

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta právnická

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Plzeň 2024

Bc. Karolína Blažková

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta právnická

Katedra veřejné správy

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Krajské volby 2000-2020

Předkládá: Bc. Karolína Blažková

Vedoucí diplomové práce: doc. PhDr. Lukáš Valeš, Ph.D.

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Akademický rok: 2023/2024

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Bc. Karolína BLAŽKOVÁ**
Osobní číslo: **R22N0004P**
Studijní program: **N0421A220001 Veřejná správa**
Téma práce: **Krajské volby 2000-2020**
Zadávající katedra: **Katedra veřejné správy**

Zásady pro vypracování

- Úvod
- Historický vývoj
- Právní úprava
- Charakteristika kraje
- Volby
- Krajské volby 2000-2020
- Analýza povědomí občanů o krajských volbách
- Závěr

Rozsah diplomové práce:
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

Seznam doporučené literatury:
viz zvláštní seznam

Vedoucí diplomové práce: **Doc. PhDr. Lukáš Valeš, Ph.D.**
Katedra veřejné správy

Datum zadání diplomové práce: **31. března 2023**
Termín odevzdání diplomové práce: **31. března 2024**

JUDr. et PhDr. Stanislav Balík, Ph.D.
děkan

JUDr. Tomáš Louda, CSc.
vedoucí katedry

V Plzni dne 7. února 2024

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Krajské volby 2000–2020“ zpracovala samostatně a že jsem vyznačila prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala způsobem pro vědeckou práci obvyklým.

Obsah

1. ÚVOD	1
2. HISTORICKÝ VÝVOJ	3
2.1 HISTORICKÝ VÝVOJ ÚZEMNÍ SAMOSPRÁVY PŘED ROKEM 1918	3
2.2 HISTORICKÝ VÝVOJ KRAJŮ PO 1918	5
2.3 VÝVOJ KRAJŮ PO ROCE 1948	6
2.4 VÝVOJ KRAJŮ Z ROKU 1960	7
2.5 VÝVOJ KRAJŮ PO ROCE 1989	8
3. PRÁVNÍ ÚPRAVA	10
3.1 ÚSTAVA	10
3.2 ZÁKON O ÚZEMNĚ SPRÁVNÍM ČLENĚNÍ STÁTU	12
3.3 ZÁKON O VYTVOŘENÍ VYŠŠÍCH ÚZEMNĚ SAMOSPRÁVNÝCH CELKŮ	12
3.4 ZÁKON O KRAJÍCH	13
3.5 ZÁKON O VOLBÁCH DO ZASTUPITELSTEV KRAJŮ	14
3.6 ZÁKON O ZVLÁŠTNÍCH ZPŮSOBECH HLASOVÁNÍ	16
3.7 DALŠÍ PRÁVNÍ PŘEDPISY	16
4. SAMOSPRÁVA OBCENĚ	18
4.1 PROFESNÍ A ZÁJMOVÁ SAMOSPRÁVA	18
4.2 ÚZEMNÍ SAMOSPRÁVA	20
4.3 ÚZEMNĚ SAMOSPRÁVNÉ CELKY	20
5. CHARAKTERISTIKA KRAJE	22
5.1 ÚZEMÍ KRAJE	22
5.2 OBČANÉ KRAJE	22
5.3 ORGÁNY KRAJE	23
5.3.1 <i>Zastupitelstvo kraje</i>	24
5.3.1.1 Zastupitel kraje	26
5.3.2 <i>Rada kraje</i>	28
5.3.3 <i>Hejtman</i>	29
5.3.4 <i>Krajský úřad</i>	31
5.3.4.1 Ředitel krajského úřadu	32
5.4 ORGÁNY ZASTUPITELSTVA A RADY KRAJE	33
5.4.1 <i>Výbory</i>	33
5.4.2 <i>Komise</i>	34
5.5 ZVLÁŠTNÍ ORGÁNY KRAJE	34
5.6 PŮSOBNOST KRAJE	35
5.6.1 <i>Samostatná působnost kraje</i>	36
5.6.2 <i>Přenesená působnost kraje</i>	37
5.7 DOZOR NAD VÝKONEM SAMOSTATNÉ A PŘENESENÉ PŮSOBNOSTI KRAJE	38
5.8 KONTROLA NAD VÝKONEM SAMOSTATNOU A PŘENESENOU PŮSOBNOSTÍ KRAJE	40
6. VOLBY	42
6.1 VOLEBNÍ SYSTÉMY	43
6.1.1 <i>Většinové volební systémy</i>	44
6.1.2 <i>Poměrné volební systémy</i>	44
6.1.3 <i>Smíšené volební systémy</i>	45
6.2 AKTIVNÍ A PASIVNÍ VOLEBNÍ PRÁVO	46
6.3 VOLEBNÍ KAMPANĚ	46
6.4 VOLBY DO ZASTUPITELSTEV KRAJŮ	48

6.4.1	<i>Kandidátní listiny</i>	49
6.4.2	<i>Hlasovací lístky</i>	50
6.4.3	<i>Hlasování</i>	50
6.4.4	<i>Zjištění výsledků voleb</i>	52
6.4.5	<i>Soudní přezkum voleb</i>	55
6.5	KRAJSKÉ REFERENDUM	56
7.	CHARAKTERISTIKA PLZEŇSKÉHO KRAJE	57
7.1	OBYVATELSTVO	58
7.2	SAMOSPRÁVA KRAJE	58
7.3	OTEVŘENÝ KRAJ	59
7.4	NEZAMĚSTNANOST V KRAJI.....	59
7.5	PRŮMYSL	59
7.6	DOPRAVNÍ INFRASTRUKTURA	60
7.7	PŘÍSPĚVKOVÉ ORGANIZACE PLZEŇSKÉHO KRAJE	60
8.	CHARAKTERISTIKA MORAVSKOSLEZSKÉHO KRAJE	61
8.1	OBYVATELSTVO	62
8.2	SAMOSPRÁVA KRAJE	62
8.3	NEZAMĚSTNANOST V KRAJI.....	63
8.4	PRŮMYSL	63
8.5	DOPRAVNÍ INFRASTRUKTURA	63
8.6	PŘÍSPĚVKOVÉ ORGANIZACE MORAVSKOSLEZSKÉHO KRAJE.....	63
9.	KRAJSKÉ VOLBY 2000-2020; PRAKTICKÁ ČÁST	65
9.1	VOLEBNÍ ÚČAST 2000-2020	65
9.1.1	<i>Volební účast 2000</i>	66
9.1.2	<i>Volební účast 2004</i>	67
9.1.3	<i>Volební účast 2008</i>	69
9.1.4	<i>Volební účast 2012</i>	70
9.1.5	<i>Volební účast 2016</i>	72
9.1.6	<i>Volební účast 2020</i>	74
9.2	VÝHODNOCENÍ VOLEBNÍ ÚČASTI 2000-2020	76
9.3	VÝSLEDKY VOLEB	78
9.3.1	<i>Výsledky krajských voleb 2000</i>	78
9.3.2	<i>Výsledky krajských voleb 2004</i>	80
9.3.3	<i>Výsledky krajských voleb 2008</i>	82
9.3.4	<i>Výsledky krajských voleb 2012</i>	84
9.3.5	<i>Výsledky krajských voleb 2016</i>	86
9.3.6	<i>Výsledky krajských voleb 2020</i>	88
9.4	POROVNÁNÍ VÝSLEDKŮ VOLEB 2000-2020.....	90
9.5	VÝHODNOCENÍ VÝSLEDKŮ VOLEB 2000-2020	97
10.	DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ	98
10.1	ANALÝZA POVĚDOMÍ OBČANŮ O KRAJSKÝCH VOLBÁCH	98
10.2	VÝHODNOCENÍ DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ	111
11.	ZÁVĚR	113
	RESUME	116
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	117
	SEZNAM ZKRATEK	121
	SEZNAM GRAFŮ, OBRÁZKŮ A TABULEK	123

1. Úvod

Tématem mé diplomové práce jsou krajské volby 2000-2020. Tato práce se zaměřuje na vyhodnocení volební účasti včetně porovnání výsledků v Plzeňském a Moravskoslezském kraji včetně sociálního výzkumu o povědomí občanů o krajských volbách ve zmíněných krajích. Problematika voleb ovlivňuje chod státu, státní správu a život občanů. O volbách se vedou neustálé diskuze, proto se ve své diplomové práci snažím charakterizovat nejmladší volby, kterými jsou krajské volby, které se znovu uskuteční na podzim roku 2024. Diplomová práce přináší základní představu o uvedeném typu voleb, které se konají na území České republiky.

Diplomová práce je rozdělena na dvě části. V první část popisují teoretickou a právní stránku problematiky týkající se krajských voleb a ve druhé části se zaměřuji praktické poznatky ze získaných dat z výzkumu o povědomí občanů o krajských volbách.

Tato kvalifikační práce v sobě zahrnuje devět kapitol. První kapitola této práce se soustředí na historický vývoj krajského zřízení v Čechách, Moravě a Slezsku, a to od samotného počátku vzniku českého státu v raném středověku až po současnost.

Druhá kapitola se zabývá základními právními předpisy, které představuje Ústava ČR a Listina základních práv a svobod. V kapitole se popisuje bližší zákonná úprava o územně správním členění státu, nutnosti vzniku a vytvoření vyšších územních samosprávních celků, kterými kraje jsou. V závěru seznamuje čtenáře s právní úpravou voleb do zastupitelstva krajů a zvláštních způsobů hlasování.

V třetí kapitole se vysvětluje pojem samosprávy obecně, charakterizuje její dělení na profesní, zájmová a územní. Tato kapitola dále popisuje rozdělení, postavení a základní prvky, které jsou typické pro územní samosprávné celky, díky nimž je lze bezpečně rozeznat od sebe.

Čtvrtá kapitola se věnuje obecné charakteristice kraje, jeho území, občanům a orgánům krajské samosprávy. Pozornost v této kapitole se zaměřuje na krajské orgány zastupitelstvo a radu, které se ustavují na základě výsledků krajských voleb a také zvláštním orgánům kraje. Část kapitoly popisuje působnost kraje obecně a z toho plynoucí rozdělení na samostatnou a přenesenou působnost při výkonu samosprávy a státní správy. V poslední sekci se zabývám dozorem a kontrolou nad výkonem samostatné a přenesené působnosti.

Pátá část obecně charakterizuje volby, volební systémy a popisuje volební kampaň. Dále vysvětluje základní pojmy týkající se krajských voleb, jimiž je obecná charakteristika voleb do zastupitelstev krajů, požadavky na kandidátní listiny, hlasovací lístky, hlasování, zjištění výsledků voleb. Tato část také popisuje náležitosti pro vznik a zánik mandátu, možnost přezkumu výsledku voleb soudem a na závěr seznamuje s krajským referendem, které úzce souvisí s krajskými volbami.

Šestá kapitola je věnována charakteristice Plzeňského kraje. V této kapitole se nejprve seznámíme s obecnými údaji o kraji, jeho administrativním členění, obyvatelstvem, samosprávou kraje. Část kapitoly se věnuje projektu Otevřený kraj, který usnadňuje a umožňuje obyvatelům Plzeňského kraje se lépe zapojit do dění v kraji a získávat tak důležité informace o samosprávných činnostech a hospodaření kraje. Dále lze v této kapitole najít informace o míře nezaměstnanosti, průmyslu charakteristickém pro tento kraj, dopravní infrastrukturu a příspěvkových organizacích zřízených krajem.

Sedmá kapitola se zaměřuje na charakteristiku kraje Moravskoslezského, který byl vybrán pro porovnání s Plzeňským krajem. První část této kapitoly popisuje základní údaje, které jsou pro tento kraj typické, dále jeho administrativní členění, obyvatelstvo, samosprávu, nezaměstnanost a okrajově i průmysl, který je důležitý zejména pro ekonomiku kraje. V této kapitole popisují dopravní infrastrukturu a příspěvkové organizace, které kraj zřídil.

Osmá kapitola rozebírá a sumarizuje v praktické části výsledky krajských voleb konaných v letech 2000-2020 v Plzeňském a Moravskoslezském kraji z hlediska volební účasti a dosažených výsledků jednotlivých politických stran, hnutí a koalic, které v krajských volbách uspěly a měly vliv na směřování krajů.

Devátá kapitola nejprve popisuje metodu mého sociálního výzkumu, která byla provedena za pomoci dotazníkového šetření, ve kterém byly respondentům zastupujícím oba kraje položeny otázky týkající se problematiky krajských voleb, dále následuje samotná analýza povědomí občanů o krajských volbách a její celkové vyhodnocení.

2. Historický vývoj

V této kapitole jsem se zaměřila na historický vývoj územní samosprávy s důrazem na vznik a rozvoj krajského zřízení na území Čech, Moravy a Slezska od 13. století, ve kterém docházelo k vytváření raně středověkého přemyslovského státu, přes reformy uskutečněné za vlády císařovny Marie Terezie a jejího syna Josefa II., meziválečné a poválečné období. Dalším významným obdobím pro krajské zřízení v České republice byla šedesátá léta 20. století a přelom tisíciletí.

2.1 Historický vývoj územní samosprávy před rokem 1918

Počátky krajského zřízení byly vymezeny v Čechách již ve 2. polovině 13. stol, jednalo se o nahrazení původních hradských zřízení. Ve středověku se samospráva vyskytovala pouze v rámci královských měst. Účinnost správy vykonávané centrálním státním aparátem za vlády Přemyslovců a následně Lucemburků nemohla být za situace naprosté místní delimitace správních funkcí, jaká se vytvořila a byla převzata z 13. století, dostačující, nebyla-li by podpořena v jednotlivých oblastech země královskými úředníky, nezávislémi a v jistém smyslu nadřazenými existujícím celkům. „*Takovou funkci místních zástupců krále plnili v Čechách tzv. „poprávci“*“.¹ Poprávce jmenoval král, měli trestně-policejní funkce, dbali na udržování veřejné bezpečnosti a míru, chránili jiné úředníky při jejich činnosti, dbali na dodržování panovníkových příkazů a privilegií. Nejstarší jejich jmenovité ustanovení je z roku 1349 v době vlády Karla IV. „*Jmenování poprávců pro určité kraje pak přispělo rovněž k územnímu vyhraňování krajů, které z neurčitého označování některých oblastí místními názvy, užívaného hlavně pro berní úřady se zvolna měnily koncem 14. a v 15 století ve správní jednotky.*“² Na Moravě byl vývoj odlišný, neboť zde byla tradice krajských soudů, jež v Čechách chyběly. Existence krajských soudců vyloučily potřebu krajských poprávců. Jejich funkci vykonávali krajští soudci. Podstatnou roli tu pak také měli olomoucký a brněnský purkrabí. Na Moravě nedošlo k samovolnému formování krajů.

V období přechodu od feudalismu ke kapitalismu v letech 1720-1848, zejména za vlády císařovny Marie Terezie a jejího syna, císaře Josefa II, měla pro krajskou správu zásadní význam instrukce z roku 1731, jenž zůstala v platnosti až do josefovských reforem. Tato

¹ HLEDÍKOVÁ, Zdeňka, Jan JANÁK a Jan DOBEŠ. Dějiny správy v českých zemích od počátku státu po současnost. Praha: Lidové noviny, 2007, ISBN 978-80-7106-906-5. Str. 67

² HLEDÍKOVÁ, Zdeňka, Jan JANÁK a Jan DOBEŠ. Dějiny správy v českých zemích od počátku státu po současnost. Praha: Lidové noviny, 2007, ISBN 978-80-7106-906-5. str. 67.

instrukce zajišťovala krajským hejtmanům rozsáhlou působnost v oblasti patrimonie, kontribuční agendě, při správě vojenských záležitostí a v policejní, soudní a politické agendě.

Krajští hejtmani měli již určité právo kontroly a dozoru nad královskými městy, jejich úkolem byla podpora rozkvětu obchodu a celého hospodářského života, dozírali na zdravotní a hygienické poměry atd.

„Na jaře 1750 byla do Čech vyslána zvláštní dvorská komise s pověřením, aby revidovala krajské úřady zejména co do nedostatků v jejich kontribuční agendě.“³

Zásadní reforma byla uskutečněna císařským reskriptem císařovny Marie Terezie z roku 1751, který ukončil první etapu tereziánských správních reforem. Díky této reformě se krajské úřady staly druhou pravidelnou instancí veřejné správy a byly postátněny. *„Na úseku veřejné správy byl výrazem postupného centralizmu a standardizace činnosti v celé monarchii (ten dnes označujeme jako absolutismus).“⁴* Bylo zrušeno staré pravidlo stavovských zřízení v Čechách, podle kterého stáli v čele kraje dva hejtmani, zavedl v každém kraji jediného krajského hejtmana. Bylo také určeno pevné sídlo krajského úřadu v krajském městě. Stará stavovská tradice se však projevovala i nadále ve jmenování krajských hejtmanů z řad pánů a rytířů požívajících českého inkolátu a v každoroční obnově úřadů. Za Josefa II. byli jmenováni první krajští hejtmani měšťanského původu.

Zároveň bylo nařízeno nové krajské rozdělení, aby všechny kraje byly přibližně stejně velké. Čtyři největší kraje v Čechách byly rozděleny a bylo zřízeno 16 krajských úřadů: Žatecko, Loketsko, Litoměřicko, Plzeňsko, Klatovsko, Tábořsko, Budějovicko, Rakovnicko, Berounsko, Hradecko, Kouřimsko, Prácheňsko, Bydžovsko, Čáslavsko, Chrudimsko, Boleslavsko. Praha nepatřila do žádného kraje. Na Moravě bylo 6 krajských úřadů: Brněnský, Jihlavský, Znojemský, Hradištský, Olomoucký a Přerovský. Ve Slezsku Opavský, Těšínský.

„Pravomoc krajských úřadů byla podstatně rozšířena a krajský úřad se stával stále více rozhodující instancí.“⁵

³ HLEDÍKOVÁ, Zdeňka, Jan JANÁK a Jan DOBEŠ. Dějiny správy v českých zemích od počátku státu po současnost. Praha: Lidové noviny, 2007, ISBN 978-80-7106-906-5. str. 160.

⁴ COGAN, Rudolf. *Krajské zřízení*. Praha: ASPI, 2004. ISBN 80-7357-041-6. str. 66.

⁵ HLEDÍKOVÁ, Zdeňka, Jan JANÁK a Jan DOBEŠ. *Dějiny správy v českých zemích od počátku státu po současnost*. Praha: Lidové noviny, 2007, ISBN 978-80-7106-906-5. str. 162.

Zásadní obrat ve státní správě a samosprávě přinesl až revoluční rok 1848, který významně ovlivnil činnost a strukturu dřívější rakouské územní správy. Nastalé změny se týkaly nejen zrušení vrchnostenské správy, která byla nahrazena státní správou, ale i zavedením tzv. dvojkolejnosti dosavadní územní správy, kdy na jedné straně byla linie samosprávná (samostatná působnost) a na té druhé státní správa, resp. přenesená působnost výkonné moci na ostatní. Území Čech bylo rozděleno na sedm krajů, mimo které stálo město Praha, na Moravě dva kraje a ve Slezsku nebyly kraje obnoveny, bylo tam zřízeno sedm okresů.

Základním právním předpisem místní samosprávy se stal Stadionův prozatímní obecní zákon z března 1849, v němž byla zakotvena liberální zásada: „*Základem svobodného státu je svobodná obec*“⁶. V pozdější době se skutečně pojem – obec – stal jádrem místní samosprávy, a to jak městské, tak venkovské. Tento prozatímní zákon také zakotvoval dvojí působnost obcí – vlastní, samostatnou, která zahrnovala vše, co se týká prospěchu obce a může být zajištěno vlastními silami, a přenesenou, která spočívala ve výkonu některých aktů státní správy, např. sepisováním branců, sčítáním lidu, volebními záležitostmi, poručenstvím atd.

Tehdejší obecní zřízení bylo zasazeno do územního členění: obec – okres – kraj a samosprávná území byla provedena jen na základě obcí, nad jejichž výkonem byla zavedena dohlédací pravomoc vyššími orgány nad těmi samosprávnými (zastupitelstvo, představenstvo a starosta).

Nové krajské rozdělení bylo schváleno v roce 1852, dle kterého dosavadní krajské vlády nahradily krajské úřady. Území Čech se dělilo na třináct krajů. V čele stál krajský představený. Zatímco dříve byly krajské úřady institucí II. stupně, nyní se změnily jenom na prostředníky mezi místodržitelstvím a okresními úřady. Brzy se tehdy ukázala neúčelnost existence krajských úřadů a po vydání únorové ústavy z roku 1861 bylo rozhodnuto jejich zrušení a zcela zanikly v roce 1868.

2.2 Historický vývoj krajů po 1918

„*Po vzniku československé republiky 28. října 1918 na základě vyhlášení fungovala správní a samosprávná soustava tak, jak se vyvinula již v 60. letech 19. stol. v Rakousku.*“⁷ Až po převratu v roce 1920 byl učiněn pokus o zavedení zákonem č. 126/1920 Sb., o župním zřízení, který upravoval územní členění: obec-okres-župa, bylo zřízeno celkem 15 žup: Praha,

⁶ GERLOCH, Aleš; HŘEBEJK, Jiří a ZOUBEK, Vladimír. *Ústavní systém České republiky*. 5. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-423-7. str. 244.

⁷ GERLOCH, Aleš; HŘEBEJK, Jiří a ZOUBEK, Vladimír. *Ústavní systém České republiky*. 5. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-423-7. str. 244.

Pardubice, Hradec Králové, Mladá Boleslav, Louny, Česká Lípa, Karlovy Vary, Plzeň, České Budějovice, Jihlava, Brno, Olomouc, Moravská Ostrava, Těšín a Uherské Hradiště. Členění vycházelo z rakouského zřízení. „*Pokus o zavedení župního zřízení zavedl do práva ideu jednokolejné veřejné správy, organizačně spojené. Dobově to bylo vnímáno jako záhodné překonání správního dualismu rakousko-uherského mocnářství.*“⁸

Toto zřízení nevydrželo dlouho a roku 1927 byl zákon opět podstatně novelizován. Územní členění se vrátilo do původního stavu, tj. obec-okres-země. „*Ovšem ani tato zákonná změna se nedotkla postavení obcí a jejich samostatné a přenesené působnosti.*“⁹

Na vyšší úrovni v okresech a zemích tehdejšího Československa byla omezená samospráva a zhruba 1/3 zastupitelských sborů byla dosazována úředním jmenováním, „*v zemích tuto funkci vykonával zemský prezident a v okresech okresní hejtman.*“¹⁰

2.3 Vývoj krajů po roce 1948

Po 2. světové válce došlo k procesu obnovení československé státnosti a opuštění od tzv. dvojkolejnosti místní a státní správy. Postupně se začal prosazovat systém národních výborů jako místních orgánů státní moci a správy. „*Původně národní výbory vznikaly jako orgány odboje proti okupantům a až Ústavou z 9. května došlo k jejich oficiálnímu uznání za orgány státní správy.*“¹¹

Krajská zřízení byla nově vytvořena zákonem č. 280/1948 Sb. Tímto zákonem bylo uzákoněno zrušení dosavadní České a Moravskoslezské země a následoval vznik 13 krajů na českém území a dalších 6 krajů na území slovenském. Tyto kraje převzaly působnost dosavadních zemí, o kterých jako celku nadále rozhodovala vláda. Výkonnou složku zde utvářela rada, předseda, náměstek, referenti a komise. Dále tímto zákonem byly rozpuštěny zemské národní výbory, které byly nahrazeny krajskými. „*Krajské národní výbory plnily svou funkci v plenárních zasedáních, mohly rozhodnout o jakékoliv záležitosti patřící do krajské správy.*“¹²

⁸ COGAN, Rudolf. *Krajské zřízení*. Praha: ASPI, 2004. ISBN 80-7357-041-6. str. 73.

⁹ GERLOCH, Aleš; HŘEBEJK, Jiří a ZOUBEK, Vladimír. *Ústavní systém České republiky*. 5. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-423-7. str. 245.

¹⁰ GERLOCH, Aleš; HŘEBEJK, Jiří a ZOUBEK, Vladimír. *Ústavní systém České republiky*. 5. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-423-7. str. 245.

¹¹ GERLOCH, Aleš; HŘEBEJK, Jiří a ZOUBEK, Vladimír. *Ústavní systém České republiky*. 5. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-423-7. str. 245.

¹² COGAN, Rudolf. *Krajské zřízení*. Praha: ASPI, 2004. ISBN 80-7357-041-6. str. 76.

Zavedení krajského zřízení v roce 1948, v podmínkách totalitního politického systému, však nebylo cestou k rozšíření samosprávy na krajskou úroveň. Krajské národní výbory nebyly prostředkem demokratické decentralizace správy, ale naopak prostřednictvím konceptu demokratického centralismu nástrojem podřízení jednotlivých stupňů správy ústředním orgánům (státním i stranickým). Volební mechanismus vylučoval otevřenou soutěž politických proudů o křesla v jednotlivých stupních veřejné správy. Volby byly jen formální událostí, praxe byla založena na kvótním systému rozdělování míst mezi exponenty stran sdružených v Národní frontě. „*Tak zvané Gottwaldovy kraje z roku 1948 byly zákonem č. 36/1960 Sb., o územním členění státu, sloučeny do 7 krajů.*“¹³

2.4 Vývoj krajů z roku 1960

V šedesátých letech 20. století byl přijat nový ústavní zákon č.100/1960 Sb., který přinesl změnu názvu tehdejšího Československého státu na Československou socialistickou republiku (ČSSR) a zakotvil budoucí vedoucí úlohy komunistické strany. Ústavou z roku 1960 byl také upraven výkon, působnost a organizační struktura národních výborů, které vykonávaly státní správu.

K významné reorganizaci územní správy došlo zákonem č. 36/1960 Sb., bylo ponecháno územní členění na kraj-okres-obec. Sjednocením správních obvodů došlo ke snížení původních 19 krajů na 10, přičemž 7 krajů se nacházelo na českém území a vznikly 3 kraje na území Slovenska. Tato správní reforma přinesla změny týkající se názvů českých krajů (Středočeský, Jihočeský, Západočeský, Severočeský, Východočeský, Severomoravský, Jihomoravský) a slovenských (Západoslovenský, Středoslovenský, Východoslovenský). Tímto procesem také došlo k odloučení Prahy od ostatních krajů, ale stále měla postavení kraje, skládala se z 10 obvodů, které plnily tak stejnou působnost jako okresní národní výbory, kterým byl svěřen výkon státní správy.

„*Krajské národní výbory (KNV) určovali koncepci rozvoje kraje v oblasti hospodářství, kultury, zdravotnických a sociálních záležitostí.*“¹⁴ Disponovaly velkými pravomocemi v oblasti investic v rámci kraje, neboť vydávaly závazná stanoviska k rozmístění všech staveb na jeho území. Řídily a spravovaly organizace a zařízení, jejichž činnost se týkala více okresů nebo celého kraje (např. krajská doprava ČSAD). Do pravomoci KNV patřily školy (gymnázia, střední odborné školy, učiliště a konzervatoře), kulturní zařízení (krajské kulturní středisko,

¹³ COGAN, Rudolf. *Krajské zřízení*. Praha: ASPI, 2004. ISBN 80-7357-041-6. str. 77.

¹⁴ HLEDÍKOVÁ, Zdeňka, Jan JANÁK a Jan DOBEŠ. *Dějiny správy v českých zemích od počátku státu po současnost*. Praha: Lidové noviny, 2007, ISBN 978-80-7106-906-5. str. 454.

knihovna, muzeum, galerie, divadla, orgány památkové péče a ochrany přírody) a zdravotnická zařízení (Krajský ústav národního zdraví). V oblasti státní správy se KNV věnovaly hlavně dozoru a kontrole, fungovaly hlavně jako odvolací orgány.

2.5 Vývoj krajů po roce 1989

Rok 1989 byl spouštěčem mnoha politických, sociálních a ekonomických změn, které zapříčinily rozpad Východního bloku, ztrátu moci komunistického vedení. Transformaci se nevyhnula ani veřejná správa, došlo ke zrušení jednokolejného modelu a zániku národních výborů. Jedním z cílů reorganizace bylo opětovné navrácení ke dvojkolejné územní samosprávě odloučením územní samosprávy od státní správy. Následkem bylo zrušení 7 krajů a 76 okresních národních výborů a zavedení nových státních orgánů působících na úrovni okresů-okresní úřady, na které přešla část kompetencí vykonávána dřívějšími krajskými a okresními národními výbory, druhá část přešla na centrální úřady. *„Za obnovu samosprávy lze považovat přijetí ústavního z č. 294/1990 Sb., v té chvíli jen pro obce.“¹⁵*

Teprve další diskuse o stupních státní správy a další vývoj vedl k jednoznačnému určení vyšších samosprávných celků přijetím ústavního zákona č. 347/1997 Sb., o vytvoření vyšších územních samosprávných celků, který zakotvil kraje jako VÚSC (celkem 14) – Hlavní město Praha, Středočeský, Budějovický, Plzeňský, Karlovarský, Ústecký, Liberecký, Královéhradecký Pardubický, Jihlavský, Brněnský, Olomoucký, Ostravský a Zlínský. *„Počátek fungování krajů jako VÚSC znamenal důležitý článek v reformě VS uskutečněné začátkem 21. stol.“¹⁶*

- **I. etapa – do roku 2000-** nový zákon o obcích, o krajích
- **II. etapa do roku 2002** – zrušení okresních úřadů a jejich přenos působnosti na obce s POÚ, OÚ ORP a na krajské úřady

¹⁵ COGAN, Rudolf. Krajské zřízení. Praha: ASPI, 2004. ISBN 80-7357-041-6. str. 79.

¹⁶ GERLOCH, Aleš; HŘEBEJK, Jiří a ZOUBEK, Vladimír. Ústavní systém České republiky. 5. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-423-7. str. 247.

K dalším administrativnímu členění státu došlo usnesením vlády č. 707 ze dne 26. 10. 1998, tehdy vznikly statické jednotky, tzv. NUTS, které upravovaly podrobnější územní členění státu:

- NUTS 1 - celé území republiky
- NUTS 2 - regiony soudržnosti
- NUTS 3 - kraje
- NUTS 4 - okresy
- NUTS 5 - obce

Krajské zřízení v České republice bylo obnoveno v roce 2000. Z hlediska územních obvodů se tyto kraje výrazně liší od krajů existujících v letech 1960-1990, ale naopak jsou velmi podobné krajům z let 1949-1960. Svou rozlohou a počtem obyvatel se navzájem výrazně liší. Vznik krajů vyžadoval důkladnou právní přípravu. Byly schváleny nové zákony o obcích, krajích, volbách do zastupitelstva, o okresních úřadech a o hlavním městě Praha. „*Skutečná podoba krajů a jejich orgánů vychází ze zákona č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení).*“¹⁷

Obr. č. 1 Mapa současných krajů

Zdroj: https://www.denik.cz/z_domova/krajske-usporadani-vadi-i-po-ctnacti-letech-20140102.html

¹⁷ HLEDÍKOVÁ, Zdeňka, Jan JANÁK a Jan DOBEŠ. *Dějiny správy v českých zemích od počátku státu po současnost*. Praha: Lidové noviny, 2007, ISBN 978-80-7106-906-5. str. 482.

3. Právní úprava

Právní úprava krajských voleb je rozdělena do několika zákonů a dalších právních předpisů. Základní vymezení pojmů kraj a volby je upraveno ústavním zákonem č. 1/1993 Sb., v platném znění, resp. Ústava ČR (dále jen „Ústava“). Další uspořádání krajů se nachází v zákoně č. 51/2020 Sb., o územně správním členění státu, v zákoně č. 347/1997 Sb., o vytvoření vyšších územních samosprávných celků a v zákoně č. 129/2000 Sb., o krajích. Právní zakotvení voleb se mimo Ústavy dále nachází v zákoně č. 130/2000 Sb., o volbách do zastupitelstev. Právní úpravu těchto pojmů tvoří i podzákoné právní předpisy, mezi které patří např. prováděcí vyhláška č. 152/2000 Sb., o provedení některých ustanovení zákona č. 130/2000 Sb., o volbách do zastupitelstev krajů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, směrnice Ministerstva financí č. j. MF-62 970/2013/12-1204, o postupu obcí a krajů při financování voleb.

3.1 Ústava

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky (dále jen Ústava) byl přijat Českou národní radou 16. prosince 1992 s nabytím účinnosti od 1. 1. 1993, který zakotvuje postavení a organizaci státu. Ústava vymezuje základní ustanovení a pravidla výkonu moci zákonodárné, výkonné a soudní. Tento ústavní zákon dále upravuje postavení NSS, ČNB a územní samosprávu. V poslední části tohoto ústavního zákona jsou uvedena přechodná a závěrečná ustanovení.

Pro územně samosprávné celky je zejména důležitý článek 8 Ústavy, kterým „se zaručuje samospráva územních celků.“¹⁸ Podrobnější úprava územní samosprávy je obsažena v hlavě VII. Ústavy. (čl. 99-105)

Dle článku 99 Ústavy je „Česká republika rozdělena na obce, které jsou základními samosprávnými celky a kraje, které jsou vyššími samosprávnými celky.“¹⁹ Čl. 100 Ústavy upravuje „územně samosprávné celky, jež jsou územními společenstvími občanů, která mají právo na samosprávu,“²⁰ a dále stanovuje, „že obec je vždy součástí vyššího územního samosprávného celku.“²¹ Dle čl. 100 odst. 3 Ústavy lze vytvořit nebo zrušit vyšší územní samosprávný celek jen ústavním zákonem.

¹⁸ čl. 8 ústavního zákona č. 1/1993 Sb. Ústava České republiky

¹⁹ čl. 99 ústavního zákona č. 1/1993 Sb. Ústava České republiky

²⁰ čl. 100 odst. 1 ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

²¹ čl. 100 odst. 2 ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

Ústava jako jediný orgán územně samosprávných celků zmiňuje zastupitelstvo, kterému je svěřeno samostatné spravování územních samosprávných celků. Dle článku 101 odst. 3 Ústavy „*Územně samosprávné celky jsou veřejnoprávní korporacemi, které mohou mít vlastní majetek a hospodaří dle vlastního rozpočtu*“²² Do činností územně samosprávných celků nesmí stát nikterak zasahovat, pokud to tedy nevyžaduje ochrana zákona.

Následující články Ústavy podrobně upravují postavení a působnost zastupitelstva jako základního orgánu ÚSC. Dle článku 102 odst. 1 Ústavy jsou „*členové zastupitelstva voleni tajným hlasováním na základě všeobecného, rovného a přímého volebního práva*.“²³ Funkční období každého zastupitelstva je čtyřleté, přičemž zákon může stanovit podmínky, díky nimž může dojít k vyhlášení nových voleb ještě před uplynutím daného funkčního období. Dle článku 104 odst. 1 Ústavy „*působnost zastupitelstva může být stanovena jen zákonem*.“²⁴

Zastupitelstvům územně samosprávných celků náleží právo v mezích své samostatné působnosti vydávat obecně závazné vyhlášky, kterými si mohou upravovat záležitosti týkající se jejich území. Dalším orgánům ÚSC může být také svěřen výkon státní správy v rámci přenesené působnosti, stanoví-li tak zákon.

Základ volebního práva je zakotven v článku 2 odst. 1 Ústavy, který stanovuje, že „*lid je zdrojem veškeré moci; vykonává ji prostřednictvím orgánů moci zákonodárné, výkonné a soudní*.“²⁵ Základní principy voleb jsou dále upraveny v hlavě druhé, třetí a sedmé Ústavy, LZPS a dalších zákony s nižší právní silou.

²² čl. 100 odst. 1 ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

²³ čl. 101 odst. 3 ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

²⁴ čl. 102 odst. 1 ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

²⁵ čl. 2 odst. 1 ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

V listině základních práv a svobod je volební právo zakotveno v čl. 21 LZPS, který dále stanovuje:

- „občané mají právo se podílet na správě veřejných věcí přímo nebo svobodnou volbou svých zástupců,
- volby se musí konat ve lhůtách nepřesahujících pravidelná volební období stanovená zákonem,
- volební právo je všeobecné a rovné a vykonává se tajným hlasováním,
- občané mají za rovných podmínek přístup k voleným a jiným veřejným funkcím.“²⁶

3.2 Zákon o územně správním členění státu

Zákon č. 51/2020 Sb., o územně správním členění státu, nahradil dosavadní zákon z roku 1960 a současně tak dokončil reformu státní správy. Tento zákon byl přijat dne 29. ledna 2020 s účinností od 1. ledna následujícího roku. Předmětem tohoto zákona je úprava územního správního členění státu, který v § 1 „Území České republiky se pro výkon státní správy člení na správní obvody krajů“. ²⁷ Nově zákon zakotvil správní obvody krajů, okresů a hl. m. Prahy. Správní obvody krajů i okresy jsou zde uspořádány správními obvody obcí s rozšířenou působností, které jsou vymezeny výčtem území obcí a vojenských úřadů. V hlavním městě Praze jsou na úrovni okresů pak vymezeny správními obvody městských částí.

3.3 Zákon o vytvoření vyšších územně samosprávných celků

Ústavní zákon č. 347/1997 Sb., o vytvoření vyšších územně samosprávných celků, byl přijat 3. prosince 1997 Parlamentem ČR s účinností od 1. ledna 2000, kterým došlo k vytvoření nových krajů jako VÚSC.

²⁶ čl. 21 ústavního zákona č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod

²⁷ § 1 odst. 1 zákona č. 51/2020 Sb., o územně správním členění státu

Tento zákon byl v průběhu let dvakrát novelizován, kdy první novela byla provedena zákonem ústavním zákonem č. 176/2001 Sb., s účinností od 31. května 2001, kterým došlo ke změně názvů čtyř krajů konkrétně:

- *Budějovický kraj - Jihočeský kraj,*
- *Jihlavský kraj - Vysočina,*
- *Brněnský kraj - Jihomoravský kraj*
- *Ostravský kraj - Moravskoslezský kraj*²⁸

Druhou novelu zákona č. 347/1997 Sb., o vytvoření územně samosprávných celků provedl Ústavní zákon č. 135/2011 Sb., tehdy byl změněn název kraje Vysočina na Kraj Vysočina.

Předmětem úpravy tohoto ústavního zákona o VÚSC je zakotvení 14 krajů pod současným názvem (Hl. město Praha, Středočeský kraj, Jihočeský kraj, Plzeňský kraj, Karlovarský kraj, Ústecký kraj, Liberecký kraj, Královéhradecký kraj, Pardubický kraj, Jihomoravský kraj, Kraj Vysočina, Olomoucký kraj, Moravskoslezský kraj a Zlínský kraj)

Dle článku 2 ústavního zákona č. 347/1997 Sb., o vytvoření vyšších územních samosprávných celků, lze „*hranice krajů měnit pouze zákonem*“²⁹ a zároveň ve svém článku 3 vymezil území hlavního města Prahy a území okresu, jímž se rozumí jeho území ke dni účinnosti tohoto ústavního zákona.

Dále jsou v tomto zákoně upraveny změny týkající ústavního zákona č. 1/1993 Sb., tímto došlo ke změně znění čl. 99, jímž byly přejmenovány vyšší územně samosprávné celky na kraje a kompletně vypuštěn čl. 103 Ústavy.

3.4 Zákon o krajích

Zákon č.129/2000 Sb., o krajích, byl přijat dne 12. dubna 2000 Parlamentem ČR, s účinností od 12. listopadu 2000 v souvislosti s konáním prvních voleb do zastupitelstev krajů. Tento zákon blíže upravuje kompetenční a organizační otázky krajů. I zákon o krajích se nevyhnul několika novelizacím od svého vzniku. Poslední novelizace se uskutečnila přijetím zákona č. 418/2023 Sb., s nabytím účinnosti od 1. 1. 2024, kterým došlo k doplnění několika

²⁸ čl. 1 ústavního zákona č. 176/2001 Sb. kterým se mění ústavní zákon č. 347/1997 Sb., o vytvoření vyšších územních samosprávných celků a o změně ústavního zákona České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

²⁹ čl. 2 ústavního zákona č. 347/1997 Sb., o vytvoření vyšších územních samosprávných celků

znění v zákoně o krajích týkající se například odměňování zastupitelů kraje a účasti na jednáních orgánů kraje distančním způsobem.

Zákon o krajích se člení do 8 částí a 99 paragrafů, které podrobně zahrnují obecná ustanovení, působnost kraje, orgány kraje, orgány zastupitelstva a rady kraje, dozor, kontrolu výkonem nad samostatnou a přenesenou působností, vztah ministerstev a vlády k územním samosprávným celkům a dále společná, přechodná a závěrečná ustanovení.

3.5 Zákon o volbách do zastupitelstev krajů

Volby do zastupitelstev krajů jsou samostatně upraveny zákonem č. 130/2000 Sb., o volbách do zastupitelstev krajů a změně některých zákonů, který byl přijat dne 12. dubna 2000 s nabytí účinnosti od 1. června 2000. Tento zákon se člení do 3 částí, přičemž první z nich se zaměřuje na volby do zastupitelstev krajů. V dalších dvou částech jsou poté upraveny změny týkající se občanského soudního řádu a změny týkající a zákona o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy ČR.

Právní úprava voleb do zastupitelstev krajů je rozdělena do 11 hlav, které zahrnují obecná ustanovení, volební orgány, kandidátní listiny, hlasovací lístky, hlasování, zjišťování výsledů voleb do zastupitelstev krajů, vznik a zánik mandátů, soudní přezkum, nároky členů okrskové komise, volební kampaň, přestupky a jiné správní, ustanovení společná a přechodná.

Krajské volby jsou vyhlašovány prezidentem republiky nejpozději však 90 dnů před jejím konáním. Zákon o volbách dále stanovuje v § 1 odst. 2, že „*funkční období zastupitelstev krajů je čtyřleté.*“³⁰ Volby do zastupitelstev krajů probíhají tajným hlasováním na základě všeobecného, rovného a přímého volebního práva, podle zásad poměrného zastoupení. Dle § 3 zákona o volbách do zastupitelstev se tyto „*volby konají ve dvou dnech, kterými jsou pátek a sobota.*“³¹ Krajské volby probíhají v těchto dnech ve všech krajích. Tento zákon upravuje ve svém § 4 a 5 právo volit a právo být volen.

³⁰ § 1 odst. 2 zákona č. 130/2000 Sb., o volbách do zastupitelstev krajů

³¹ § 3 zákona č. 130/2000 Sb., o volbách do zastupitelstev krajů

Zákon o volbách do zastupitelstev krajů za volební orgány dle § 6 považuje:

- „*Státní volební komise,*
- *Ministerstvo vnitra,*
- *Český statistický úřad,*
- *krajský úřad,*
- *pověřený obecní úřad, ve městech Brno, Ostrava a Plzeň úřad městské části nebo městského obvodu (dále jen "pověřený obecní úřad"),*
- *obecní úřad, městský úřad, úřad města, ve městech Brno, Ostrava, Plzeň úřad městské části nebo městského obvodu (dále jen "obecní úřad"),*
- *starosta obce, primátor statutárního města, které není územně členěno, a v územně členěných statutárních městech starosta městské části nebo městského obvodu (dále jen "starosta"),*
- *okrsková volební komise,*
- *ředitel krajského úřadu*³²

³² § 6 zákona č. 130/2000 Sb., o volbách do zastupitelstev krajů

3.6 Zákon o zvláštních způsobech hlasování

Pro krajské volby a volby do Senátu konané v roce 2020 byl také přijat zákon č. 350/2020 Sb., o zvláštních způsobech hlasování ve volbách do zastupitelstev krajů a do Senátu, v roce 2020, který upravoval podmínky voleb v období pandemie covid-19, konkrétně pak hlasování osob, které se v danou dobu nacházely v karanténě, izolaci nařízené krajskou hygienickou stanicí nebo praktickým lékařem a na osoby umístěné v pobytových zařízeních sociálních služeb, školských zařízeních pro výkon ústavní výchovy a ochranné výchovy a lůžkových zdravotnických zařízeních, které byly uzavřeny rozhodnutím krajské hygienické stanice z důvodu ochrany veřejného zdraví. Tito voliči se nemohli se tak účastnit voleb ve volební místnosti před okrskovou komisí, ale pouze před speciální komisí pro hlasování, která pro tyto účely byla zřízena krajským úřadem. Následně hlasovací lístky těchto osob tato komise sčítala. Pro tyto osoby tento zákon zavedl speciální metody hlasování, které mohl volič v této situaci tak plně využít. Mezi zvláštní způsoby hlasování patřilo:

- *„hlasování u volebního stanoviště,*
- *hlasování při pobytovém zařízení,*
- *hlasování do zvláštní přenosné volební schránky“³³*

Tento zákon byl posléze zrušen v roce 2022 zákonem č. 411/2022 Sb., o zvláštním způsobu hlasování, ve volbě prezidenta republiky v roce 2023.

3.7 Další právní předpisy

Mezi další právní předpisy upravující volby do zastupitelstev krajů patří prováděcí vyhláška č. 152/2000 Sb., o provedení některých ustanovení zákona č. 130/2000 Sb., o volbách do zastupitelstev krajů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů přijatá dne 9. června 2000 Ministerstvem vnitra.

Tato prováděcí vyhláška blíže stanovuje podrobnosti jednacího řádu státní volební komise, způsob a postup ověřování způsobilosti pro výkon funkce „(*§ 5 Způsobilost pro výkon činnosti na úseku voleb ověřuje krajský úřad*)“³⁴, postup ostatních úřadů a krajských úřadů při úschově a archivaci hlasovacích lístků a ostatní volební dokumentace, vzory kandidátní listiny, hlasovacích lístků, osvědčení o zvolení, spolupráce orgánů státní správy při kontrole správnosti

³³ § 2 písm. e) zákona č. 411/2022 Sb. o zvláštních způsobech hlasování ve volbě prezidenta republiky v roce 2023

³⁴ § 5 prováděcí vyhlášky ministerstva vnitra č. 152/2000 Sb., o provedení některých ustanovení zákona č. 130/2000 Sb., o volbách do zastupitelstev krajů

údajů, zvláštní odměnu za výkon funkce člena okrskové volební komise, způsob její úhrady a výplaty a v poslední řadě závěrečná ustanovení. Tato prováděcí vyhláška nabyla účinnosti dnem vyhlášením.

Další podzákoný právní předpis představuje směrnice Ministerstva financí č. j. 1034/2022/1203-34 přijatá dne 6. září 2022, která nahradila předchozí z roku 2013. Tato směrnice blíže upravuje postup obcí a krajů při financování voleb. Tato směrnice nabyla účinnosti dnem následujícím po dni jejího vyhlášení ve Věstníku vlády pro orgány krajů a orgány obcí.

4. Samospráva obecně

Samospráva představuje jednu ze dvou forem veřejné správy, druhou složkou je státní správa. Samospráva má své zakotvení v Ústavě ČR. Konkrétně v článku 8 Ústavy, který zaručuje právo na samosprávu všem územním samosprávným celkům, týká se pouze územní samosprávy a dále se o ní pojednává v hlavě sedmé Ústavy a je ustanovena ústavním zákonem č. 347/1997 Sb., o vytvoření vyšších územních samosprávných celků. Toto ústavní zakotvení a výslovná ústavní garance se týká pouze samosprávy územní, nikoliv zájmové. Samosprávou se obecně rozumí způsob řízení určitého celku nezávisle na státu, ale v mezích zákona. Samospráva je vykonávána veřejnoprávními korporacemi, kterými jsou obce a kraje. „*Na samosprávu lze také nahlížet jako na důsledek specifického typu vertikální dělby, při kterém dochází k decentralizaci státní moci.*“³⁵ Mezi znaky samosprávy náleží zejména právní subjektivita, vlastní hospodaření se svým majetkem dle rozpočtu, volba představitelů. Samospráva spravuje jak své vlastní záležitosti, tak záležitosti veřejného zájmu. Samospráva může vytvářet vnitřní vztahy, které jsou vytvořené správním řádem, vztahy mezi členy samosprávy, popřípadě jejich stanovami, a realizují tak činnosti v rámci svého působení. „*Samospráva tak významně napomáhá k legitimizaci demokratického politického systému.*“³⁶ Organizace samosprávy hájí své zájmy a působí vůči vnějšímu prostředí, řídí se zákony státu, právními předpisy a vyhláškami. Rozlišujeme dva druhy samosprávy (územní, zájmovou).

Samospráva je finančně podporována zejména státem, fyzickými a právníckými osobami. Se získanými finančními prostředky, samospráva hospodaří samostatně dle rozpočtu a rozhoduje o členění výdajů a jejich výši. Příjmy rozpočtu samosprávy jsou tvořeny zejména dotacemi, vlastními zdroji, příspěvky a finančními dary. Výdaje opak představují náklady na mzdy, pojištění, nájem, údržbu, energii a výkon různých činností.

4.1 Profesní a zájmová samospráva

„*Profesní samospráva je jedním z projevů decentralizace veřejné správy, kterým je svěřena regulace výkonu některých povolání orgánům samosprávných korporací vytvářeným těmi, kdo danou činnost vykonává.*“³⁷ Výkon některých povolání, nad nimiž je vykonán veřejný zájem, se podmiňuje členstvím ve veřejnoprávní korporaci, která je nositelem VS na úseku

³⁵ JIRÁSEK, Jiří. *Ústavní základy organizace státu*. Student (Leges). Praha: Leges, 2013. ISBN 978-80-87576-57-1. str. 332.

³⁶ VALEŠ, Lukáš. *Politologické aspekty veřejné správy*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006. ISBN 80-7380-010-1. str. 31

³⁷ KOPECKÝ, Martin. *Správní právo: obecná část*. Beckovy právnícké učebnice. V Praze: C.H. Beck, 2019. ISBN 978-80-7400-727-9. str. 122.

takového povolání. Zájmovou samosprávu představuje sdružení občanů se stejnými zájmy a cíli. V čele zájmové správy stojí představitelé (prezident, předseda, představenstvo, výbor), kteří jsou zvoleni na volební funkční období. „*Zájmová samospráva má svou vnitřní strukturu, sídlo, stanovy, vlastní činnost, oblast působení, pravomoc jednat prostřednictvím svých představitelů, zodpovědnost sama za sebe.*“³⁸ Zájmovou samosprávu můžeme členit na profesní a zájmová sdružení.

Profesní komory představují sdružení občanů stejného profesního zaměření se společnými cíli a zájmy, s postavením a názvem komory, ve které převládá povinné členství. Tyto profesní komory disponují veřejnou mocí vůči svým členům projevující se oprávněním vydávat stavovské předpisy závazné pro členy komory ve výkonu kárné pravomoci. Jedná se zejména o komory – notářské, advokátní, soudní, exekutorské, lékařské, veterinární, auditorské či hospodářské. Je potřeba také odlišovat instituce, které mají sice v názvu komoru, ale existují jako spolky (např. Profesní komora zubních techniků ČR, Profesní komora požární ochrany atd.).

Vydané statutární předpisy profesními komorami prostřednictvím svých orgánů mají různou formu a také označení – stavovské předpisy, vnitřní předpisy, řády. Tyto předpisy nejsou obecně závazné a nemají povahu právního předpisu. Jedná se o abstraktní akty, které interně zavazují pouze členy uvnitř organizace. Vydávání těchto předpisů podléhá doзору orgánu státu, který však nemá právní úpravu a není jednotný.

Zájmová samospráva představuje sdružení občanů stejných zájmů, zálib (např. sport, myslivost, turistika...), ve kterých se uplatňuje princip dobrovolného přístupu. Jedná se zejména o odbory (odborové organizace), svazy a kluby sdružené v politických stranách, resp. v zájmových klubech, či ve sportovních a tělovýchovných organizacích.

„*Soukromá správa může dělat cokoli, co není v rozporu se zákonem, včetně vydávání správních aktů.*“³⁹

³⁸ KÁŇA, Pavel. *Základy veřejné správy: vybrané kapitoly veřejné správy pro studium žáků středních škol*. 4., aktualiz. vyd. Ostrava: Montanex, 2014. ISBN 978-80-7225-407-1. str. 48.

³⁹ VALEŠ, Lukáš. *Politologické aspekty veřejné správy*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006. ISBN 80-7380-010-1. str. 26

4.2 Územní samospráva

„Územní samosprávu lze obecně charakterizovat jako ústavou a zákony stanovený okruh úkolů veřejné správy, jejíž výkon a odpovědnost je svěřen samosprávným korporacím odlišných od státu.“⁴⁰ Jak už bylo zmíněno výše, územní samospráva je zakotvena Ústavou v hlavě VII a dále v zákoně č. 128/2000 Sb., o obcích a v zákoně č. 129/2000 Sb., o krajích.

Tato samospráva je projevem decentralizace správy. Územní samospráva zaujímá výsadní postavení v demokratickém právním státu. Základní členění území státu se rozděluje na kraje, tj. vyšší územní správní celky (VÚSC) a obce základní územní správní celky (ZÚSC). Územní samospráva představuje formu veřejné správy vykonávanou územně organizovaným společenstvím lidí, jejíž podstatou je spravování samostatných záležitostí a také projev decentralizace správy a rozhodnutou o nich přímo nebo prostřednictvím volených orgánů. „Územní samospráva také umožňuje výraznější zapojení občanů do procesu rozhodování a zejména kontroly.“⁴¹ Územní samospráva může vydávat statutární právní předpisy.

4.3 Územně samosprávné celky

Nositeli územní samosprávy jsou územní samosprávné celky (ÚSC). Obce tvoří základní územní samosprávné celky a kraje představují vyšší územní samosprávné celky. ÚSC mají svůj osobní a územní základ. Územní základ je podstatným znakem každého ÚSC a je vytvořen na určitém území vymezeném hranicemi, ve kterém plní výkon své působnosti v rámci práva na samosprávu. Dle čl. 99 Ústavy se ČR dělí na obce a kraje. Každá část území je součástí některé obce, avšak existují i výjimky v podobě vojenských újezdů, které slouží k zajištění obrany státu a k výcviku ozbrojených sil. Tato území nejsou součástí obce, ale vyššího územně samosprávného celku.

Jednotlivé územní samosprávné celky jsou definovány různými znaky, mezi něž patří společenský a historický vývoj, občanská sounáležitost, územní a geografická soudržnost, ekonomická a hospodářská samostatnost. „Definiční znaky ÚSC vykazují znaky podobné státu.“⁴² Rozdílem je tedy možnost výkonu samosprávy územních samosprávných celků

⁴⁰ KOPECKÝ, Martin. *Správní právo: obecná část*. Beckovy právnické učebnice. V Praze: C.H. Beck, 2019. ISBN 978-80-7400-727-9. str. 93.

⁴¹ VALEŠ, Lukáš. *Politologické aspekty veřejné správy*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006. ISBN 80-7380-010-1. str. 30

⁴² JIRÁSEK, Jiří. *Ústavní základy organizace státu*. Student (Leges). Praha: Leges, 2013. ISBN 978-80-87576-57-1. str. 334.

nezávisle na státní moci. Obce a kraje jsou právními osobami, které mají právní subjektivitu, vlastní název, vlastní majetek, rozpočet či znak a vlajku.

K vytvoření či zrušení obcí stejně tak jejich hranic není potřeba zákona. Hranice lze změnit na základě vzájemné dohody zainteresovaných obcí. Naproti tomu VÚSC lze vytvořit, zrušit jen ústavním zákonem, stejně tak jeho hranice.

Osobní základ ÚSC je vymezen v čl. 100 odst. 1 Ústavy, kdy tyto celky představují územní společenství občanů, která mají právo na samosprávu. V zákoně o obcích jsou za osobní základ považováni občané obce, jimiž jsou fyzické osoby, které jsou občany České republiky a v obci jsou přihlášeny k trvalému pobytu. Občanem kraje dle § 12 odst. 1 zákona č. 129/2000 Sb. o krajích, je pak občan ČR, který je přihlášen k trvalému pobytu některé obce nebo územnímu obvodu kraje. Občané územně samosprávných celků jsou osobami, které se podílí na tvorbě vůle těchto ÚSC prostřednictvím voleb do zastupitelstev, popřípadě hlasováním v místním či krajském referendu. Samosprávné celky vytvářejí vlastní orgány, jejichž prostřednictvím se uskutečňuje výkon samosprávy a decentralizované státní správy. *„Právo kraje na samosprávu zaručuje jak ústava, tak zákon o krajích. Její meze se však zatím hledají.“*⁴³

⁴³ COGAN, Rudolf. Krajské zřízení. Praha: ASPI, 2004. ISBN 80-7357-041-6. str. 89.

5. Charakteristika kraje

Kraj je vyšším samosprávným celkem, který má právo na samosprávu. Právní postavení kraje je zakotveno přímo v Ústavě a dalších zákonech. Kraje byly vytvořeny na základě ústavního zákona č. 347/1997 Sb., o vytvoření VÚSC. „*Kraj představuje veřejnoprávní korporaci, která sdružuje obce ve svém správním obvodu.*“⁴⁴ Činnost kraje upravuje zákon č.129/2000 Sb., o krajích, a zákonem č. 131/2000 Sb., o hlavním městě Praze. I kraje se vyznačují svými charakteristickými znaky, mají právo na samosprávu, vlastní území obývané občany, vlastní majetek, vlastní rozpočet. Dle § 1 odst. 2 zákona o krajích: „*Kraj vystupuje v právních vztazích svým jménem a nese odpovědnost z těchto vztahů vyplývajících.*“⁴⁵

Kraj dále pečuje o všestranný rozvoj svého území a potřeby svých občanů. Kraje jsou samostatně spravovány svými orgány, mezi něž patří zastupitelstvo kraje, rada kraje, hejtman a krajský úřad. Některým orgánům kraje také svěřen výkon státní správy v rámci přenesené působnosti. Na území ČR se celkem nachází 14 krajů (Hlavní město Praha, Středočeský kraj, Jihočeský kraj, Plzeňský kraj, Karlovarský kraj, Ústecký kraj, Liberecký kraj, Královéhradecký kraj, Pardubický kraj, kraj Vysočina, Jihomoravský kraj, Olomoucký kraj, Zlínský kraj a Moravskoslezský kraj).

5.1 Území kraje

„*Základem při rozdělování území do krajů by měly být sociální vazby.*“⁴⁶ Území krajů je vymezeno zákonem č. 347/1997 Sb., o vytvoření vyšších územních samosprávných celků. Kraje jsou složeny z obcí a vojenských újezdů. Každá část území ČR je součástí některého kraje. Hranice kraje mohou být zrušeny či měněny ústavním zákonem, o kterém musí rozhodnout zákonodárce. Pouze na svém území smí kraj uplatňovat své samosprávné postavení, kdy OZV nemůže působit na území jiného kraje. Nižší složku vyšších územně samosprávných celků tvoří v současnosti 76 okresů na území ČR.

5.2 Občané kraje

Dle § 12 odst. 1 zákona č. 129/2000 Sb., o krajích, „*je občanem kraje každá fyzická osoba, která je státním občanem ČR a je přihlášená k trvalému pobytu v některé obci nebo na území vojenského újezdu v územním obvodu kraje.*“⁴⁷ Občan, který dosáhl 18 let,

⁴⁴ KÁŇA, Pavel. Základy veřejné správy: vybrané kapitoly veřejné správy pro studium žáků středních škol. 4., aktualiz. vyd. Ostrava: Montanex, 2014. ISBN 978-80-7225-407-1. str. 60.

⁴⁵ § 1 odst. 2 zákona č. 129/2000 Sb., o krajích.

⁴⁶ COGAN, Rudolf. Krajské zřízení. Praha: ASPI, 2004. ISBN 80-7357-041-6. str. 83.

⁴⁷ § 12 odst. 1 zákona č. 129/2000 Sb., o krajích

má na území kraje různá práva. „Každý občan kraje starší 18 let má právo volit nebo být volen do zastupitelstva kraje.“⁴⁸ Může se vyjadřovat na zasedání zastupitelstva, nahlížet do rozpočtu kraje a do závěrečného účtu kraje, nahlížet do zpráv o výsledku přezkoumání hospodaření kraje za uplynulý rok, požadovat projednání určité záležitosti v oblasti samostatné působnosti, podávat orgánům kraje připomínky, návrhy a podněty, vyjadřovat se k návrhu rozpočtu a závěrečnému účtu a hlasovat v krajském referendu.

Stejně oprávnění jako občan kraje (včetně práva volit a být volen) má fyzická osoba, která dosáhla věku 18 let a je cizím státním občanem přihlášeným k trvalému pobytu v některé obci nebo vojenského újezdu v územním obvodu kraje, stanoví-li tak mezinárodní smlouva, kterou je ČR vázána. „Zatím nebyla vyhlášena žádná mezinárodní smlouva, která by opravňovala cizí státní příslušníky k výkonu oprávnění.“⁴⁹ Jistou výjimku představuje také fyzická osoba starší 18 let, která vlastní na území kraje nemovitost ovšem bez možnosti práva volit a být volen. Pro získání občanství kraje není potřeba splňovat mnoho formalit – stačí změna trvalého pobytu, přičemž není stanovena lhůta k rozhodnutí kraje o přijetí občana.

„Dle § 13a zákona č. 129/2000 Sb., o krajích může kraj ocenit životní události svých občanů.“⁵⁰

5.3 Orgány kraje

Územní samosprávné celky mohou v závislosti na právní úpravě vykonávat svou působnost buď bezprostředně občany, nebo prostřednictvím svých orgánů. Jedním z projevů územní samosprávy je právo územních společenství ustanovovat své orgány a úřední osoby bez zásahu státní správy.

Jediný orgán kraje, který je zřízený přímo Ústavou, je zastupitelstvo. Článek 101 odst. 2 Ústavy říká, že „Vyšší územní samosprávný celek je samostatně spravován zastupitelstvem“.⁵¹ Pro věci výkonu státní správy a samosprávy jsou další orgány kraje zřízeny zákonem č. 129/2000 Sb., o krajích, který za orgány kraje označuje zastupitelstvo kraje, radu kraje, krajský úřad a hejtmana. „Postup konání voleb pak upravuje zákon č. 130/2000Sb., o volbách do zastupitelstev krajů.“⁵²

⁴⁸ COGAN, Rudolf. *Zákon o krajích: komentář*. 2. vydání. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). Praha: Wolters Kluwer, 2018. ISBN 978-80-7598-070-0. str. 42

⁴⁹ COGAN, Rudolf. *Zákon o krajích: komentář*. 2. vydání. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). Praha: Wolters Kluwer, 2018. ISBN 978-80-7598-070-0. str. 54

⁵⁰ § 13a zákona č. 129/2000 Sb., o krajích

⁵¹ čl. 101 odst. 2 ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

⁵² COGAN, Rudolf. *Krajské zřízení*. Praha: ASPI, 2004. ISBN 80-7357-041-6. str. 102.

5.3.1 Zastupitelstvo kraje

Zastupitelstvo kraje je základním orgánem kraje ve věcech územní samosprávy, správu kraje zastupitelstvo vykonává pouze v rozsahu stanoveném zákonem č. 129/2000 Sb., o krajích, zejména v samostatné působnosti.

Mezi pravomoci zastupitelstva v samostatné působnosti dle § 35 odst. 2 výše citovaného zákona náleží zejména předkládání návrhů zákonů PS, předkládání návrhu ÚS na zrušení právních předpisů, vydávání OZV, koordinace rozvoje územního obvodu, schvalovat strategie rozvoje územního obvodu kraje, schvalování rozpočtu a závěrečného účtu kraje, zřízení a rušení příspěvkové organizace, zřízení a rušení výborů, volba a odvolání hejtmána kraje, popřípadě rozhodování o spolupráci s jinými kraji. „*V oblasti samosprávy je zastupitelstvo hlavním orgánem kraje, který je nadřazen všem ostatním krajským orgánům.*“⁵³

Dle § 36 zákona o krajích jsou též významná oprávnění zastupitelstva kraje rozhodovat o majetkoprávních úkonech, poskytování dotací obcím z rozpočtu kraje a kontrola jejich využití, vzdání se práva a prominutí dluhů nad 200 000,- Kč, zastavení nemovitostí, vydání komunálních dluhopisů nebo nabytí a převod hmotných nemovitých věcí. Přenesenou působnost vykonává zastupitelstvo kraje jen tehdy, stanoví-li tak zákon.

Zastupitelstvo je složeno z členů zastupitelstva. Počet členů se odvíjí od počtu obyvatel kraje:

- do 600 000 obyvatel – 45 členů zastupitelstva,
- 600 000 – 900 000 obyvatel – 55 členů zastupitelstva,
- nad 900 000 obyvatel – 65 členů zastupitelstva.

Jednání zastupitelstva se veřejně schází se dle potřeby, nejméně však jednou za tři měsíce, jeho program je zveřejněn 10 dnů před jeho konáním. Jednání je svoláno hejtmánem nebo jeho zástupcem, popř. i členem zastupitelstva. Zastupitelstvo na své schůzi schvaluje usnesení a rozhodnutí získá-li souhlas nadpoloviční většiny všech členů. Z jednání se pořizuje zápis, který obsahuje údaje zejména o počtu přítomných, programu jednání včetně závěru, usnesení nebo rozhodnutí.

⁵³ VALEŠ, Lukáš. *Politologické aspekty veřejné správy*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006. ISBN 80-7380-010-1. str. 202

Zastupitelstvo může zřídit jako své iniciativní a kontrolní orgány – tzv. **výbory**. „*Orgány zastupitelstva jsou také výbory.*“⁵⁴ Vždy se zřizuje finanční a kontrolní výbor a dále výbor pro výchovu, vzdělání a zaměstnanost, výbor pro národnostní menšiny.

Zastupitelstvu je svěřena:

- tvorba práva
- rozhodování o rozpočtu a v ostatních hospodářských otázkách,
- rozhodování o krajských organizacích (ústavech) a účastech v právnických osobách,
- rozhodování o dalších důležitých otázkách kraje.

„*Zastupitelstvu je vyhrazeno vydávání obecně závazných vyhlášek kraje.*“⁵⁵ Vyhlášení závazné části územně plánovací dokumentace pro území kraje se děje také obecně závaznou vyhláškou kraje. „*Řízení o vydání územně plánovací dokumentace však probíhá v přenesené působnosti.*“⁵⁶

Zastupitelstvu koordinuje rozvoj územního obvodu, schvaluje programy rozvoje územního obvodu kraje, zajišťuje jejich realizaci a kontrolovat jejich plnění. Dále projednává územně plánovací dokumentaci pro území kraje a schvaluje koncepci rozvoje cestovního ruchu na území kraje. Stanovuje rozsah základní dopravní obslužnosti pro území kraje.

⁵⁴ COGAN, Rudolf. *Krajské zřízení*. Praha: ASPI, 2004. ISBN 80-7357-041-6. str. 154.

⁵⁵ COGAN, Rudolf. *Krajské zřízení*. Praha: ASPI, 2004. ISBN 80-7357-041-6. str. 166.

⁵⁶ COGAN, Rudolf. *Krajské zřízení*. Praha: ASPI, 2004. ISBN 80-7357-041-6. str. 166.

5.3.1.1 Zastupitel kraje

„Mandát člena zastupitelstva vzniká zvolením.“⁵⁷ Zastupitelský výkon funkce je považován za funkci veřejnou. Člen zastupitelstva skládá slib na začátku prvního zasedání, jehož se účastní. Svůj mandát vykonává osobně a není tak vázán žádnými příkazy. Zastupitel má z výkonu funkce různá práva – předkládat zastupitelstvu návrhy na projednání, vznášet námítky, připomínky a dotazy, má právo požadovat po zaměstnancích krajského úřadu informace související s výkonem funkce zastupitele kraje nebo je povinen zúčastnit se zasedání zastupitelstva. Mandát člena zastupitelstva zaniká okamžikem:

- úmrtím člena zastupitelstva,
- odmítnutím slibu člena zastupitelstva,
- rozhodnutím zastupitelstva v případě neslučitelnosti funkcí,
- odstoupením člena zastupitelstva,
- ukončením hlasování voleb nebo nových voleb.

Uvolněným i neuvolněným členům zastupitelstva za výkon této funkce náleží odměna, která je vyplácena z rozpočtu kraje. Za odměnu se považuje peněžité plnění formou měsíčního platu a další odměny ve formě po skončení funkčního období. Splatnost a výplata odměn se určuje na základě zákona. Členovi zastupitelstva lze z peněžního fondu nebo z rozpočtu poskytnout příspěvky na podporu vzdělávání, příspěvek na stravování, příspěvek na rekreaci či odměnu při významném životním výročí atd.

⁵⁷ § 33 zákona č. 129/2000 Sb., o krajích

Práva a povinnosti člena zastupitelstva:

„Základním pravidlem pro činnost člena zastupitelstva je tzv. volný mandát.“⁵⁸ Volný mandát znamená, že jeho nositel vykonává svá práva a povinnosti podle vlastní vůle, bez povinnosti podřizovat svá rozhodnutí příkazům jiných, nemusí dbát ani pokynů osob (voličů), které reprezentuje. Držitel volného mandátu nemá ani právo vykonávat svůj mandát na základě pokynů někoho jiného, má následující práva a povinnosti:

- „právo hlasovat v zastupitelstvu, (podílet se na rozhodování považováno za nejdůležitější oprávnění člena zastupitelstva),“⁵⁹
- právo (a povinnost) účastnit se zasedání zastupitelstva,
- právo volit a být volen do orgánů kraje,
- právo podávat návrhy,
- právo na informace (včetně práva interpelace),
- právo účasti v rozpravě,
- povinnost sdělit střet zájmů,
- povinnost plnit úkoly,
- povinnost hájit zájmy občanů kraje,
- povinnost nesnižovat vážnost funkce člena zastupitelstva.

⁵⁸ COGAN, Rudolf. Krajské zřízení. Praha: ASPI, 2004. ISBN 80-7357-041-6. str. 133.

⁵⁹ COGAN, Rudolf. *Zákon o krajích: komentář*. 2. vydání. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). Praha: Wolters Kluwer, 2018. ISBN 978-80-7598-070-0. str. 165

5.3.2 Rada kraje

„*Rada kraje je výkonným orgán v samostatné působnosti kraje.*“⁶⁰ Při výkonu své působnosti za své činnosti odpovídá zastupitelstvu kraje. Rada kraje může rozhodovat i ve věcech přenesené působnosti jen tehdy, když tak stanoví zákon. Při výkonu své působnosti odpovídá rada kraje zastupitelstvu.

„*Radu volí a odvolává zastupitelstvo,*“⁶¹ se souhlasem většiny členů zastupitelstva. „*O složení rady rozhodují členové zastupitelstva, podle dikce se tak děje volbou.*“⁶² Volba se koná tajně, anonymně nebo otevřeným hlasováním. Zástupci rady kraje jsou voleni z řad členů zastupitelstva kraje. „*Členy rady jsou hejtman, náměstci hejtmána a další členové rady, poradním hlasem disponuje ředitel krajského úřadu.*“⁶³ Rada kraje se skládá z devíti nebo jedenácti členů. Počet členů rady kraje je stanoven dle toho, jestli má kraj méně či více než 600 000 obyvatel. Pokud je hejtman nebo náměstek hejtmána odvolán nebo na tuto funkci rezignoval, přestává být i členem rady kraje.

Jednání rady kraje probíhají ve schůzích dle potřeby, které svolává hejtman. Schůze rady kraje jsou neveřejné a veřejnost tedy nemá právo se jí účastnit. Rada může k jednotlivým bodům svého jednání pozvat i člena zastupitelstva nebo jiné osoby. O průběhu schůze rady se pořizuje zápis, ve kterém se uvede vždy počet přítomných členů rady, schválený program schůze rady, průběh na výsledek hlasování a přijatá usnesení. Tento zápis podepisuje hejtman kraje nebo náměstek hejtmána společně s ověřovateli. K platnému usnesení volbě nebo rozhodnutí je potřeba souhlasu nadpoloviční většiny všech členů rady. Rada kraje podává na každém zasedání zastupitelstva zprávu o své činnosti.

Dle § 59 zákona č. 129/2000 o krajích jsou vyhrazena radě kraje pravomoci v samostatné působnosti kraje v záležitostech veřejnoprávních a majetkoprávních. Mezi tyto pravomoci rady kraje náleží příprava návrhů a podkladů pro jednání zastupitelstva, zabezpečení hospodaření kraje dle schváleného rozpočtu, provádění rozpočtových opatření, rozhoduje o některých majetkoprávních úkonech kraje, uzavírá nájemní smlouvy a smlouvy o výpůjčkách. Rada zřizuje nebo ruší komise rady kraje. Rada kraje dále stanovuje počet zaměstnanců krajského úřadu, na návrh ředitele krajského úřadu jmenuje a odvolává vedoucí odborů

⁶⁰ COGAN, Rudolf. Krajské zřízení. Praha: ASPI, 2004. ISBN 80-7357-041-6. str. 171.

⁶¹ COGAN, Rudolf. Krajské zřízení. Praha: ASPI, 2004. ISBN 80-7357-041-6. str. 176.

⁶² COGAN, Rudolf. Krajské zřízení. Praha: ASPI, 2004. ISBN 80-7357-041-6. str. 182.

⁶³ VALEŠ, Lukáš. *Politologické aspekty veřejné správy*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006. ISBN 80-7380-010-1. str. 205

krajského úřadu a ukládá jim úkoly v samostatné působnosti a vykonává kontrolu nad jejím plněním. Rada kraje stanovuje pravidla pro přijímání a vyřizování petic a stížností, vykonává zakladatelské a zřizovací funkce ve vztahu k právníckým osobám a organizačním složkám, které byly zřízeny krajem, schvaluje účetní závěrku krajem zřízené příspěvkové organizace sestavenou k rozvahovému dni. Rada kraje také plní funkci valné hromady. Vydává nařízení kraje a další právní předpisy s interními účinky v přenesené působnosti. „*Vydávání nařízení je v úkolech rady jediná působnost z okruhu přenesené působnosti a zároveň jediná, při které se předpis vydává na základě zmocnění zákonem*“.⁶⁴

Radě kraje je také vyhrazeno rozhodovat o právních jednání týkající se poskytovaných dotací a návratných finančních výpomocí do 200 000,- Kč fyzickým a právníckým osobám v kalendářním roce. Dále rozhodnutí o poskytování věcných a finančních darů do 100 000,- Kč, vzdání se práva prominutí dluhů nepřevyšující částku 200 000,- Kč, nabytí a převod movitých věcí na kraj, uzavírání dohod o splátkách s lhůtou splatnosti nepřevyšující 18 měsíců.

*„Rada kraje je v rámci kraje orgánem nejvýznamnějším, i když z formálně-právního hlediska se nejdůležitějším jeví zastupitelstvo.“*⁶⁵

5.3.3 Hejtman

*„Hejtman má výsadní postavení při jednání kraje navenek a významné pravomoci má i ve vnitřních věcech kraje.“*⁶⁶

Hejtman kraje je volený zastupitelstvem a za svou činnost je mu odpovědný. Hejtmanem se může stát jen člen zastupitelstva. Pravomoci hejtmana kraje jsou vymezeny v § 61 odst. 3 zákona č. 129/2000 Sb., o krajích. Hejtman je odpovědný za zajištění přezkoumání hospodaření. Na základě zmocnění zřizuje pro výkon přenesené působnosti zvláštní orgány. „*Po svém zvolení již hejtman neskládá pro výkon funkce hejtmana slib.*“⁶⁷ Jmenuje a odvolává ředitele krajského úřadu se souhlasem ministerstva vnitra a stanovuje mu dle platných předpisů plat.

⁶⁴ COGAN, Rudolf. Krajské zřízení. Praha: ASPI, 2004. ISBN 80-7357-041-6. str. 208.

⁶⁵ COGAN, Rudolf. Krajské zřízení. Praha: ASPI, 2004. ISBN 80-7357-041-6. str. 210.

⁶⁶ COGAN, Rudolf. Krajské zřízení. Praha: ASPI, 2004. ISBN 80-7357-041-6. str. 211.

⁶⁷ COGAN, Rudolf. Krajské zřízení. Praha: ASPI, 2004. ISBN 80-7357-041-6. str. 215.

Působnost hejtmana:

- organizuje práci rady a zastupitelstva,
- pozastavuje výkon rozhodnutí rady,
- vykonává úkoly uložené mu radou a zastupitelstvem,
- ověřuje některé písemné produkty činnosti rady a zastupitelstva,
- zřizuje orgány a jmenuje členy orgánů kraje a řídí jejich činnost,
- činí navenek právní úkony jménem kraje,
- rozhoduje v samostatné působnosti kraje,
- plní další úkoly stanovené mu zákonem,
- v přechodných obdobích zastává činnost některých orgánů ve stanoveném rozsahu.

„Hejtman je hlavním organizačním funkcionářem zastupitelstva a rady.“⁶⁸ Podepisuje právní předpisy kraje, vyhlášky a věstníky kraje. Hejtman má právo pozastavit usnesení rady kraje, má-li za to, že je nesprávné a věc předloží k rozhodnutí nejbližšímu zasedání zastupitelstva. „Jedná se tedy o systaci s devolutivním účinkem.“⁶⁹ Hejtman zajišťuje utajení skutečností a je odpovědný za informování občanů o činnosti krajských orgánů. „Hejtman vykonává další úkoly v samostatné a přenesené působnosti, které mu byly svěřeny zastupitelstvem nebo mu stanoví zákon.“⁷⁰ Rada kraje může ukládat hejtmanovi úkoly v rozsahu stanovené působnosti.

„Základní funkcí náměstka hejtmana je zastupování hejtmana v jeho nepřítomnosti.“⁷¹ Náměstka hejtmana volí zastupitelstvo ze svých členů. Náměstek je také ze zákona členem rady. „Má tedy především práva a povinnosti člena zastupitelstva a člena rady.“⁷²

⁶⁸ COGAN, Rudolf. Krajské zřízení. Praha: ASPI, 2004. ISBN 80-7357-041-6. str. 217.

⁶⁹ COGAN, Rudolf. Krajské zřízení. Praha: ASPI, 2004. ISBN 80-7357-041-6. str. 219.

⁷⁰ § 61 písm. g) zákona č. 129/2000 Sb. o krajích

⁷¹ VALEŠ, Lukáš. *Politologické aspekty veřejné správy*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006. ISBN 80-7380-010-1. str. 207

⁷² COGAN, Rudolf. *Krajské zřízení*. Praha: ASPI, 2004. ISBN 80-7357-041-6. str. 230.

Zákon č. 129/2000 Sb., o krajích rozlišuje trojí zastupování:

- obecné zastupování,
- zastupování vykonáváním svěřených úkolů, kdy hejtman nevykonává svou funkci,
- zastupování hejtmana v jeho nepřítomnosti

„Podle zákona musí mít kraj minimálně jednoho náměstka a maximální počet není stanoven.“⁷³ Maximální počet náměstků vymezuje zákon, a to počtem členů rady kraje.

„Nejdůležitějším úkolem náměstka hejtmana je zastupování hejtmana.“⁷⁴ Náměstek plní úkoly, které mu jsou svěřeny přímo zákonem, tj. podepisovat zápisy o průběhu schůzí rady nebo zastupitelstva, podepisovat právní předpisy společně s hejtmanem, je oprávněn svolat zasedání zastupitelstva, pokud tak při naplnění podmínek neuchýlí hejtman, předsedat ustavujícímu zasedání zastupitelstva, je-li zvolen dřív než hejtman.

5.3.4 Krajský úřad

„Krajský úřad je výkonným a správním orgánem kraje.“⁷⁵ Zajišťuje běžný chod kraje (organizačně a administrativně) a také zajišťuje zabezpečení výkonu VS na území kraje. Krajský úřad je vybaven širokou správní působností na území kraje dle zvláštních zákonů. Tento úřad zřizuje úřední desky pro informování veřejnosti a jeho písemnosti jsou označeny názvem orgánu, který danou písemnost vyhotovil.

Krajský úřad je tvořen ředitelem a dalšími zaměstnanci kraje, kteří jsou zařazeni do krajského úřadu. Krajský úřad má svou organizační strukturu, která se dělí na odbory a oddělení. „Organizační struktura zároveň nesmí být tuhou strukturou, musí být schopna anticipovat změny vnější i vnitřní.“⁷⁶

⁷³ VALEŠ, Lukáš. *Politologické aspekty veřejné správy*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006. ISBN 80-7380-010-1. str. 207

⁷⁴ COGAN, Rudolf. *Krajské zřízení*. Praha: ASPI, 2004. ISBN 80-7357-041-6. str. 231.

⁷⁵ COGAN, Rudolf. *Krajské zřízení*. Praha: ASPI, 2004. ISBN 80-7357-041-6. str. 236.

⁷⁶ COGAN, Rudolf. *Krajské zřízení*. Praha: ASPI, 2004. ISBN 80-7357-041-6. str. 322.

Působnost jednotlivých odborů odráží působnost jednotlivých ministerstev, jedná se o zřízení:

- odboru ŽP a zemědělství,
- odboru pro místní rozvoj,
- odboru školství, mládeže, sportu a tělovýchovy.

Pro výkon přenesené působnosti jsou zřízeny zvláštní odbory, mezi které patří odbor podnikání (krajský živnostenský úřad), odbor majetkový a ekonomický, odbor kontroly a interního auditu a další.

V samostatné působnosti plní úkoly uložené zastupitelstvem a radou kraje, která mu může svěřit úkoly jen v rozsahu své působnosti na základě zákona. Krajský úřad napomáhá rovněž činnosti výborů a komisí. Krajský úřad přezkoumává rozhodnutí vydané podřízenými úřady, ukládá sankce, „projednává přestupky dle zákona,“⁷⁷ podílí se na přípravě pracovníků pro vykonání zkoušky odborné způsobilosti, zabezpečuje informační systém a jeho spolupráci se správními úřady, obcím poskytuje odbornou a metodickou pomoc a vykonává kontrolu nad přenesenou působností obcí, předkládá příslušnému ministerstvu a vládě návrhy na opatření. Krajský úřad je vykonavatelem přenesené působnosti kraje, jen s výjimkou těch záležitostí, které byly svěřeny zákonem zastupitelstvu či radě kraje.

5.3.4.1 Ředitel krajského úřadu

V čele krajského úřadu stojí ředitel, který musí být zaměstnancem kraje. „Ředitel krajského úřadu je jmenován hejtmanem se souhlasem ministerstva vnitra.“⁷⁸ Ředitel plní funkci statutárního orgánu vůči zaměstnancům krajského úřadu. Dle zákona č. 312/2002 Sb., o úřednících ÚSC, v platném znění, se ředitelem krajského úřadu může stát jen osoba, která má tříletou praxi:

- jako vedoucí zaměstnanec,
- při výkonu správních v pracovním poměru k ÚSC nebo při výkonu státní správy v pracovním nebo služebním poměru,
- ve funkci člena zastupitelstva ÚSC.

⁷⁷ §67 odst. 1 písm. b) zákona č. 129/2000 Sb., o krajích

⁷⁸ VALEŠ, Lukáš. *Politologické aspekty veřejné správy*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006. ISBN 80-7380-010-1. str. 208

„Ředitel je oprávněn zúčastňovat se zasedání zastupitelstva a schůzí rady kraje s hlasem poradním.“⁷⁹ Funkce ředitele krajského úřadu je neslučitelná s funkcí poslance, senátora, člena zastupitelstva samosprávného celku. „Nesmí vykonávat funkce v politických stranách a politických hnutích.“⁸⁰ Ředitel krajského úřadu má z výkonu své funkce různé pravomoci: odpovědnost za plnění úkolů svěřených krajskému úřadu v samostatné a přenesené působnosti hejtmanovi, podání návrhu ÚS na zrušení nařízení obce. Ředitel také může předkládat radě návrhy na vydání nařízení kraje, řídit zaměstnance krajského úřadu ve vztahu k vedoucím odborů, kontrolovat jejich činnost a odpovídat za jejich výběr. Mezi další pravomoci ředitele krajského úřadu patří zejména stanovení platů zaměstnancům krajského úřadu, vydávání organizačního, spisového, pracovního a skartačního řádu, řízení a kontrola činnosti PO, které kraj založil, plnění úkolů dle pokynu hejtmana, úkoly z usnesení zastupitelstva a rady, umožnění provádět zkoušky zvláštní odborné způsobilosti a vydávat zaměstnancům osvědčení o této způsobilosti. Ředitel krajského úřadu vykonává také pravomoci ve vztahu k obcím, kde ministerstvu vnitra podává návrh na pozastavení OZV nebo nařízení kraje.

5.4 Orgány zastupitelstva a rady kraje

Zastupitelstvo a rada kraje mohou na základě zákona č. 129/2000 Sb., o krajích, v platném znění, zřídit své poradní a iniciativní orgány. Mezi tyto orgány patří výbory zřízené zastupitelstvem a komise, které jsou zřízeny radou kraje.

5.4.1 Výbory

Výbor je dle § 76 odst. 1 zákona č. 129/2000 Sb., o krajích, v platném znění, iniciativním a kontrolním orgánem, zřízený zastupitelstvem kraje. Výbory předkládají návrhy a stanoviska zastupitelstvu a za výkon své činnosti jsou mu odpovědní. „Předsedou výboru je vždy člen zastupitelstva.“⁸¹ Počet členů jednotlivých výborů je lichý, nejméně však pětičlenný a jejich schůze se konají dle potřeby. K přijetí usnesení je třeba nadpoloviční většiny všech členů výboru. Usnesení výboru se vyhotovují písemně a podepisuje je předseda. V samostatné působnosti je zcela na zastupitelstvu, zda zřídí všechny výbory nebo ne. Zastupitelstvo kraje obligatorně zřizuje finanční a kontrolní výbor, výbor pro výchovu vzdělávání a zaměstnanost, jejichž členem nemůže být hejtman, zástupce hejtmana a ředitel krajského úřadu, může být zřízen výbor pro národnostní menšiny.

⁷⁹ § 69 odst. 3 zákona č. 129/2000 Sb. o krajích

⁸⁰ COGAN, Rudolf. *Krajské zřízení*. Praha: ASPI, 2004. ISBN 80-7357-041-6. str. 322.

⁸¹ § 76 odst. 2 zákona č. 129/2000 Sb. o krajích

„*Finanční výbor provádí kontrolu hospodaření s majetkem a finančními prostředky kraje,*“⁸² vykonává kontrolu hospodaření právnických osob zřízených a založených krajem. Dále finanční výbor kontroluje využití dotací a návratných finančních výpomocí poskytnutých krajem z jeho prostředků obcím a jiné finanční úkoly mu svěřené zastupitelstvem.

„*Kontrolní výbor kontroluje plnění usnesení zastupitelstva a rady kraje.*“⁸³ Dále provádí kontrolu nad dodržováním právních předpisů ostatními výbory a krajským úřadem na úseku samostatné působnosti. Komise plní další kontrolní úkoly, kterými jej pověřil zastupitelstvo kraje.

Výbor pro výchovu, vzdělávání a zaměstnanost v návaznosti na demografický vývoj posuzuje a vyjadřuje se k síti škol a školských zařízení, studijních a učebních oborů a jejich změnám v působnosti kraje, předkládá návrhy na zkvalitnění péče poskytované školami, školskými zařízeními, které kraj zřizuje. Tento výbor se také vyjadřuje k poskytování dotací v oblasti mládeže, tělovýchovy a sportu, projednává zprávy o výsledcích výchovně vzdělávací činnosti škol, školských zařízení, které spravuje. Plní další úkoly v této oblasti, kterými jej pověřil zastupitelstvo.

Výbor pro národnostní menšiny zřizuje kraj povinně, pokud v jeho územním obvodu žije dle posledního sčítání lidu alespoň 5 % občanů hlásící se k jiné národnostní menšině než české. Členy tohoto výboru jsou i zástupci národnostních menšin, pokud je deleguje svaz utvořený dle zvláštního zákona.

5.4.2 Komise

Komise dle §80 odst. 1 zákona č. 129/2000 Sb., o krajích, v platném znění, představuje iniciativní a poradní orgán zřízený radou kraje. „*Komise je ze své činnosti odpovědná radě.*“⁸⁴ Předkládá stanoviska a náměty, nad nimiž se usnází většinou hlasů svých členů. Počet členů komise je vždy lichý. Nejčastějším typem jsou krajské povodňové komise.

5.5 Zvláštní orgány kraje

Zvláštními orgány jsou dle zákona orgány pro výkon přenesené působnosti, které jsou zřízeny hejtmanem, pokud tak stanoví zvláštní zákon. Ve většině případů zvláštní zákony tyto kraje zřizují a hejtmanovi pouze ukládají povinnost tyto orgány personálně obsadit. „*Zvláštní*

⁸² § 78 odst. 4 zákona č. 129/2000 Sb. o krajích

⁸³ § 78 odst. 5 písm. a) zákona č. 129/2000 Sb. o krajích

⁸⁴ § 80 odst. 3 zákona č. 129/2000 Sb. o krajích

*orgány vykonávají přenesenou působnost vedle krajského úřadu.*⁸⁵ V čele zvláštních orgánů může být jen osoba, která prokázala zvláštní odbornou způsobilost v oblasti přenesené působnosti, pro jejíž výkon byl tento orgán zřízen nebo přímo hejtman. Předsedové těchto zvláštních orgánů jsou podřízeni hejtmanovi, který rozhoduje o výši jejich platů. Pro funkci předsedy zvláštního orgánů může být člen zastupitelstva kraje uvolněn a v takovém případě mu náleží vyšší odměna než odměna člena rady.

Za zvláštní orgány kraje považujeme dle zákona č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení v platném znění, bezpečnostní radu kraje. Dle zákona č. 254/2001Sb., o vodách, v platném znění, se zřizuje povodňová komise. Těmto komisím předsedá samotný hejtman. Dále hejtman zřizuje krizový štáb kraje u hasičského záchranného sboru, který koná dle jeho pokynů. *„Zřízena je i pětičlenná komise pro výběr uživatelů rybářských revírů jako trvalý orgán kraje,*⁸⁶ která je jmenována hejtmanem dle ustanovení vyhlášky Ministerstva zemědělství ČR č. 296/2001 Sb.

5.6 Působnost kraje

Kraje si mnohé záležitosti spravují samy v rámci vlastní samosprávy, zároveň vykonávají úkoly, které na ně deleguje stát. Působnost kraje se může členit na územní působnost, která je v zásadě určena hranicemi v rámci územního obvodu kraje. Vymezení územní působnosti má význam zejména pro výkon činností, které jsou realizovány v rámci veřejného práva za použití svěřených pravomocí. Do věcné působnosti kraje náleží veřejné záležitosti různého charakteru. Kraje vystupují jako nositelé VS s veřejnými pravomocemi vůči fyzickým a právnickým osobám. Kraje mohou mít postavení nositele práv a povinností v oblasti soukromoprávní. *„Veřejnoprávní působností se rozumí činnost uskutečňovaná prostředky veřejného práva, soukromoprávní je pak realizována nástroji soukromoprávními. Nejedná se tedy o rozdělení založená na různosti polí působností, ale na rozdílech v metodách.*⁸⁷ Výkon územní samosprávy v rámci samostatné a přenesené kraje je vymezen v zákoně č. 129/2000 Sb., o krajích. *„Samostatná působnost je vlastně vytyčení hranic samosprávy.*⁸⁸ Samostatná působnost kraje je výrazem decentralizace VS a plnění úkolů v rámci přenesené působnosti poté dekoncentrací státní správy.

⁸⁵ COGAN, Rudolf. Krajské zřízení. Praha: ASPI, 2004. ISBN 80-7357-041-6. str. 336.

⁸⁶ COGAN, Rudolf. Krajské zřízení. Praha: ASPI, 2004. ISBN 80-7357-041-6. str. 336.

⁸⁷ COGAN, Rudolf. Krajské zřízení. Praha: ASPI, 2004. ISBN 80-7357-041-6. str. 91.

⁸⁸ COGAN, Rudolf. Krajské zřízení. Praha: ASPI, 2004. ISBN 80-7357-041-6. str. 93.

5.6.1 Samostatná působnost kraje

V rámci samostatné působnosti realizují kraje vlastní samosprávu, ve které spravují své záležitosti vlastním jménem a na vlastní odpovědnost v zájmu svých občanů. Výkon samostatné působnosti je subjektivním právem ÚSC a stát může zasahovat, jen pokud se jedná o ochranu zákona, a to tak, že jeho prostřednictvím stanoví okruh záležitostí patřící do samostatné působnosti kraje a jejich změnu. „*Samostatná působnost je uskutečňována především zastupitelstvem kraje.*“⁸⁹ Do samostatné působnosti kraje patří zejména věci VS a hospodaření svěřené do pravomoci zastupitelstva nebo rady a dále péče o komplexní územní rozvoj. Jedním z projevů samostatné působnosti kraje je také péče o všestranný rozvoj území a vytváření podmínek pro uspokojování potřeb svých občanů, které jsou ve veřejném zájmu.

Kraj dále spravuje vlastní majetek, který může využívat pro zabezpečování veřejných statků a k podnikání. Vzhledem k tomu, že kraje jsou právnickou osobou disponující právní subjektivitou, díky níž vstupují do smluvních vztahů a nesou tak odpovědnost za svá rozhodnutí, která učiní. Mezi další záležitosti spadající do samostatné působnosti kraje náleží vydávání obecně závazných vyhlášek, schvalování rozpočtu a jeho hospodaření, rozhodování o spolupráci s jinými kraji, rozhodování o vyhlášení krajského referenda, stanovení pravidel pro přijímání a vyřizování petic a stížností, poskytování dotací. Kraj v rámci samostatné působnosti také může zakládat, zřizovat právnické subjekty a organizační složky kraje, spolupracovat s obcemi na svém území, ale nesmí přitom zasahovat do její samostatné působnosti. „*Kraje jsou povinny, pokud je to možné, předem projednat s obcemi opatření dotýkající se jejich působnosti.*“⁹⁰

Při výkonu samostatné působnosti se kraje řídí zákony a právními předpisy vydanými prostřednictvím zákonů. Pokud kraje vydávají OZV, řídí se zákony a některými mezinárodními smlouvami a předpisy EU. V ostatních záležitostech nebo při schvalování rozpočtu se kraje řídí mimo zákonů, MS a předpisů EU i nařízeními vlády, vyhláškami ministerstev a ostatních ústředních správních úřadů, nařízeními rady, některými právními předpisy územně dekoncentrovanými orgány (krajská hygienická stanice, finanční úřad atd.), popřípadě obecně závaznými vyhláškami. „*Kraje jsou při výkonu své působnosti oprávněny využívat bezplatně údaje katastru nemovitostí.*“⁹¹

⁸⁹ COGAN, Rudolf. Krajské zřízení. Praha: ASPI, 2004. ISBN 80-7357-041-6. str. 93.

⁹⁰ § 14 odst. 5 zákona č. 129/2000 Sb., o krajích

⁹¹ § 15 odst. 3 zákona č. 129/2000 Sb., o krajích

5.6.2 Přenesená působnost kraje

V přenesené působnosti kraje vykonávají státní správu. Přenesená působnost kraje je vykonávána orgány kraje, ve kterém spravují záležitosti jiného nositele správy věcí veřejných, tj. státu. Z pohledu samosprávných celků mají agendy kraje v přenesené působnosti povahu cizích záležitostí, z pohledu státu jde naproti tomu o nepřímý výkon státní správy. Jestliže kraj vykonává delegovanou státní správu, stává se jeho území správním obvodem. Kraje plní úkoly zadané státem a jeho jménem. Na výkon přenesenou působnosti získávají kraje příspěvky ze státního rozpočtu. Krajský úřad ji vykonává ve správním obvodu kraje. „*Přenesená působnost je uskutečňována především krajským úřadem.*“⁹² Výkon záležitostí řazených do přenesené působnosti má pro kraj povahu povinnosti, kterou lze uložit jen na základě zákona. Do přenesené působnosti patří vydávání nařízení kraje jako prováděcích předpisů k zákonům, přenesená působnost je vykonávána na úseku školství, památkové péče (péče o národní kulturní památky), zdravotnictví – zřizování nemocnic, péče o lesy a vody. „*Zásadním rozšířením samosprávných pravomocí kraje je právo vydávat pro území kraje obecně závazné právní předpisy.*“⁹³

Při vydání nařízení kraje se jeho orgány musí řídit zákony a jinými právními předpisy. V ostatních záležitostech, které kraje vykonávají v přenesené působnosti, musí navíc dodržovat i interní předpisy státní správy. Jedná se o interní směrnice, usnesení, jejichž podmínkou platnosti je publikování ve Věstníku vlády pro orgány obcí a krajů, resp. metodiky, které na určité téma vydává vláda, ministerstva či jiné ústřední správní úřady a opatření příslušných orgánů VS přijatými ke kontrole výkonu přenesené působnosti. Přenesená působnost kraje oproti samostatné je více omezená. Krajské úřady a další orgány kraje, které vykonávají přenesenou působnost, jsou součástí státního aparátu, kde se uplatňují vztahy nadřízenosti a podřízenosti. „*Kraj je povinen své právní předpisy vyhlášovat ve Věstníku právních předpisů kraje.*“⁹⁴

⁹² COGAN, Rudolf. *Krajské zřízení*. Praha: ASPI, 2004. ISBN 80-7357-041-6. str. 94

⁹³ COGAN, Rudolf. *Krajské zřízení*. Praha: ASPI, 2004. ISBN 80-7357-041-6. str. 95.

⁹⁴ COGAN, Rudolf. *Krajské zřízení*. Praha: ASPI, 2004. ISBN 80-7357-041-6. str. 95.

5.7 Dozor nad výkonem samostatné a přenesené působnosti kraje

Kraj má povinnost dozoru předložit dokumentaci o provedených kontrolách a kopie databází související s předmětem dozoru. Při výkonu dozoru je kontrolující orgán oprávněn požadovat změnu nebo zrušení nezákonného opatření ve stanovené lhůtě. „*Státní orgány a orgány obcí poskytují na požádání informace orgánům krajům bezúplatně.*“⁹⁵

Dozor nad výkonem samostatné působnosti je zaměřen na posuzování dodržování správnosti, zákonitosti OZV a jejich souladu se zákony, u jiných rozhodnutí a opatření soulad se zákony, ale i jinými právními předpisy. „*Právní úprava dozoru nad výkonem samostatné působnosti kraje v zásadě odpovídá úpravě dozoru nad samostatnou působností obce.*“⁹⁶ Dozor musí být prováděn tak, aby nebyla omezena samostatnost kraje a nedocházelo tak k nezákonnému zásahu státu do samostatné působnosti kraje. Dozorčím orgánem je Ministerstvo vnitra ČR. „*Ústavní soud může zrušit nezákonnou OZV kraje.*“⁹⁷

V případě, že obecně závazná vyhláška kraje odporuje dle ministerstva zákonu, vyzve ministerstvo kraj ke zjednání nápravy, nezjedná-li kraj nápravu do 60 dnů od doručení výzvy, rozhodne o pozastavení účinnosti této OZV kraje a stanoví kraji přiměřenou lhůtu ke zjednání nápravy. V případě zřejmého rozporu obecně závazné vyhlášky kraje s lidskými právy a základními svobodami může ministerstvo pozastavit její účinnost bez předchozí výzvy ke zjednání nápravy. Pokud nedojde ke zjednání nápravy, podá ministerstvo do 30 dnů od právní moci rozhodnutí o pozastavení účinnosti OZV kraje návrh na její zrušení k Ústavnímu soudu.

Soud může zrušit rozhodnutí nebo jiné opatření, které je v rozporu s právními předpisy. Formou předběžného dozoru je právo veta, kterým disponuje ministr vnitra ve vztahu k rozhodnutí hejtmána o jmenování a odvolání ředitele krajského úřadu. Vedoucího odboru krajského úřadu odpovědného za výkon státní správy v oblasti školství, mládeže a tělovýchovy jmenuje a odvolává rada kraje jen se souhlasem Ministerstva školství ČR.

„*Zásadním prostředkem nápravy je oprávnění ministra vnitra rozpustit zastupitelstvo kraje a vyhlásit nové volby. Ministr uplatní toto oprávnění v případě, že zastupitelstvo se nesejde po dobu 6 měsíců tak, aby bylo usnášení schopné, také tehdy, není-li v kraji podobu*

⁹⁵ § 15 odst. 2 zákona č. 129/2000 Sb. o krajích

⁹⁶ KOPECKÝ, Martin. Správní právo: obecná část. Beckovy právnické učebnice. V Praze: C.H. Beck, 2019. ISBN 978-80-7400-727-9. str. 121.

⁹⁷ COGAN, Rudolf. Krajské zřízení. Praha: ASPI, 2004. ISBN 80-7357-041-6. str. 354.

*více jak 6 měsíců hejtman. Toto opatření má i zvláštní ustanovení o jeho přezkumu, když proti němu může kraj podat žalobu k soudu.*⁹⁸

Rozsah dozoru se v přenesené působnosti týká správnosti a souladu nařízení kraje se zákony, u jiných rozhodnutí a opatření mimo zákonů i soulad s právními předpisy vydanými vládou, ústředními správními úřady či usneseními vlády, směrnicemi ústředních správních úřadů. Dozor nad výkonem přenesené působnosti náleží věcně příslušným ministerstvům nebo jiným ústředním správním úřadům. Tyto ministerstva a ústřední správní úřady mají právo, zrušit rozhodnutí a opatření kraje, které není v souladu s právními předpisy a v jeho mezích též s usneseními vlády nebo se směrnicemi ústředních správních úřadů, uložit pokutu při neplnění uložené povinnosti podat na vyžádání informace, navrhnout změnu nebo zrušení napadeného nařízení kraje.

Dojde-li k odporu nařízení kraje a zákona, případně jiného právního předpisu dle věcně příslušného ministerstva, vyzve kraj ke zjednání nápravy. Pokud kraj nezjedná nápravu do 60 dnů od doručení výzvy, rozhodne o pozastavení účinnosti tohoto nařízení a stanoví kraji přiměřenou lhůtu ke zjednání nápravy. V případě zřejmého rozporu nařízení kraje s lidskými právy a základními svobodami může ministerstvo pozastavit jeho účinnost bez předchozí výzvy ke zjednání nápravy. Jestliže kraj nezjedná nápravu, podá věcně příslušné ministerstvo do 30 dnů ode dne uplynutí lhůty pro nápravu návrh na zrušení nařízení kraje k Ústavnímu soudu. *„Ústavní soud může zrušit nezákonné nařízení kraje.“*⁹⁹

Pokud odporuje usnesení, rozhodnutí či jiné opatření orgánu kraje (mimo nařízení kraje) v přenesené působnosti zákonu, jinému právnímu předpisu, usnesení vlády nebo směrnicí ústředního správního úřadu, vyzve věcně příslušné ministerstvo kraj ke zjednání nápravy a nezjedná-li kraj ve stanovené lhůtě ministerstvo takové usnesení, rozhodnutí či opatření zruší. *„V případě zřejmého a závažného rozporu se zákonem může věcně příslušné ministerstvo zrušit takové opatření bez předchozí výzvy ke zjednání nápravy.“*¹⁰⁰

⁹⁸ COGAN, Rudolf. Krajské zřízení. Praha: ASPI, 2004. ISBN 80-7357-041-6. str. 355.

⁹⁹ COGAN, Rudolf. Krajské zřízení. Praha: ASPI, 2004. ISBN 80-7357-041-6. str. 355.

¹⁰⁰ § 84 odst. 2 zákona č. 129/2000 Sb. o krajích

5.8 Kontrola nad výkonem samostatnou a přenesenou působností kraje

Kontrola nad výkonem samostatné a přenesené působnosti je upravena zákonem č.129/2000 Sb., o krajích. Účelem této kontroly je zjištění, zda orgány kraje při své činnosti v samostatné působnosti dodržují zákony a jiné právní předpisy s výjimkou předpisů občanského, obchodního a pracovního práva a při výkonu přenesené působnosti zákony, jiné právní předpisy, usnesení vlády, směrnice ústředních správních úřadů a opatření příslušných orgánů VS přijatých ke kontrole. *„Základ právní úpravy postupů při kontrole výkonu samostatné a přenesené působnosti je vymezen v zákoně 255/2012 Sb., o kontrole (kontrolní řád),“*¹⁰¹ další zákony upravují jen dílčí otázky týkající se kontroly činnosti orgánů kraje.

Kontrola je prováděna fyzickou osobou, která je pověřena příslušným kontrolním orgánem. O průběhu kontroly vyhotoví kontrolující osoba protokol o kontrole, který obsahuje kontrolní zjištění, zjištěný stav věci s uvedenými nedostatky a označením právních předpisů, které byly porušeny. Proti kontrolnímu zjištění může ten, kdo za kontrolovaný kraj v dané věci jedná (ředitel krajského úřadu / hejtman), podat námitky, o kterých rozhoduje kontrolující, případně vedoucí kontrolního orgánu. Kontrolu nad výkonem samostatné a přenesené působnosti orgánů kraje provádí ministerstvo a věcně příslušné ministerstvo, nestanoví-li zvláštní zákon jinak.

Zvláštním případem kontroly je přezkoumání hospodaření krajů za uplynulý rok, které provádí ve vztahu ke krajům Ministerstvo financí.

Při kontrole výkonu samostatné působnosti může kraj požádat o doporučení opatření k nápravě nedostatků zjištěných kontrolou, kdy tato doporučení uvede kontrolující osoba v protokolu o kontrole. *„Hejtman, popřípadě jím pověřený zástupce, na nejbližším zasedání zastupitelstva konaném po ukončení kontroly seznámí zastupitelstvo s výsledky uskutečňované kontroly.“*¹⁰² V případě, že byl kontrolou shledán nezákonný postup kraje, předloží hejtman spolu se seznámením s výsledky uskutečněné kontroly zastupitelstvu také návrh opatření k nápravě kontrolou zjištěných nedostatků a k zamezení jejich opakování.

¹⁰¹ KOPECKÝ, Martin. Správní právo: obecná část. Beckovy právnické učebnice. V Praze: C.H. Beck, 2019. ISBN 978-80-7400-727-9. Str. 118.

¹⁰² § 87 odst. 2 zákona č.129/2000 Sb. o krajích

Informaci o jednání zastupitelstva včetně návrhu opatření k nápravě kraj neprodleně vyvěsí na úřední desce krajského úřadu po dobu 15 dnů a současně tuto informaci kraj zašle i ministerstvu. „*Kraj má povinnost zajistit nápravu zjištěných nedostatků kontrolou.*“¹⁰³

Při kontrole výkonu přenesené působnosti svěřené orgánům kraje jedná za tyto orgány v případě krajského úřadu ředitel nebo jím pověřená osoba, v případě ostatních orgánů kraje hejtman nebo jím pověřená osoba. Tato osoba je pak povinna zajistit nápravu nedostatků zjištěných kontrolou a splnění uložených opatření.

¹⁰³ § 87 odst. 4 zákona č.129/2000 Sb. o krajích

6. Volby

Volby jsou základním prvkem demokracie, jehož prostřednictvím se občané mohou podílet na chodu země a vybírat své zástupce, kterým je svěřeno rozhodování o zásadních věcech týkajících se všech obyvatel ČR. „*Nejrozšířenější způsob legitimace zákonodárné moci.*“¹⁰⁴

Rozlišujeme tyto druhy voleb:

- **přímé** – občané volí přímo, nikoliv prostředníky,
- **nepřímé** – volba je zprostředkována zvoleným prostředníkem,
- **jednokolové** – volby probíhají najednou a nejsou členěny do kol,
- **vícekolové** – volby se člení do více po sobě jdoucích kol.

Pro volební právo v ČR platí tyto základní principy:

- **všeobecnost** – právo volit mají všechny osoby, které dosáhly potřebného věku,
- **rovnost** – každý hlas má stejnou váhu,
- **přímost** – přímá volba bez zprostředkovatelů,
- **tajnost** – nemožnost spojit voliče s jím odevzdaným hlasem.

Volební právo se dělí na dva druhy, přičemž první z nich je tzv. volební právo aktivní, což znamená, že občan smí volit, a volební právo pasivní, tj. právo být volen.

¹⁰⁴ CHYTILEK, Roman. *Volební systémy*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-548-6. Str. 13.

Volby v České republice jsou upraveny na základě zákonů, přičemž osoby, které jsou na základě voleb zvoleny, vykonávají svou funkci na dobu určitou. V České republice probíhají volby:

- do Evropského parlamentu,
- do krajských zastupitelstev,
- do obecních zastupitelstev,
- do Senátu,
- do Poslanecké sněmovny,
- prezidentské.

6.1 Volební systémy

„Volební systém je jedním ze základních stavebních kamenů politického systému každé demokratické země, kterou do značné míry definuje jeho vlastnosti a fungování.“¹⁰⁵ Volebním systémem lze rozumět způsob, jakým volič může volit. Jednak je tím chápán způsob, kterým dochází k přidělování volených funkcí kandidátům na základě voliči přidělených hlasů. Můžeme rozlišovat tyto volební systémy:

- většinové volební systémy,
- poměrné volební systémy,
- smíšené volební systémy.

¹⁰⁵ LEBEDA, Tomáš. Volební systémy poměrného zastoupení - mechanismy, proporcionalita a politické konsekvence. V Praze: Karolinum, 2008. ISBN 978-80-246-1523-3. str. 7

6.1.1 Většinové volební systémy

Tyto systémy spočívají v rozdělení státu na volební obvody, jejichž počet je stejný, jako počet zastupitelských míst ve voleném orgánu. „*Většinová volba osob umožňuje nezávislým osobnostem bez problémů kandidovat a dává jim daleko lepší šance zvolení než jiné systémy.*“¹⁰⁶ Tento volební systém je nejčastěji využíván při volbě jedince do funkce jako je starosta, hejtmán či prezident, který v rámci volebního obvodu získává všechny mandáty, které jsou obvodu přiděleny. Většinové volební systémy jsou děleny do několika dalších kategorií:

- **systém relativní většiny** nejjednodušší, pouze jednomandátové obvody, vítězem je kandidát s největším počtem hlasů, nejčastěji se používá ve Spojeném království a VB, USA. „*Systém prvního v cíli.*“¹⁰⁷
- **systém absolutní většiny** – pro získání obvodu nutný získání absolutní většiny hlasů, nejčastěji jednomandátové obvody, používá se zejména pro dvoukolové volby, určen pro prezidentské volby, příkladem je Francie,
- **systém alternativního hlasování** - založen na jednomandátových obvodech, volič uděluje preference různým kandidátům, vítězem kandidát, který má absolutní většinu preferencí, používá se zejména v Austrálii, v Nauru, v USA - Aljaška a Maine, např. „*nepovinné alternativní hlasování, které voliči svobodu rozhodnutí, zda bude mezi kandidáty ustavovat preferenční nebo indifferenční vztahy.*“¹⁰⁸

6.1.2 Poměrné volební systémy

Tyto volební systémy stranám rozdělují mandáty, a to v poměru k počtu získaných hlasů ve volbách od voličů. „*Kolik procent hlasů, tolik procent poslanců.*“¹⁰⁹ Ve volebním systému poměrného zastoupení se nejčastěji používají stranické kandidátky. „*Prakticky znemožňuje zvolení nezávislých osobností.*“¹¹⁰ Poměrné systémy jsou téměř vždy více mandátové. Vzhledem k tomu, že u tohoto volebního systému dochází ke zkreslení přepočtů, není možné sečtení zisku obvodů jako u většinových systémů, a proto se používá různých matematických formulí a kvót. Pro přepočet ve více mandátových obvodech s proporčním systémem jako

¹⁰⁶ HEIDLER, Jan. Volební systémy: teorie a praxe. Archy. Praha: Lidové noviny, 1990. ISBN 80-7106-007-0. str. 9.

¹⁰⁷ CHYTILEK, Roman. Volební systémy. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-548-6. str. 111.

¹⁰⁸ CHYTILEK, Roman. Volební systémy. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-548-6. str. 129

¹⁰⁹ HEIDLER, Jan. Volební systémy: teorie a praxe. Archy. Praha: Lidové noviny, 1990. ISBN 80-7106-007-0. str. 6.

¹¹⁰ HEIDLER, Jan. Volební systémy: teorie a praxe. Archy. Praha: Lidové noviny, 1990. ISBN 80-7106-007-0. str. 5.

příklad můžeme uvést: metody mandátového čísla (Hareova, Hagenbasch-Bischoffova formule) a metody volebního dělitele (d'Hondt, Saint Lague, Imperiali, Huntington).

Systém poměrného zastoupení lze dále dělit:

- **systém kandidátních stran** – nejrozšířenější, kandidují politické strany skrze kandidátní listiny, které jsou tvořené vedením stran. „*Poměrné zastoupení kandidátek činí nezbytnou koaliční vládu několika stran, protože žádná strana nezíská tolik míst v parlamentu, aby mohla vládnout sama.*“¹¹¹
- **systém jednoho přenosného hlasu** – více mandátové obvody, kandiduje pouze jedna osoba, volič má jeden hlas, ale může udělit preference bez ohledu na stranickou příslušnost kandidáta, nejčastěji užíván v Irsku, na Maltě.

6.1.3 Smíšené volební systémy

Smíšené volební systémy jsou kombinací většinového a poměrného systému obsazování části mandátu. Volič v tomto případě má dva hlasy kategorie a k tomu ještě disponuje dvěma kandidátkami – jedna pro strany, druhá pro kandidáty. „*Jako smíšené systémy se chápou takové postupy, které v sobě kombinují více způsobů volby – nejčastěji jmenovitou volbu konkrétních osobností spolu s výběrem stranické kandidátky.*“¹¹²

I v tomto případě lze rozlišovat:

- **systém závislé kombinace** – složky jsou na sobě závislé, úkolem je jejich vyvažování a rekompensace, vyrovnávací systém – cílem je nekompensování ztráty proporcí složky – zejména v Německu, na Novém Zélandu, Skotsku a Walesu,
- **systém nezávislé kombinace** – složky na sobě nezávislé, stát rozdělen na dvě části, v jedné se volí většinově a ve druhé poměrně.

¹¹¹ HEIDLER, Jan. Volební systémy: teorie a praxe. Archy. Praha: Lidové noviny, 1990. ISBN 80-7106-007-0. str. 7.

¹¹² CHYTILEK, Roman. Volební systémy. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-548-6. str. 237.

6.2 Aktivní a pasivní volební právo

Aktivní volební právo náleží každému občanu ČR, který dosáhl věku 18 let do všech voleb konaných v České republice – „*census věku*“¹¹³ U volebního práva lze rozlišovat různé překážky výkonu volebního práva, které jsou zákonem stanovené omezení osobní svobody z důvodu ochrany zdraví lidu, zbavení či omezení způsobilosti k právním úkonům, respektive omezení svéprávnosti zákonem stanovené omezení svobody. „*Ve volbách do zastupitelstev obcí a krajů je další překážkou omezení osobní svobody z důvodu výkonu trestu odnětí svobody.*“¹¹⁴ Další překážkou byl výkon základní nebo náhradní vojenské služby, vyžaduje-li to bezpečnost státu (zaniklo k 1.lednu 2005, ve volebních zákonech nezakázáno) nebo služba vojáka z povolání v zahraničí.

Pasivní právo je určeno věkovou hranicí dosažení věku 18 let do obecních a krajských zastupitelstev, 21 let u voleb do Poslanecké sněmovny a Evropského parlamentu, 40 let ve volbách do Senátu a prezidenta republiky. Právo být volen náleží každému voliči, u kterého se nevyskytuje překážka aktivního volebního práva, ve kterém má člen zastupitelstva funkci neslučitelnou s dalšími veřejnými funkcemi jako je ministr, zaměstnanec zařazený do krajského úřadu nebo statutární zástupce PO zřízené nebo založené krajem.

6.3 Volební kampaně

„*Volební kampaň můžeme definovat jako soustředěnou propagaci politického subjektu či kandidujících osob, která probíhá v časovém "okně" vymezeném na jedné straně vyhlášením voleb a na straně druhé dnem vyhlášení výsledků voleb.*“¹¹⁵ Volební kampaň představuje soustředěnou propagaci politického subjektu či kandidujících osob v její prospěch. „*Fyzická nebo právnická osoba, která se hodlá účastnit volební kampaně bez vědomí kandidující politické strany, politického hnutí nebo koalice anebo jejich kandidáta, je povinna se před vstupem do volební kampaně registrovat.*“¹¹⁶ Volební kampaň zpravidla začíná dnem vyhlášení voleb do zastupitelstev krajů a končí dnem vyhlášení celkových výsledků voleb do zastupitelstev krajů.

¹¹³ ANTOŠ, Marek. Principy voleb v České republice: [doplněno o srovnání se státy Evropské unie]. Praha: Linde, 2008. ISBN 978-80-7201-734-8. str. 26.

¹¹⁴ ANTOŠ, Marek. Principy voleb v České republice: [doplněno o srovnání se státy Evropské unie]. Praha: Linde, 2008. ISBN 978-80-7201-734-8. str. 29.

¹¹⁵ Ministerstvo vnitra České republiky. Volební kampaň [online]. 2021 [cit. 2024-03-12]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/volby/clanek/volebni-kampan>

¹¹⁶ §56b odst. 2 zákona č. 130/2000 Sb., o volbách do zastupitelstev krajů

„Základem vedení volební kampaně je její čestnost a poctivost“.¹¹⁷ Zásadními prvky volební kampaně je vedení transparentních volebních účtů, finanční limity nákladů na volební kampaň, podrobné vedení účetnictví, registrace třetích osob, které vedou kampaň bez vědomí kandidujících stran. Pokud je volební kampaň zprostředkována médii, je potřeba i zveřejnění informací o jejich zadavateli a zpracovateli. Pro volební kampaň může starosta v obcích nechat bezplatně vyhradit plochu pro vylepení volebních plakátů, a to nejpozději 16 dnů přede dnem voleb, tato možnost je rovnocenná pro všechny kandidující politické strany.

Každé financování volební kampaně zahrnuje všechny výdaje, které jsou na ní využity, přičemž k úhradě můžou být použity pouze peněžní prostředky, které jsou uloženy na volebním účtu. Kandidující politická strana hnutí či koalice vede o financování volební kampaně účetnictví dle zvláštního zákona. „Výdaji na volební kampaň se rozumí součet všech peněžních prostředků nebo jiných plnění ocenitelných v penězích, které kandidující politická strana, politické hnutí nebo koalice vynaloží na úhradu nákladů volební kampaně.“¹¹⁸ Celkové výdaje všech politických stran, hnutí nebo koalic, které pořádají volební kampaň, nesmí přesáhnout částku násobku 7 000 000 Kč včetně daně z přidané hodnoty a počtu krajů, v nichž byla zaregistrována její kandidátní listina pro krajské volby.

Na některé aspekty volební kampaně dohlíží Úřad pro dohled nad hospodařením politických stran a hnutí, který poskytuje metodickou podporu těmto stranám. Tento úřad dále uveřejňuje na svých webových stránkách odkazy na jednotlivé kandidující strany, hnutí a koalice adresy internetových stránek kandidujících, na kterých jsou zveřejňovány informace o financování volební kampaně, a účetnictví. „Úřad pro účely kontroly financování volební kampaně využívá ze základního registru obyvatel tyto referenční údaje:

- *jméno, příjmení,*
- *datum narození,*
- *adresa místa pobytu,*
- *státní občanství, popřípadě více státních občanství.*¹¹⁹

¹¹⁷ Ministerstvo vnitra České republiky. Volební kampaň [online]. 2021 [cit. 2024-03-12]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/volby/clanek/volebni-kampan>

¹¹⁸ § 56d odst. 1 zákona č. 130/2000 Sb., o volbách do zastupitelstev krajů

¹¹⁹ § 56g odst. 2 zákona č. 130/2000 Sb., o volbách do zastupitelstev krajů

S volební kampaní jsou spojena i opatření, která přispívají k rovné volební soutěži. Těmito opatřeními je zejména zákaz zveřejňování předvolebních a volebních průzkumů, poskytování informací o průběhu voleb, zákaz volební agitace v objektu, ve kterém se nachází volební místnost.

6.4 Volby do zastupitelstev krajů

Volby do zastupitelstev krajů jsou upraveny zákonem č. 130/2000 Sb., o volbách do zastupitelstev krajů. *„Volby do zastupitelstev krajů vyhlašuje prezident republiky nejpozději 90 dnů před jejich konáním. Vyhlašují se tak, aby se konaly ve lhůtě počínající třicátým dnem před uplynutím volebního období a končící dnem jeho uplynutí.“*¹²⁰ Krajské volby se konají na území 13 krajů mimo Hl. město Praha, ve kterém se volí členové zastupitelstva kraje až v komunálních volbách. Krajské volby probíhají tajným hlasováním na základě všeobecného, rovného a přímého volebního práva, podle zásad poměrného zastoupení.

*„Volby do zastupitelstev krajů se konají ve 2 dnech, kterými jsou pátek a sobota. Hlasování začíná ve 14.00 hodin a končí ve 22.00 hodin prvního dne voleb. Druhý den voleb začíná hlasování v 8.00 hodin a končí ve 14.00 hodin.“*¹²¹ Do krajských zastupitelstev může volit každý, kdo má v dané obci trvalé bydliště toho kraje, do něž obec náleží a dosáhl věku 18 let. Funkční období zastupitelstva kraje je čtyřleté a počet zastupitelů kraje je stanoven zákonem dle obyvatel v kraji k 1. lednu roku, ve kterém se volby do zastupitelstva kraje konají. Kraj, který má méně než 600 000 obyvatel má 45 zastupitelů, kraj s více než 900 000 obyvatel má 65 zastupitelů kraje. Ostatní kraje mají v zastupitelstvu 55 míst.

¹²⁰ § 3 odst. 1 zákona č.130/2000 Sb. o volbách do zastupitelstev krajů

¹²¹ § 3 odst. 2 zákona č. 130/2000 Sb., o volbách do zastupitelstev krajů

6.4.1 Kandidátní listiny

Každá registrovaná politická strana, hnutí a koalice, které chtějí kandidovat ve volbách do zastupitelstev krajů a jejichž činnost nebyla pozastavena, má povinnost v zákonné lhůtě podat kandidátní listinu k příslušnému krajskému úřadu. Pro volby do téhož zastupitelstva kraje, může politická strana, koalice či hnutí podat pouze jednu kandidátní listinu. Pokud nastane situace, že chce politická strana nebo hnutí podat kandidátní listinu samostatně, nemohou se poté stát součástí koalice. Všechny kandidátní listiny musí být nejpozději podané nejpozději 66 dnů přede dnem konání krajských voleb. *„Kandidátní listina obsahuje:*

- *název kraje,*
- *název politické strany, politického hnutí nebo koalice a její složení,*
- *jména a příjmení kandidátů, pohlaví, věk ke druhému dni voleb, jejich povolání, obec, kde jsou přihlášení k trvalému pobytu, název politické strany,*
- *pořadí kandidáta na kandidátní listině, vyjádřené pomocí arabské číslice,*
jméno a příjmení zmocněnce politické strany, politického hnutí nebo koalice. ¹²²

Ke každé kandidátní listině musí být následně přiloženo vlastnoručně podepsané prohlášení kandidáta, kterým souhlasí se svou kandidaturou a že mu nejsou známy překážky volitelnosti. *„Kandidující strana, politické hnutí a koalice může na listině uvést nejvýše o 5 kandidátů více, než kolik činí počet členů volených do daného zastupitelstva kraje.* ¹²³

Podané kandidátní listiny jsou následně přezkoumány krajským úřadem v zákonné lhůtě před konáním voleb do zastupitelstva kraje. Jestliže, kandidátní listina nemá všechny požadované náležitosti, vyzve krajský úřad kandidující stranu, politické hnutí nebo koalici k odstranění závady a zároveň určí lhůtu pro její splnění. Neodstraní-li politická strana, hnutí či koalice v určené lhůtě závady, rozhodne tento úřad o jejím škrtnutí. Pokud jsou kandidátní listiny bezchybné nebo napravené, rozhodne krajský úřad o registraci, a to na základě rozhodnutí soudu dle zvláštního zákona. Registrace politické strany je poté podmínkou pro vytištění hlasovacích lístků.

¹²² § 21 odst. 1 zákona č. 130/2000 Sb., o volbách do zastupitelstev krajů

¹²³ § 21 odst. 3 zákona č. 130/2000 Sb., o volbách do zastupitelstev krajů

Dle §23 odst. 1 zákona č. 130/2000 Sb., o volbách do zastupitelstva kraje se „každý kandidát může písemně vzdát své kandidatury, stejně tak může zmocněnec kandidaturu politické strany odvolat.“¹²⁴ Vyhotovené prohlášení o vzdání nebo odvolání kandidatury musí být doručeno ke krajskému úřadu a nelze jej vzít zpět.

6.4.2 Hlasovací lístky

„Po registraci kandidátních listin zajistí krajský úřad tisk hlasovacích lístků. Hlasovací lístek se tiskne samostatně pro každou politickou stranu, politické hnutí nebo koalici.“¹²⁵ Na každém hlasovacím lístku je uveden název kraje, vylosované pořadové číslo, název politické strany, politického hnutí nebo koalice, a jméno, příjmení, věk, povolání, obec trvalého pobytu kandidujícího subjektu. Hlasovací lístky nemusí tvořit úplnou číselnou řadu, a to v případě, že kandidátní listina některého kandidujícího subjektu nebyla zaregistrována. Na některých hlasovacích lístcích může být i neobsazené pořadové číslo, protože při registraci kandidátní listiny bylo rozhodnuto o škrtnutí kandidáta

„Hlasovací lístky zašle krajský úřad prostřednictvím pověřených obecních úřadů starostům, kteří zajistí, aby hlasovací lístky byly dodány všem voličům nejpozději 3 dny předem dnem voleb do zastupitelstva kraje a v den voleb do zastupitelstva kraje všem okrskovým volebním komisím. V obcích, kde není starosta, zajistí dodání hlasovacích lístků voličům ve stanovené lhůtě ředitel krajského úřadu.“¹²⁶ Pokud se tak nestane a lístky chybí, lze o ně požádat přímo ve volební místnosti.

6.4.3 Hlasování

Informování voličů o volbách do zastupitelstva krajů probíhá na základě oznámení, jehož pomocí „starosta zveřejní způsobem v místě obvyklým, nejpozději do 15 dnů předem dnem voleb do zastupitelstva kraje, oznámení o době a místě konání voleb do zastupitelstva kraje v obci.“¹²⁷

Při samotném hlasování musí volič prokázat svou totožnost ve volební místnosti platným občanským průkazem nebo cestovním pasem. Pokud volič neprokáže svou totožnost a státní občanství potřebným dokladem není mu hlasování umožněno. Každý z voličů musí hlasovat osobně bez možnosti zastoupení jinou osobou, jistou výjimku představují osoby se zdravotním postižením. „Po obdržení úřední obálky, popřípadě hlasovacích lístků vstoupí volič

¹²⁴ § 23 odst. 1 zákona č. 130/2000 Sb., o volbách do zastupitelstev krajů

¹²⁵ § 24 odst. 1 zákona č. 130/2000 Sb., o volbách do zastupitelstev krajů

¹²⁶ § 24 odst. 4 zákona č. 130/2000 Sb., o volbách do zastupitelstev krajů

¹²⁷ § 27 odst. 1 zákona č. 130/2000 Sb., o volbách do zastupitelstev krajů

do prostoru určeného k úpravě hlasovacích lístků. ¹²⁸ „V tomto prostoru vloží do úřední obálky 1 hlasovací lístek. Na hlasovacím lístku, který vkládá do úřední obálky, může zakroužkováním pořadového čísla nejvýše u 4 kandidátů uvedených na témže hlasovacím lístku vyznačit, kterému z kandidátů dává přednost. Jiné písemné úpravy hlasovacího lístku nemají na posuzování hlasovacího lístku vliv.“¹²⁹ Při souběhu voleb musí být hlasovací lístek vložen do úřední obálky téže barvy, jinak je hlas voliče také neplatný. K hlasování dochází vložením úřední obálky do volební schránky před okrskovou komisí.

„Volič hlasuje tak, že po opuštění prostoru určeného pro úpravu hlasovacích lístků vloží úřední obálku s hlasovacím lístkem před okrskovou volební komisí do volební schránky. Za voliče, který není schopen vložit úřední obálku s hlasovacím lístkem do volební schránky, může tak učinit jiný volič, nikoliv však člen okrskové volební komise.“¹³⁰ V případě, že se volič nenachází nebo nemůže volit ve svém volebním okrsku a chce se i tak voleb účastnit, může požádat o voličský průkaz, se kterým může hlasovat jen ve volebních okrscích daného kraje. Každému voliči lze vydat jen jeden voličský průkaz, který posléze je povinen odevzdat volební komisi.

Další příkladem hlasování do zastupitelstev krajů je hlasování do přenosné volební schránky. K tomuto hlasování dochází jen v případech, kdy se volič zejména ze závažných zdravotních důvodů nemůže účastnit voleb ve volební místnosti. Takový volič požádá obecní úřad nebo v den voleb okrskovou komisí, aby mohl hlasovat do přenosné volební schránky. Okrskové volební komise mohou posílat své členy s přenosnou volební schránkou jen v rámci svého volebního okrsku.

„Jakmile uplyne doba stanovená pro ukončení hlasování, uzavře se volební místnost, avšak předtím se umožní odvolit všem, kteří jsou ve volební místnosti nebo před ní. Potom prohlásí předseda okrskové volební komise hlasování za ukončené.“¹³¹

¹²⁸ § 29 odst. 3 zákona č. 130/2000 Sb., o volbách do zastupitelstev krajů

¹²⁹ § 32 odst. 1 zákona č. 130/2000 Sb., o volbách do zastupitelstev krajů

¹³⁰ § 32 odst. 2 zákona č. 130/2000 Sb., o volbách do zastupitelstev krajů

¹³¹ § 37 zákona č. 130/2000 Sb., o volbách do zastupitelstev krajů

6.4.4 Zjištění výsledků voleb

„Po ukončení hlasování dá předseda okrskové volební komise zapečetit zbylé nepoužité hlasovací lístky, s výjimkou nepoužitých hlasovacích lístků určených ke sčítání přednostních hlasů (§ 40 odst. 3), a úřední obálky poté dá otevřít volební schránku.“¹³² Okrsková volební komise vyjme obálky s hlasovacími lístky z volební schránky a v případě, že bylo použito přenosné volební schránky, okrsková volební komise obsah schránek po jejich otevření smísí. Samotné zjištění výsledků voleb do zastupitelstev krajů probíhá na základě sčítání hlasů odevzdaných pro jednotlivé politické strany, politická hnutí a koalice, přičemž vyloučí neplatné hlasovací lístky a následně porovná jejich počty se záznamy ve výpisech ze stálého seznamu. Tato činnost je prováděna okrskovou volební komise, u níž mají právo být přítomni zaměstnanci ČSÚ. „Každý člen okrskové volební komise může nahlížet do hlasovacích lístků. Předseda okrskové volební komise kontroluje správnost sčítání hlasů.“¹³³

„Ve prospěch politické strany, politického hnutí nebo koalice se počítají i takové hlasovací lístky, na nichž jsou jména kandidátů škrtnuta, změněna nebo dopsána. K takovým úpravám se nepřihlíží. Pokud volič dal na hlasovacím lístku přednostní hlas více než 4 kandidátům, počítá se takový hlasovací lístek ve prospěch politické strany, politického hnutí nebo koalice; k přednostním hlasům se však nepřihlíží.“¹³⁴

Hlasovací lístky jsou dvojího druhu, za neplatné jsou považovány ty, které nejsou na předepsaném tiskopise, jsou přetrženy či nejsou vloženy do úřední obálky. Poškození nebo přeložení hlasovacího lístku nemá žádný vliv na jeho platnost jen tehdy, pokud jsou z něho patrné potřebné údaje. Hlas voliče je neplatný v tom případě, jestliže bylo do úřední obálky vloženo několik hlasovacích lístků. Naopak platnost hlasovacího lístku je potvrzena s konečnou platností okrskovou volební komisí.

¹³² § 38 odst. 2 zákona č. 130/2000 Sb., o volbách do zastupitelstev krajů

¹³³ § 38 odst. 5 zákona č. 130/2000 Sb., o volbách do zastupitelstev krajů

¹³⁴ § 39 odst. 1 zákona č. 130/2000 Sb., o volbách do zastupitelstev krajů

Okrsková volební komise o průběhu a výsledku hlasování vyhotovuje zápis ve dvojitě stejnopise, který jsou podepsány členy okrskové komise. „V zápise je zejména uvedena:

- *doba počátku a ukončení hlasování,*
- *celkový počet osob ve volebním okrsku zapsaných do výpisu ze stálého seznamu,*
- *počet voličů, kterým byly vydány úřední obálky,*
- *počet odevzdaných úředních obálek,*
- *počet platných hlasů odevzdaných pro každou politickou stranu, politické hnutí nebo koalici,*
- *počet platných hlasů celkem, počet platných přednostních hlasů odevzdaných pro jednotlivé kandidáty politických stran, politických hnutí a koalic.*¹³⁵

„Po podepsání zápisu o průběhu a výsledku hlasování předseda okrskové volební komise nebo jím pověřený člen okrskové volební komise předá 1 stejnopis zápisu o průběhu a výsledku hlasování, popřípadě i výsledek hlasování na technickém nosiči neprodleně Českému statistickému úřadu na pracovišti v sídle pověřeného obecního úřadu.“¹³⁶ Druhý stejnopis zápisu o průběhu a výsledku hlasování, včetně odevzdaných hlasovacích lístků, úředních obálek a ostatní volební dokumentace je předán do úschovy obecnímu úřadu.

¹³⁵ § 40 odst. 2 zákona č. 130/2000 Sb., o volbách do zastupitelstev krajů

¹³⁶ § 41 odst. 1 zákona č. 130/2000 Sb., o volbách do zastupitelstev krajů

Zjišťování výsledků voleb v kraji provádí Český statistický úřad na pracovišti u krajského úřadu, tento převezme výsledky hlasování za všechny územně příslušné volební okrsky, ze kterých byly ve stanovené lhůtě odevzdány výsledky hlasování u pověřeného obecního úřadu. ČSÚ stejně jako okrsková volební komise vyhotovuje ve dvou stejnopisech zápis o výsledku voleb do zastupitelstva kraje a následně ho předává krajskému úřadu. Tento zápis obsahuje např. počet volebních okrsků v kraji, počet okrskových volebních komisí, celkový počet voličů v kraji, celkový počet platných hlasů odevzdaných v kraji pro jednotlivé politické strany, politická hnutí nebo koalice, celkový počet platných hlasů v kraji, počet přednostních hlasů pro jednotlivé kandidáty, jména a příjmení kandidátů, kteří byli zvoleni do zastupitelstva kraje. Zápis o výsledku voleb do zastupitelstva kraje je podepsán:

- ředitelem krajského úřadu,
- pověřeným zaměstnancem kraje zařazeným do krajského úřadu,
- pověřeným zaměstnancem Českého statistického úřadu.

Krajský úřad následně předává jeden stejnopis zápisu o výsledku voleb do zastupitelstva kraje Státní volební komisi. Druhý stejnopis zápisu a ostatní volební dokumentaci poté úřad uschová.

„Mandáty se členům zastupitelstva přidělují v tzv. skrutiniu, do něhož postupují jen ty subjekty, které v rámci kraje získaly alespoň 5% celkového počtu platných hlasů v kraji.“¹³⁷
„Pro každou politickou stranu, hnutí či koalici se počet platných hlasů dělí číslem 1,42 a dále celými čísly počínaje číslem 2.“¹³⁸ Pokud nastane situace, kdy celkový počet kandidátů všech politických stran, politických hnutí a koalic, které postoupily do skrutinia, nedosáhly stanoveného počtu volených členů zastupitelstva, případně těmto politickým stranám, hnutím a koalicím tolik mandátů, kolik je kandidátů. Náhradními členy zastupitelstva kraje se stávají ti kandidáti politických stran, politických hnutí a koalic, kteří získali alespoň 1 mandát.

¹³⁷ KLÍMA, Karel. Ústavní právo. 5. aktualizované vydání. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk). Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016. ISBN 978-80-7380-606-4. str. 601

¹³⁸ § 43 odst. 3 zákona č. 130/2000 Sb., o volbách do zastupitelstev krajů

„Výsledek voleb do zastupitelstva kraje vyhláší a uveřejní krajský úřad vyvěšením zápisu o výsledku voleb do zastupitelstva kraje na úřední desce krajského úřadu neprodleně po jeho podepsání.“¹³⁹

„Státní volební komise vyhláší a uveřejní celkové výsledky voleb do zastupitelstev krajů sdělením ve Sbírce zákonů.“¹⁴⁰

Mandát je zastupiteli kraje udělen voliči s aktivním volebním právem. V současnosti je u nás zakotvený mandát volný, kterým se rozumí rozhodování voleného zástupcem na základě jeho nejlepšího svědomí a vědomí.

„Mandát člena zastupitelstva kraje vzniká zvolením; ke zvolení dojde ukončením hlasování.“¹⁴¹ K zániku mandátu zastupitele kraje může docházet ze dvou příčin, ze zákona či vyslovením zastupitelstva kraje. Ze zákona dochází k zániku mandátu ukončením hlasováním druhým dnem voleb, odmítnutím slibu člena zastupitelstva kraje nebo složením slibu s výhradou, okamžikem, kterým hejtman kraje obdrží písemné oznámení o odstoupení z funkce člena zastupitelstva kraje nebo úmrtím člena zastupitelstva kraje. Naopak důvodem pro zánik mandátu vyslovením zastupitelstva může být vydání pravomocného rozhodnutí soudu, kterým byl zastupitel kraje odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody, popřípadě člen zastupitelstva přestal být volitelný nebo došlo k jeho neslučitelnosti s jinými funkcemi.

6.4.5 Soudní přezkum voleb

„Politická strana, politické hnutí a koalice, která podala kandidátní listinu v kraji, se může domáhat ochrany u soudu podle zvláštního právního předpisu, pokud obdržela rozhodnutí o odmítnutí kandidátní listiny či nebo rozhodnutí o provedení registrace pro volby do zastupitelstva kraje.“¹⁴² Soudní ochrany se může také domáhat i člen zastupitelstva kraje, jemuž usnesením zastupitelstvo kraje vyslovilo zánik mandátu. *„Podáním návrhu na neplatnost hlasování, neplatnost voleb nebo neplatnost volby kandidáta se může domáhat ochrany soudu každý občan zapsaný do seznamu voličů ve volebním okrsku, kde byl člen zastupitelstva kraje volen, jakož i každá politická strana, politické hnutí nebo koalice, jejíž kandidátní listina byla zaregistrována pro volby do tohoto zastupitelstva, (dále jen "navrhovatel"). Návrh je třeba podat nejpozději do 10 dnů po vyhlášení výsledků voleb do zastupitelstev krajů Státní volební*

¹³⁹ § 44 odst. 1 zákona č. 130/2000 Sb., o volbách do zastupitelstev krajů

¹⁴⁰ § 44 odst. 2 zákona č. 130/2000 Sb., o volbách do zastupitelstev krajů

¹⁴¹ § 48 odst. 1 zákona č. 130/2000 Sb., o volbách do zastupitelstev krajů

¹⁴² Ministerstvo vnitra České republiky. Volby do zastupitelstev krajů - základní informace pro kandidující subjekty a jejich kandidáty [online]. [cit. 2024-03-12]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/volby/clanek/volby-do-zastupitelstev-kraju-zakladni-informace-pro-kandidujici-subjekty-a-jejich-kandidaty.aspx>

komisi. ¹⁴³ K těmto řízením dle § 54 zákona č. 130/2000 o volbách do zastupitelstev krajů „je příslušný krajský soud.“¹⁴⁴“

6.5 Krajské referendum

Krajské referendum je upraveno zákonem č. 118/2010 Sb., o krajském referendu, představuje tak jeden ze základních prvků přímé demokracie. Krajské referendum se koná jen tehdy, jestliže se na tom usnese zastupitelstvo kraje nebo návrhem na jeho konání, který je podán přípravným výborem a zastupitelstvo kraje následně rozhodne o jeho vyhlášení. „*Návrh přípravného výboru může být podán, pokud jej podpořilo svým podpisem alespoň 6 % oprávněných osob s trvalým pobytem v kraji, v němž má být referendum konáno.*“¹⁴⁵ Krajské referendum se vždy koná na celém území kraje.

V krajském referendu rozhodují oprávněné osoby, a to formou souhlasu či nesouhlasu o konkrétně položených otázkách náležejících do samostatné působnosti kraje. Oprávněná osoba se může hlasování i zdržet, případně neoznačit žádnou odpověď. Takto upravený nebo prázdný hlasovací lístek vloží oprávněná osoba do úřední obálky, kterou vloží do hlasovací schránky. Oprávněnou osobou je státní občan České republiky, který má trvalé bydliště na území kraje. Překážkami, díky nimž se nemůže oprávněná osoba zúčastnit hlasování v referendu, jsou: omezení osobní svobody z důvodu vazby nebo výkonu trestu, odnětí svobody, zbavení způsobilosti k právním úkonům, omezení osobní svobody stanovené na základě zákona, z důvodu ochrany zdraví lidu, nebo výkon vojenské činné služby.

„*K platnosti rozhodnutí v krajském referendu je třeba účasti alespoň 35 % oprávněných osob zapsaných v seznamech oprávněných osob.*“¹⁴⁶ Rozhodnutí v krajském referendu je závazné, hlasovala-li pro ně nadpoloviční většina oprávněných osob, které se krajského referenda zúčastnily, a alespoň 25 % oprávněných osob zapsaných v seznamech oprávněných voličů. Vydané rozhodnutí v krajském referendu je závazné pro zastupitelstvo kraje a také další orgány kraje.

¹⁴³ § 53 odst. 1 zákona č. 130/2000 Sb., o volbách do zastupitelstev krajů

¹⁴⁴ § 54 zákona č. 130/2000 Sb., o volbách do zastupitelstev krajů a o změně některých zákonů

¹⁴⁵ Ministerstvo vnitra České republiky. Občanské aktivity: Krajské referendum [online]. [cit. 2024-03-12]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/obcanske-aktivity-118893.aspx?q=Y2hudW09Mg%3D%3D>

¹⁴⁶ KOPECKÝ, Martin. Správní právo: obecná část. Beckovy právnické učebnice. V Praze: C.H. Beck, 2019. ISBN 978-80-7400-727-9. str. 118

7. Charakteristika Plzeňského kraje

Plzeňský kraj se rozkládá na jihozápadě České republiky. Severozápadně sousedí s Karlovarským krajem, na severu s Ústeckým krajem, na severovýchodě s krajem Středočeským a na jihovýchodě s krajem Jihočeským. „*Svou rozlohou 7 649 km² je Plzeňský kraj třetím největším krajem v České republice.*“¹⁴⁷

Zřízení Plzeňského kraje bylo provedeno na základě ústavního zákona číslo 347/1997 Sb., o vytvoření vyšších územních samosprávných celků, pod tehdejšími názvy Západočeský kraj, který později zanikl a vznikly tak dva menší samostatné kraje – Plzeňský a Karlovarský. Od 1. ledna 2016 se Plzeňský kraj rozšířil o některá katastrální území díky zrušení vojenského újezdu Brdy.

Plzeňský kraj společně s Jihočeským tvoří územní jednotku NUTS 2 – Jihozápad. „*Sedm okresů kraje (Domažlice, Klatovy, Plzeň-město, Plzeň-jih, Plzeň-sever, Rokycany a Tachov) představuje územní celky výrazně se odlišující krajinným charakterem, počtem i skladbou obyvatelstva, ekonomickým potenciálem, velikostí i hustotou osídlení,*“¹⁴⁸ které jsou poté rozděleny na 35 správních obvodů obcí s pověřeným obecním úřadem. „*Správní obvody ORP převzaly některé povinnosti a kompetence bývalých okresních úřadů, které ukončily svoji činnost k 31. 12. 2002.*“¹⁴⁹

¹⁴⁷ Plzeňský kraj. Život v kraji: Základní informace o kraji [online]. [cit. 2024-03-12]. Dostupné z: <https://plzensky-kraj.cz/plzensky-kraj>

¹⁴⁸ Český statistický úřad. Charakteristika kraje [online]. [cit. 2024-03-12]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/11252/17840049/charakteristika_kraj.pdf/69b5df83-6174-4024-871c-6ae89d2c474b?version=1.33

¹⁴⁹ Český statistický úřad. Sídlní struktura a způsob bydlení [online]. [cit. 2024-03-12]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20533800/32413513k2.pdf/8a257398-4154-47ac-afc5-df19a4949d69?version=1.0>

Obr. č. 2 Administrativní členění Plzeňského kraje

Zdroj: <https://www.czso.cz/documents/10180/188750206/33010823.pdf/e4a8f492-6772-4521-8f2d-e6bacadf93fc?version=1.0>

7.1 Obyvatelstvo

„Plzeňský kraj je s počtem obyvatel 605 388 (k 31. 12. 2022) osmým krajem v České republice a tvoří tak 5,6 % z celkového počtu obyvatel ČR.“¹⁵⁰ Typickým prvkem kraje je vysoký počet malých sídel s převahou venkovské struktury. „Na území kraje tak chybí města střední velikosti a struktura středisek je v porovnání s ČR atypická.“¹⁵¹ Plzeňský kraj má celkem 501 obcí a 57 měst, v nichž žije 66,7 % z celkového počtu obyvatel kraje, V krajském městě v současnosti žije 29,9% obyvatel a dalších 24,4% se soustředí do dalších měst s více než 5 000 obyvatel.

7.2 Samospráva kraje

Na základě počtu obyvatel má zastupitelstvo Plzeňského kraje 45 členů a radu Plzeňského kraje tvoří 9 zastupitelů.

¹⁵⁰ Český statistický úřad. Charakteristika kraje [online]. [cit. 2024-03-12]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/11252/17840049/charakteristika_kraj.pdf/69b5df83-6174-4024-871c-6ae89d2c474b?version=1.33

¹⁵¹ Český statistický úřad. Statistická ročenka Plzeňského kraje: Charakteristika Plzeňského kraje [online]. [cit. 2024-03-12]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/7f004c4002>

7.3 Otevřený kraj

Prostřednictvím internetových stránek www.plzensky-kraj.cz se realizuje „projekt Plzeňského kraje nazvaný „Otevřený kraj“, má za cíl poskytnout občanům kraje důležité informace o jeho činnostech a zároveň jim co nejvíce zjednodušit jejich dostupnost.“¹⁵² Zpřístupňuje důležité informace o činnostech kraje a zároveň jim co nejvíce zjednodušuje jejich dostupnost. Stává se tak nástrojem, kterým Plzeňský kraj veřejnosti nabízí maximální transparentnost co do největšího propojení volených orgánů Plzeňského kraje, krajského úřadu a zřizovaných organizací. Z jednání zastupitelstva se pořizuje zvukový záznam, případně i videozáznam, který je následně zveřejňován na webovém portále Plzeňského kraje z důvodu informování veřejnosti, zveřejňují se také zápisy výborů na webových stránkách Plzeňského kraje a zpřístupňuje usnesení, přehled veřejných zakázek, poskytované dotace, ... atd. Tímto přístupem se odlišuje od Moravskoslezského kraje.

7.4 Nezaměstnanost v kraji

V rámci celorepublikového působení se Plzeňský kraj řadí k oblastem s dlouhodobě nižší mírou nezaměstnanosti. „V porovnání s ostatními kraji ČR zaujímá Plzeňský kraj s podílem nezaměstnaných 2,94 % třetí nejnižší místo.“¹⁵³

7.5 Průmysl

V Plzeňském kraji je průmysl významným ekonomickým sektorem již od 19. století. Mezi významná průmyslová odvětví bezpochyby náleží strojírenství, které je soustředěno zejména do krajského města. „Plzeňský kraj je díky své poloze přitažlivý pro zahraniční investory. Zahraničním investicím dominuje japonský závod Panasonic Heating&Ventilation Air-Conditioning Czech, s.r.o.“¹⁵⁴ Dalšími odvětvími jsou potravinářství, průmysl zabývající se zpracováním stavebních hmot a výrobou keramiky, výroba a distribuce energií, hutnictví.

¹⁵² Plzeňský kraj. Otevřený kraj: Projekt otevřený kraj [online]. [cit. 2024-03-12]. Dostupné z: <https://plzensky-kraj.cz/otevreny-kraj>

¹⁵³ Český statistický úřad. Charakteristika kraje [online]. [cit. 2024-03-12]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/11252/17840049/charakteristika_kraj.pdf/69b5df83-6174-4024-871c-6ae89d2c474b?version=1.33

¹⁵⁴ Český statistický úřad. Charakteristika kraje [online]. [cit. 2024-03-12]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/11252/17840049/charakteristika_kraj.pdf/69b5df83-6174-4024-871c-6ae89d2c474b?version=1.33

7.6 Dopravní infrastruktura

*„Plzeňský kraj zaujímá strategicky významnou polohu ve spojení východ-západ Evropy. Největší význam na území kraje má silniční doprava.“*¹⁵⁵ Infrastruktura zejména pak dopravní je na území kraje také významným sektorem pro místní ekonomiku, protože Plzeňský kraj je tranzitním regionem, který spojuje Prahu s německou spolkovou zemí Bavorsko. Nárůst tranzitní dopravy se zvýšil i díky vstupu ČR do EU, což se projevilo v zatížení hlavních tahů silnic a dálnice D5. Dalším výrazným druhem dopravy představuje v Plzeňském kraji železniční doprava, která má radiální uspořádání.

7.7 Příspěvkové organizace Plzeňského kraje

V oblasti kultury Plzeňský kraj zřizuje mj. Západočeskou galerii v Plzni, Západočeské muzeum v Plzni a muzea nacházející se v Mariánské Týnici, Tachově, Sušici, Domažlicích, Klatovech, Blovicích. Provozuje také Studijní vědeckou knihovnu Plzeňského kraje.

V oblasti dopravy jsou zřízeny na území kraje příspěvkové organizace POVED s. r. o. a Správa a údržba silnic Plzeňského kraje.

V sociální oblasti jsou zřízeny krajem domovy seniorů, domovy sociální péče, domovy sociálních služeb, domovy pro osoby se zdravotním postižením, domov klidného stáří-Žinkovy, a centra sociálních služeb sídlící v Domažlicích, Stodu a Mirošově.

V oblasti péče o zdraví provozuje kraj následující zdravotnická zařízení – nemocnici Domažlicích, Klatovech, Stodu, Horažďovicích, Rokycanech, dále léčebny dlouhodobě nemocných, zdravotnický holding Plzeňského kraje či zdravotnickou záchrannou službu Plzeňského kraje.

V oblasti vzdělávání kraj provozuje základní umělecké školy, střední školy, střední odborná učiliště, gymnázia, obchodní akademie, odborné školy, konzervatoře, vyšší odborné školy, domovy dětí a mládeže, vzdělávací centra, jazykové školy, střediska volného času, dětské domovy.

¹⁵⁵ Plzeňský kraj. Život v kraji: Základní informace o kraji [online]. [cit. 2024-03-12]. Dostupné z: <https://plzensky-kraj.cz/plzensky-kraj>

8. Charakteristika Moravskoslezského kraje

Moravskoslezský kraj je situován na severovýchodě České republiky. Tento kraj sousedí na západě s krajem Olomouckým a na jihu s krajem Zlínským. Moravskoslezský kraj tvoří hranice i se sousedními státy na jihovýchodě se Slovenskem a na severu s Polskem. „Na území kraje působí v současné době 4 euroregiony – Beskydy, Praděd, Silesia a Těšínské Slezsko.“¹⁵⁶

Moravskoslezský kraj byl zřízen ústavním zákonem č. 347/1997 Sb., o vytvoření vyšších územních samosprávných celků ještě pod tehdejším názvem Ostravský kraj, který byl na základě novely přejmenován na kraj Moravskoslezský. Na území kraje došlo v minulosti na základě zákona č. 387/2004 Sb., ještě k další změně, kdy došlo k přesunu tří obcí z Moravskoslezského kraje do kraje Olomouckého.

Samotný název kraje odkazuje na dvě historická území, a to na Slezsko, které se dnes převážně nachází v Polsku, a dále na Moravu. „Tento kraj zaujímá rozlohu 5 427 km².“¹⁵⁷ Moravskoslezský kraj celkově zaujímá 6,9% území České republiky, čímž tak představuje 6. největší kraj v zemi.

Moravskoslezský kraj v rámci NUTS zaujímá samostatnou jednotku jak v členění NUTS 2 tak NUTS 3. „Kraj se skládá celkem ze 6 okresů (od západu Bruntál, Opava, Nový Jičín, Ostrava-město, Karviná a Frýdek-Místek) a území 22 obcí s rozšířenou působností.“¹⁵⁸ (Bílovec, Bohumín, Bruntál, Český Těšín, Frenštát pod Radhoštěm, Frýdek-Místek, Frýdlant nad Ostravicí, Havířov, Hlučín, Jablunkov, Karviná, Kopřivnice, Kravaře, Krnov, Nový Jičín, Odry, Opava, Orlová, Ostrava, Rýmařov, Třinec, Vítkov), jimž byl svěřen výkon státní správy po zrušení okresních úřadů, které jsou pak dále členěny na 30 správních obvodů s pověřeným obecním úřadem.

¹⁵⁶ Český statistický úřad. Charakteristika Moravskoslezského kraje [online]. [cit. 2024-03-12]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/xt/charakteristika_moravskoslezskeho_kraje

¹⁵⁷ Moravskoslezský kraj. Život v kraji: Poznejte moravskoslezský kraj [online]. [cit. 2024-03-12]. Dostupné z: https://www.msk.cz/cs/kraj/zivot_v_kraji/poznejte-moravskoslezsky-kraj-119/

¹⁵⁸ Moravskoslezský kraj. Život v kraji: Poznejte moravskoslezský kraj [online]. [cit. 2024-03-12]. Dostupné z: https://www.msk.cz/cs/kraj/zivot_v_kraji/poznejte-moravskoslezsky-kraj-119/

Obr. č. 3 Administrativní členění Moravskoslezského kraje

Zdroj: <https://www.czso.cz/documents/10180/32493487/33010016ma.png/3e189bda-1435-4ff3-ba99-a3f8801444fd?version=1.1&t=1482480005478>

8.1 Obyvatelstvo

Na území Moravskoslezského kraje (k 30. 6. 2023) žije 1 190 050 obyvatel. Svým počtem obyvatel tento kraj zabírá 4. místo v České republice. Z celkového počtu obyvatelstva území ČR tvoří 10,9 % obyvatelé Moravskoslezského kraje.

8.2 Samospráva kraje

Vzhledem k výše uvedenému počtu obyvatel má „zastupitelstvo Moravskoslezského kraje 65 členů a jeho zasedání jsou ze zákona veřejná. V roce 2022 se uskutečnila 4 zasedání Zastupitelstva Moravskoslezského kraje. V rámci těchto zasedání bylo přijato celkem 496 usnesení, jejichž plnění zastupitelstvo pravidelně kontrolovalo.“¹⁵⁹

Od počtu krajských zastupitelů se odvíjí počet členů krajské rady. „Rada Moravskoslezského kraje má 11 členů a její schůze jsou ze zákona neveřejné. Schůze rady se s hlasem poradním účastní ze zákona ředitel krajského úřadu. V roce 2022 se uskutečnilo celkem 27 schůzí Rady Moravskoslezského kraje a bylo přijato celkem 2067 usnesení, jejichž plnění rada pravidelně kontrolovala. Rada kraje připravovala a projednávala návrhy a podklady pro jednání Zastupitelstva Moravskoslezského kraje zabezpečovala plnění zastupitelstvem přijatých usnesení.“¹⁶⁰

¹⁵⁹ Moravskoslezský kraj. *Výroční zpráva 2022: Poznejte moravskoslezský kraj* [online]. [cit. 2024-03-12]. Dostupné z: https://www.msk.cz/assets/kraj/zivot_v_kraji/msk_ep_vz_2022_final_b.pdf

¹⁶⁰ Moravskoslezský kraj. *Výroční zpráva 2022: Poznejte moravskoslezský kraj* [online]. [cit. 2024-03-12]. Dostupné z: https://www.msk.cz/assets/kraj/zivot_v_kraji/msk_ep_vz_2022_final_b.pdf

„Rada mimo jiné schválila celkem 519 rozpočtových opatření v rámci rozpočtu Moravskoslezského kraje a projednala v souladu se zákonem o zadávání veřejných zakázek celkem 175 veřejných zakázek.“¹⁶¹

8.3 Nezaměstnanost v kraji

K 31. 12. 2023 v Moravskoslezském kraji dosáhla nezaměstnanost 5,23% celkové hodnoty, díky níž se zařadil na 2. místo s nejvyšší mírou nezaměstnanosti v porovnání mezi ostatními kraji.

8.4 Průmysl

Moravskoslezský kraj se řadí k nejvíce průmyslovým oblastem v České republice. Nejrozšířenějším průmyslem v kraji je těžký průmysl, především pak těžké strojírenství, hutnictví, potravinářství „a těžba celé produkce černého uhlí ČR, i když dochází k poklesu vytěženého množství.“¹⁶² S postupem času však došlo k omezování těžby černého uhlí, a to kvůli silnému znečišťování ovzduší a prostředí. „Vedle těchto tradičních odvětví se v kraji dále prosazuje výroba a rozvod elektřiny, plynu a vody, výroba dopravních prostředků a chemický a farmaceutický průmysl.“¹⁶³

8.5 Dopravní infrastruktura

Moravskoslezský kraj má výhodnou polohu z hlediska perspektivní dopravní infrastruktury. Kraj protínají hlavní evropské dopravní cesty jak silniční, tak železniční. *Dosažitelnost regionu letecky je zabezpečována prostřednictvím mezinárodního letiště v Mošnově.*¹⁶⁴

8.6 Příspěvkové organizace Moravskoslezského kraje

Na území kraje se nachází několik příspěvkových organizací, které jsou zřizovány přímo krajem zejména v oblasti vzdělávání, dopravy, kultury a sportu, zdravotnictví a sociálních služeb.

¹⁶¹ Moravskoslezský kraj. *Výroční zpráva 2022: Poznejte moravskoslezský kraj* [online]. [cit. 2024-03-12]. Dostupné z: https://www.msk.cz/assets/kraj/zivot_v_kraji/msk_ep_vz_2022_final_b.pdf

¹⁶² Český statistický úřad. Charakteristika kraje a jeho postavení v rámci České republiky [online]. [cit. 2024-03-12]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20536372/13-811307a1.pdf/85b82c02-8ca5-43c6-a1eb-724ef80d4ddf?version=1.0>

¹⁶³ Český statistický úřad. Charakteristika kraje a jeho postavení v rámci České republiky [online]. [cit. 2024-03-12]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20536372/13-811307a1.pdf/85b82c02-8ca5-43c6-a1eb-724ef80d4ddf?version=1.0>

¹⁶⁴ Český statistický úřad. Charakteristika kraje a jeho postavení v rámci České republiky [online]. [cit. 2024-03-12]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20536372/13-811307a1.pdf/85b82c02-8ca5-43c6-a1eb-724ef80d4ddf?version=1.0>

„Region Moravskoslezského kraje je vybaven kvalitním systémem školního vzdělávání. Oborově širokou škálu 136 středních škol (z toho 39 vyučujících v oboru gymnázií a 2 konzervatoří doplňuje 14 vyšších odborných škol).“¹⁶⁵

V oblasti dopravy se o krajské silnice stará Správa silnic Moravskoslezského kraje, která se zaměřuje na problémy vyskytující se pozemních komunikací.

V oblasti kultury a sportu se v kraji nachází galerie výtvarného umění, Moravskoslezské národní divadlo, Těšínské divadlo, dále muzea ve Frýdku Místku, Českém Těšíně a na Novojičínsku, Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě nebo sportovní centra.

V oblasti zdravotnictví kraj zřizuje nemocnice – Opava, Třinec, Karviná, Havířov, Frýdek – Místek a provozuje zdravotnickou záchrannou službu Moravskoslezského kraje.

V oblasti sociálních služeb jsou na území kraje zřízená zdravotnická zařízení pro osoby se zdravotním postižením, dětské domovy, dětská centra, centrum psychologické pomoci či domovy důchodců.

¹⁶⁵ Moravskoslezský kraj. Výroční zpráva 2022: Poznejte moravskoslezský kraj [online]. [cit. 2024-03-12]. Dostupné z: https://www.msk.cz/assets/kraj/zivot_v_kraji/msk_ep_vz_2022_final_b.pdf

9. Krajské volby 2000-2020; praktická část

Tato část diplomové práce je zaměřena na krajské volby konané v letech 2000-2020. Pro svůj výzkum jsem si vybrala porovnání voleb do zastupitelstev v krajích Plzeňském a Moravskoslezském (Ostravském).

Praktická část je rozdělena do dvou oddílů, první oddíl nejprve rozebírá volební účast voličů Plzeňského a Moravskoslezského kraje samostatně na základě zpracovaných údajů dle Českého statistického úřadu, které jsou stručně okomentovány, následuje grafické znázornění dosažené volební účasti a její porovnání v jednotlivých krajích.

Druhá část prvního oddílu se věnuje výsledkům voleb do zastupitelstva kraje, které jsou zpracovány rovněž na základě dat ČSÚ za období 2000-2020. V této části jsou v tabulkách uvedené politické strany koalice a hnutí, které dosáhly nejlepších výsledků v krajských volbách a tím si zaručily posty (mandáty) v zastupitelstvu kraje. Následně je zde zmíněno složení zastupitelstva v obou krajích, a to pro každé období. V závěru jsou graficky porovnány a vyhodnoceny zisky hlasů jednotlivých politických stran, koalic a hnutí pro Plzeňský a Moravskoslezský kraj.

V druhém oddílu praktické části je stručně popsán obsah sociálního výzkumu, který proběhl za pomoci dotazníkového šetření, které se skládalo z několika otázek zabývajících se především volební účastí, preferencemi voliče při výběru kandidáta a ovlivnění předvolební kampaní. Dále následuje analýza povědomí občanů o krajských volbách, která je graficky zpracována a krátce okomentována. V závěru dotazníkového šetření je celkové zhodnocení získaných dat od respondentů, kteří byli ochotni se na výzkumu podílet.

9.1 Volební účast 2000-2020

V této kapitole je přehledně zpracovaný souhrn volební účasti v jednotlivých letech zvlášť pro Plzeňský a Moravskoslezský kraj. Celkové výsledky volební účasti pro dané kraje jsou analyzovány pomocí tabulek, ve kterých je uveden počet voličů v seznamu, vydané obálky, volební účast vyjádřená v procentech, odevzdané obálky a platné hlasy vyjádřené v tisících i procentech.

9.1.1 Volební účast 2000

Tabulka č. 1 – Počet voličů, volební účast, platné hlasy v jednotlivých okresech Plzeňského kraje ve volbách do krajského zastupitelstva v roce 2000 (řazeno abecedně dle názvu okresu)

Název okresu	Voliči v seznamu	Vydané obálky	Volební účast v %	Odevzdané obálky	Platné hlasy	% platných hlasů
Domažlice	46 562	18 053	38,77	17 917	16 798	93,75
Klatovy	70 227	24 493	34,88	24 493	23 352	95,77
Plzeň-jih	54 435	19 370	35,58	19 308	19 078	98,81
Plzeň-město	139 584	50 904	36,47	50 904	50 459	99,19
Plzeň-sever	57 086	19 651	34,42	19 537	18 796	96,21
Rokycany	36 615	13 855	37,84	13 746	13 026	94,76
Tachov	39 426	11 471	29,10	11 468	11 381	99,24
Celkem	443 935	157 797	35,55	157 230	152 890	97,24

Zdroj: www.volby.cz - vlastní zpracování

Volební účast do zastupitelstva kraje v roce 2000 pro Plzeňský kraj celkově činila 35,55 %, celkově bylo uznáno 152 890 platných hlasů (97,24 %), přičemž dle rozdělení na okresy měl nejvyšší volební účast (38,77 %) okres Domažlice, naopak nejnižší volební účast (29,10 %) byla v okrese Tachov. Nejméně platných hlasů bylo odevzdáno v okrese Domažlice 93,75 %.

Tabulka č. 2 – Počet voličů, volební účast, platné hlasy v jednotlivých okresech Ostravského kraje ve volbách do krajského zastupitelstva v roce 2000 (řazeno abecedně dle názvu okresu)

Název okresu	Voliči v seznamu	Vydané obálky	Volební účast v %	Odevzdané obálky	Platné hlasy	% platných hlasů
Bruntál	81 685	20 646	25,28	20 624	20 398	98,90
Frýdek - Místek	177 447	61 168	34,47	61 109	60 551	99,09
Karviná	217 725	62 640	28,77	62 421	60 410	96,78
Nový Jičín	124 052	42 979	34,50	42 664	42 275	99,09
Opava	142 681	48 708	34,14	48 389	46 055	95,18
Ostrava - město	252 540	85 204	33,74	85 002	83 214	97,90
Celkem	996 130	321 163	32,24	320 209	312903	97,72

Zdroj: www.volby.cz - vlastní zpracování

Volební účast do zastupitelstva kraje pro Ostravský kraj (od května roku 2001 Moravskoslezského) celkově dosahovala 32,24 % voličů, celkově bylo uznáno 312 903 (97,72 %) platných hlasů. Nejvyšší volební účast byla v okrese Nový Jičín 34,50 %, naopak nejnižší volební účast se vyskytovala v okrese Bruntál 25,28 %. Nejméně platných hlasů vykazoval okres Opava 95,18 %.

9.1.2 Volební účast 2004

Tabulka č. 3 – Počet voličů, volební účast, platné hlasy v jednotlivých okresech Plzeňského kraje ve volbách do krajského zastupitelstva v roce 2004 (řazeno abecedně dle názvu okresu)

Název okresu	Voliči v seznamu	Vydané obálky	Volební účast v %	Odevzdané obálky	Platné hlasy	% platných hlasů
Domažlice	47247	14 927	31,59	14 925	14 824	98,32
Klatovy	70778	21 254	30,03	21 239	20951	98,64
Plzeň-jih	55 521	17 349	31,25	17 304	16 453	95,08
Plzeň-město	138 285	47 281	34,19	47 185	46 554	98,66
Plzeň-sever	59 823	18 227	30,47	18 219	18 098	99,34
Rokycany	37 308	11 918	31,94	11 917	11 839	99,35
Tachov	40 412	9 858	24,39	9 852	9 785	99,32
Celkem	449 374	140 814	31,34	140 641	138 504	98,48

Zdroj: www.volby.cz - vlastní zpracování

Volební účast do krajského zastupitelstva pro Plzeňský kraj v roce 2004 celkově činila 31,34 %, celkově bylo uznáno 138 504 hlasů za platné, což bylo 98,48 % platných hlasů, nejvyšší volební účast 34,19 % vykázal okres Plzeň-město, který měl zároveň nejvíce platných hlasů 46 554. Nejnižší volební účast 24,39 % zaznamenal okres Tachov, nejméně platných hlasů poté bylo v okrese Plzeň-jih 95,08 %

Tabulka č. 4 – Počet voličů, volební účast, platné hlasy v jednotlivých okresech Moravskoslezského kraje ve volbách do krajského zastupitelstva v roce 2004 (řazeno abecedně dle názvu okresu)

Název okresu	Voliči v seznamu	Vydané obálky	Volební účast v %	Odevzdané obálky	Platné hlasy	% platných hlasů
Bruntál	79 195	18 475	23,33	18 353	17 211	93,78
Frýdek - Místek	181 372	55 757	30,74	55 614	54 317	97,67
Karviná	219 227	52 338	23,87	52 276	51 738	98,97
Nový Jičín	126 290	37 051	29,34	36 896	35 064	95,03
Opava	145 483	40 648	27,94	40 606	40 172	98,93
Ostrava - město	254 093	72 805	28,65	72 614	70 991	97,76
Celkem	1 005 660	277 074	27,55	276 359	269 493	97,52

Zdroj: www.volby.cz - vlastní zpracování

Celková volební účast v Moravskoslezském kraji v roce 2004 činila 27,55 % všech voličů, celkově bylo uznáno 269 493 (97,52 %) platných hlasů, dle okresů měl nejvyšší volební účast okres Frýdek – Místek 30,74 %. Nejnižší volební účast 23,33 % připadla na okres Bruntál, který zároveň vykazoval i nejméně platných hlasů 93,78 %.

9.1.3 Volební účast 2008

Tabulka č. 5 – Počet voličů, volební účast, platné hlasy v jednotlivých okresech Plzeňského kraje ve volbách do krajského zastupitelstva v roce 2008 (řazeno abecedně dle názvu okresu)

Název okresu	Voliči v seznamu	Vydané obálky	Volební účast v %	Odevzdané obálky	Platné hlasy	% platných hlasů
Domažlice	47 893	18 987	39,64	18 976	18 809	99,12
Klatovy	70 941	28 544	40,24	28 532	28 302	99,19
Plzeň-jih	48 149	20 148	41,85	20 135	19 915	98,91
Plzeň-město	149 447	61 405	41,09	61 076	59 192	96,92
Plzeň-sever	59 280	23 638	39,88	23 628	23 424	99,14
Rokycany	37 908	16 042	42,32	16 035	15 860	98,91
Tachov	40 842	14 312	35,04	14 237	13 363	93,86
Celkem	454 460	183 076	40,28	182 619	178 865	97,94

Zdroj: www.volby.cz - vlastní zpracování

Volební účast do krajského zastupitelstva pro Plzeňský kraj v roce 2008 celkově činila 40,28 %, celkově bylo uznáno platných hlasů 97,94 %, přičemž nejvyšší volební účast zaznamenal okres Rokycany 42,32 %. Nejnižší volební účast 35,04 % byla v okrese Tachov, který měl i nejnižší počet platných hlasů 93,86 %.

Tabulka č. 6 - Počet voličů, volební účast, platné hlasy v jednotlivých okresech Moravskoslezského kraje ve volbách do krajského zastupitelstva v roce 2008 (řazeno abecedně dle názvu okresu)

Název okresu	Voliči v seznamu	Vydané obálky	Volební účast v %	Odevzdané obálky	Platné hlasy	% platných hlasů
Bruntál	79 355	27 828	35,07	27 805	27 545	99,06
Frýdek - Místek	170 143	68 796	40,43	68 467	65 910	96,27
Karviná	221 016	82 259	37,22	82 012	79 807	97,31
Nový Jičín	123 099	47 864	38,88	47 805	47 197	98,73
Opava	144 053	56 466	39,20	56 365	55 353	98,20
Ostrava - město	275 344	107 826	39,16	107 502	105 084	97,75
Celkem	1 013 010	391 039	38,60	389 956	380 896	97,68

Zdroj: www.volby.cz - vlastní zpracování

Celková volební účast v Moravskoslezském kraji v roce 2008 dosahovala 38,60 % voličů, celkově bylo uznáno 380 896 (97,68 %) platných hlasů, nejvyšší volební účast byla v okrese Frýdek – Místek 40,43 %. Nejnižší volební účast 35,07 % připadla na okres Bruntál. Nejnižší počet platných hlasů 96,27 % zaznamenal okres Frýdek – Místek.

9.1.4 Volební účast 2012

Tabulka č. 7 – Počet voličů, volební účast, platné hlasy v jednotlivých okresech Plzeňského kraje ve volbách do krajského zastupitelstva v roce 2012 (řazeno abecedně dle názvu okresu)

Název okresu	Voliči v seznamu	Vydané obálky	Volební účast v %	Odevzdané obálky	Platné hlasy	% platných hlasů
Domažlice	48390	17 956	37,11	17 826	16 559	92,89
Klatovy	70886	27 929	39,40	27 828	26 174	94,06
Plzeň-jih	49 263	19 254	39,08	19 234	18 740	97,43
Plzeň-město	147 902	58 560	39,59	58 495	57 019	97,48
Plzeň-sever	61 572	22 857	37,12	22 774	21 358	93,78
Rokycany	38 527	15170	39,37	15 082	13 971	92,63
Tachov	41 498	13 308	32,07	13 299	12 937	97,28
Celkem	458 038	175 034	38,21	174 538	166 758	95,54

Zdroj: www.volby.cz - vlastní zpracování

Celková volební účast v Plzeňském kraji do zastupitelstva krajů v roce 2012 činila 38,21 % všech voličů, celkově bylo sečteno 166 758 (95,54 %) platných hlasů. Dle rozdělení na okresy nejvyšší míru volební účasti 39,59 % představoval okres Plzeň-město. Nejnižší volební účast 32,07 % zaznamenal okres Tachov, nejnižší počet platných hlasů měl okres Rokycany 92,63 %.

Tabulka č. 8 – Počet voličů, volební účast, platné hlasy v jednotlivých okresech Moravskoslezského kraje ve volbách do krajského zastupitelstva v roce 2012 (řazeno abecedně dle názvu okresu)

Název okresu	Voliči v seznamu	Vydané obálky	Volební účast v %	Odevzdané obálky	Platné hlasy	% platných hlasů
Bruntál	79 558	23 745	29,85	23 728	22 916	96,59
Frýdek - Místek	173 500	58 841	33,91	58791	56 901	96,79
Karviná	217 980	69 593	31,93	69 395	66 219	92,63
Nový Jičín	124 230	41 730	33,59	41 696	40 362	96,80
Opava	144 859	49 790	34,37	49 515	46 038	92,98
Ostrava - město	271 674	91 923	33,84	91 651	87 543	95,52
Celkem	1 011 801	335 622	33,17	334 773	319 979	95,58

Zdroj: www.volby.cz - vlastní zpracování

Celková volební účast v Moravskoslezském kraji v roce 2012 představovala dohromady 33,12 % všech voličů, přičemž celkově platných hlasů bylo 319 979 (95,58 %). Nejvyšší volební účast s 34,37 % zaznamenal okres Opava, naopak nejnižší volební účast byla v okrese Bruntál 29,85 %. Nejnižší počet platných hlasů vykazoval okres Karviná s 92,63 %.

9.1.5 Volební účast 2016

Tabulka č. 9 – Počet voličů, volební účast, platné hlasy v jednotlivých okresech Plzeňského kraje ve volbách do krajského zastupitelstva v roce 2016 (řazeno abecedně dle názvu okresu)

Název okresu	Voliči v seznamu	Vydané obálky	Volební účast v %	Odevzdané obálky	Platné hlasy	% platných hlasů
Domažlice	48 385	16 631	34,37	16 628	16 374	98,47
Klatovy	69 900	25 085	35,89	25 080	24 640	98,25
Plzeň-jih	49 543	17 673	35,67	17 633	17 160	97,32
Plzeň-město	146 802	55 715	37,95	55 632	54 714	98,35
Plzeň-sever	62 444	22 693	36,34	22 687	22 413	98,79
Rokycany	38 355	13 583	35,41	13 576	13 348	98,32
Tachov	41 287	11 855	28,71	11 845	11 668	98,51
Celkem	456 716	163 235	35,74	163 081	160 317	98,31

Zdroj: www.volby.cz - vlastní zpracování

Celková volební účast ve volbách do zastupitelstva kraje v Plzeňském kraji za rok 2016 dosahovala 35,74 % všech voličů, současně bylo uznáno 160 317 platných hlasů. Nevyšší volební účast dle okresů evidoval okres Plzeň-město 37,95 %. Naproti tomu nejnižší volební účast 28,71 % vykazoval okres Tachov, a nejnižší počet platných hlasů se objevil v okrese Plzeň-jih 97,32 %.

Tabulka č. 10 – Počet voličů, volební účast, platné hlasy v jednotlivých okresech Moravskoslezského kraje ve volbách do krajského zastupitelstva v roce 2016 (řazeno abecedně dle názvu okresu)

Název okresu	Voliči v seznamu	Vydané obálky	Volební účast v %	Odevzdané obálky	Platné hlasy	% platných hlasů
Bruntál	77 994	21 947	28,14	21 866	21183	96,88
Frýdek - Místek	173 941	57 396	33,00	57 248	56146	98,08
Karviná	210 893	58 012	27,51	57 969	57131	98,55
Nový Jičín	123 968	39 061	31,51	38 917	37884	97,35
Opava	145 063	45 203	31,16	45 184	44493	98,47
Ostrava - město	266 034	83 519	31,39	83 389	81761	98,05
Celkem	997 893	305 138	30,58	304 573	298 598	98,04

Zdroj: www.volby.cz - vlastní zpracování

Volební účast ve volbách do zastupitelstva kraje v Moravskoslezském kraji v roce 2016 činila celkově 30,58 % voličů z toho celkem bylo sečteno 298 598 (98,04 %) všech platných hlasů. Nejvyšší volební účast 33,00 % v tomto roce vykazoval okres Frýdek – Místek. Naopak nejnižší volební účast 27,51 % byla v okrese Karviná, nejméně platných hlasů zaznamenal okres Bruntál s počtem 96,88 %.

9.1.6 Volební účast 2020

Tabulka č. 11 – Počet voličů, volební účast, platné hlasy v jednotlivých okresech Plzeňského kraje ve volbách do krajského zastupitelstva v roce 2020 (řazeno abecedně dle názvu okresu)

Název okresu	Voliči v seznamu	Vydané obálky	Volební účast v %	Odevzdané obálky	Platné hlasy	% platných hlasů
Domažlice	47855	17 688	36,96	17 681	17 544	99,23
Klatovy	68998	26 393	38,25	26 392	26 238	99,42
Plzeň-jih	49 511	19 274	38,93	19 268	19 116	99,21
Plzeň-město	143 736	60 041	41,77	59 945	59 296	98,92
Plzeň-sever	63 456	24 938	39,30	24 932	24 729	99,19
Rokycany	38 295	14 560	38,02	14 551	14 434	99,20
Tachov	40 490	12 598	31,11	12 560	12 328	98,15
Celkem	452 341	175 492	38,80	175 329	173 685	99,06

Zdroj: www.volby.cz - vlastní zpracování

Volební účast do zastupitelstva kraje v Plzeňském kraji v roce 2020 dosahovala celkově 38,80 % všech voličů, což představovalo 173 685 (99,06 %) platných hlasů. Nejvyšší volební účast vykazoval okres Plzeň-město 41,77 %, nejnižší volební účast postihla okres Tachov 31,11 %. Nejnižší volební účast se poté nacházela v okrese Tachov, který měl taktéž nejméně platných hlasů 98,15 %.

Tabulka č. 12 – Počet voličů, volební účast, platné hlasy v jednotlivých okresech Moravskoslezského kraje ve volbách do krajského zastupitelstva v roce 2020 (řazeno abecedně dle názvu okresu)

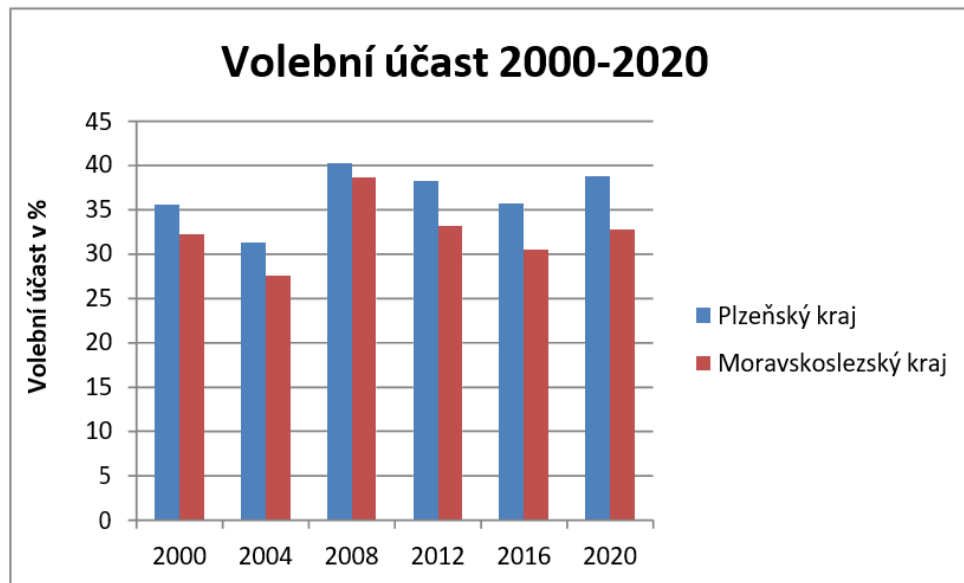
Název okresu	Voliči v seznamu	Vydané obálky	Volební účast v %	Odevzdané obálky	Platné hlasy	% platných hlasů
Bruntál	76 054	21 214	27,89	21 207	20988	98,97
Frýdek - Místek	173 313	60 183	34,73	60 074	59015	98,24
Karviná	203 951	58 662	28,76	58 562	57574	98,31
Nový Jičín	122 425	44 103	36,02	44 072	43621	98,98
Opava	143 185	49 364	34,48	49 333	48721	98,76
Ostrava - město	259 569	86 573	33,35	86 444	85323	98,70
Celkem	978 497	320 099	32,71	319 692	315 242	98,61

Zdroj: www.volby.cz - vlastní zpracování

Celková volební účast do zastupitelstva kraje v Moravskoslezském kraji v roce 2020 činila 32,71 % voličů, celkový počet platných hlasů byl 98,61 %. Nejvyšší volební účast dle okresů zaznamenal okres Nový Jičín 36,02 %, naopak nejnižší volební účast v tomto roce přinesl okres Bruntál 27,89 %. Nejnižším počtem platných hlasů disponoval okres Frýdek – Místek 98,24 %.

9.2 Vyhodnocení volební účasti 2000-2020

Graf č. 1 Volební účast 2000-2020

Zdroj – vlastní zpracování

Z výsledků volební účasti ve vybraných krajích v letech 2000-2020 lze vypožorovat, že míra volební účasti v Moravskoslezském kraji byla ve sledovaných volebních období vždy nižší než v kraji Plzeňském, přestože v Moravskoslezském kraji žije zhruba 2krát více obyvatel než v Plzeňském kraji.

V roce 2000 proběhly první volby do zastupitelstev krajů, volební účast se pohybovala v nadprůměrných hodnotách. V Moravskoslezském kraji bylo odevzdáno 32,24 % hlasů, naproti tomu v kraji Plzeňském tato hodnota dosahovala 35,55 % hlasů. Za rok 2004 bylo celkově sečteno v kraji Moravskoslezském 27,55 % odevzdaných hlasů a v kraji Plzeňském poté 31,34 % hlasů.

V roce 2004 se voleb do krajských zastupitelstev účastnilo nejméně voličů za léta předchozí i následující.

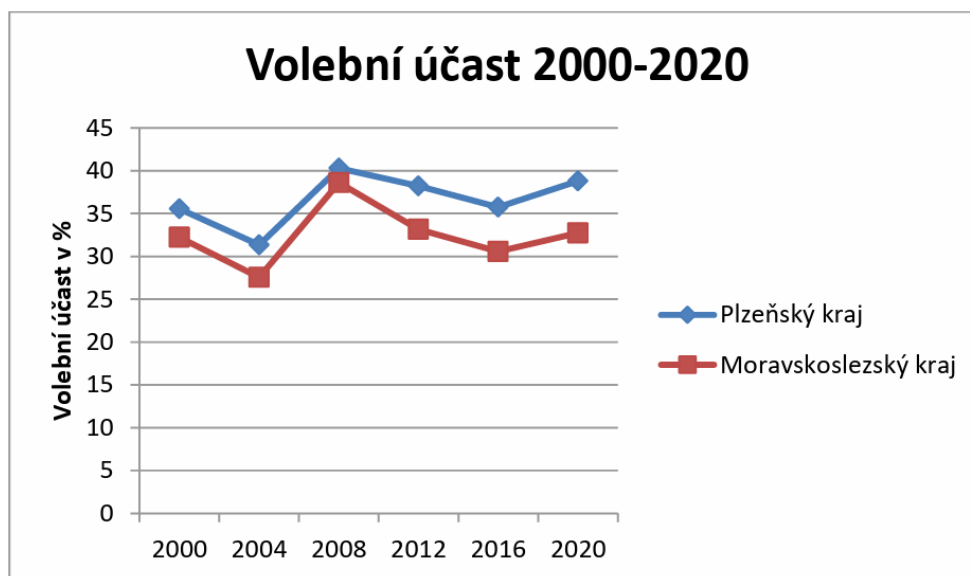
Rok 2008 zaznamenal největší volební účast ve volbách do zastupitelstev v obou krajích. Počet odevzdaných hlasů v Moravskoslezském kraji činil 38,60 % a v kraji Plzeňském 40,28 % hlasů.

V roce 2012 došlo k nižší účasti voličův obou krajích. Množství odevzdaných hlasů v Moravskoslezském kraji dosáhlo 33,17 % a v kraji Plzeňském 38,21 % hlasů.

Ve volbách pro rok 2016 pokračoval sestupný trend účasti u voleb v obou krajích. V kraji Moravskoslezském zaznamenáno celkově 30,58 % odevzdaných obálek, naopak volební účast v Plzeňském kraji činila 35,74 % odevzdaných hlasů.

Při volbě do krajského zastupitelstva roku 2020 došlo k mírnému navýšení počtu pro oba vybrané kraje, zhruba na úroveň roku 2012, přičemž v Moravskoslezském kraji bylo odevzdáno 32,71 % obálek, naopak v kraji Plzeňském poté 38,80 % hlasů. Účast voličů v krajských volbách odpovídala zájmu voličů v roce 2000.

Graf č. 2 Porovnání volební účasti 2000-2020

Zdroj – vlastní zpracování

Z grafů vyplynul zajímavý poznatek, neboť pokud pomineme skutečnost, že Moravskoslezský kraj má zhruba dvojnásobný počet obyvatel než Plzeňský (poměr 2:1), tak účast ve volbách odpovídá rámcově stejnému počtu voličů. Vidíme poměrně výrazný pokles volební účasti v roce 2004 oproti celkovému průměru, a naopak výrazný nárůst volební účasti v následujícím roce 2008, aby se účast ve volbách ustálila na úrovni volební účasti v roce 2000, tzn., v době konání prvních voleb do krajského zastupitelstva.

9.3 Výsledky voleb

Tato kapitola se věnuje výsledkům voleb do zastupitelstev krajů za volební období 2000-2020 z hlediska úspěchu politických subjektů, a to pro v kraj Moravskoslezským a Plzeňský. V tabulkách jsou přehledně zpracovány počty získaných hlasů a mandátů, které politické strany, koalice a hnutí obdržely při hlasování ve volbách a staly se hlavními představiteli zastupitelstev kraje. Pro porovnání výsledků voleb jednotlivých stran jsou v některých tabulkách uvedeny i strany, které nezískaly žádný mandát. Výsledky voleb do zastupitelstev krajů jsou krátce okomentovány, a dále je zde uvedeno složení zastupitelstva a rady kraje v čele s hejtmanem na dané období.

9.3.1 Výsledky krajských voleb 2000

Tabulka č. 13 - Výsledky krajských voleb jednotlivých politických stran, hnutí a koalic v roce 2000 Plzeňského kraje (řazeno sestupně)

Strana	Zisk hlasů	Zisk hlasů (%)	Počet mandátů
ODS	36957	24,17	13
KSČM	32150	21,02	11
Čtyřkoalice	25520	16,69	8
ČSSD	22848	14,94	8
NEZÁVISLÍ	16045	10,49	5

Zdroj: www.volby.cz - vlastní zpracování

V Plzeňském kraji se v roce 2000 do krajských voleb zapojilo celkem 15 politických stran, hnutí a koalic, z čehož nejlepší výsledek dosáhla ODS s 24,17 % hlasů se ziskem 13 mandátů, na druhém místě se umístila KSČM s 21,02 % hlasů, což jí zaručilo 11 mandátů, třetí místo patřilo Čtyřkoalici, která získala 16,69 % hlasů a obdržela 8 mandátů. Poté následovala ČSSD s celkovým ziskem 14,94 % hlasů se ziskem 8 mandátů a NEZÁVISLÍ se ziskem 10,49 % hlasů a 5 mandáty.

V zastupitelstvu Plzeňského kraje v roce 2000 bylo zastoupeno 5 subjektů. Členové zastupitelstva byli složeni z následujících politických stran, hnutí a koalic ODS, KSČM, Čtyřkoalice, ČSSD a NEZÁVISLÝCH. Jelikož se jedná o kraj, který má méně než 600 000 obyvatel, tak počet zastupitelů v každém volebním období činí 45 členů zastupitelstva a 9 členů rady. Většinou vládu kraje tvořila koalice složená ODS, Čtyřkoalice a NEZÁVISLÍCH, která v tomto roce získala 26 mandátů naproti tomu opozice pouhých 19 mandátů. Radu kraje vytvořili zástupci koalice ODS, Čtyřkoalice a NEZÁVISLÍCH. Hejtmanem kraje byl zvolen Petr Zimmermann.

Tabulka č. 14 - Výsledky krajských voleb jednotlivých politických stran, hnutí a koalic v roce 2000 Ostravského kraje (řazeno sestupně)

Strana	Zisk hlasů	Zisk hlasů (%)	Počet mandátů
ODS	82952	26,51	20
KSČM	78190	24,98	18
Čtyřkoalice	52500	16,77	12
ČSSD	48700	15,56	11
SNK	17340	5,54	4
NEZÁVISLÍ	9528	3,04	

Zdroj: www.volby.cz - vlastní zpracování

V roce 2000 do krajských voleb v Ostravském kraji kandidovalo celkem 15 politických stran, hnutí a koalic. Vítěznou stranou se zde stala ODS s celkovým počtem 26,51 % hlasů a obdržela tak 20 mandátů, druhá v pořadí skončila KSČM se ziskem 24,98 % hlasů, která dosáhla na 18 mandátů. Na třetím místě skončila Čtyřkoalice se ziskem 16,77 % hlasů a 12 mandáty. Na dalších místech se umístila ČSSD 15,56 % hlasů a ziskem 11 mandátů a SNK s 5,54 % hlasů a 4 mandáty.

V zastupitelstvu dříve Ostravského kraje v roce 2000 ovládlo 5 subjektů. Vzhledem k tomu, že se jedná o kraj, který má více než 600 000 obyvatel, tak počet zastupitelů v každém volebním období činí 65 členů zastupitelstva a 11 členů rady. Členy zastupitelstva tvořili zástupci z ODS, KSČM, Čtyřkoalice, ČSSD a SNK. Koalici vládnoucí kraji sestavily ODS, Čtyřkoalice a SNK, která v tomto roce získala 36 mandátů oproti opozici, která obdržela 29 mandátů. Radu kraje obsadila ODS, Čtyřkoalice a SNK. Hejtmanem kraje se po prvních volbách stal Evžen Tošenovský.

9.3.2 Výsledky krajských voleb 2004

Tabulka č. 15 - Výsledky krajských voleb jednotlivých politických stran, hnutí a koalic v roce 2004 Plzeňského kraje (řazeno sestupně)

Strana	Zisk hlasů	Zisk hlasů (%)	Počet mandátů
ODS	57 192	41,29	22
KSČM	27 576	19,90	10
ČSSD	20 670	14,92	8
KDU-ČSL	10 020	7,23	3
SNK sdružení nezávislých	7 201	5,19	2

Zdroj: www.volby.cz - vlastní zpracování

Do krajských voleb v Plzeňském kraji v roce 2004 se zapojilo 15 politických stran, hnutí a koalic. Absolutním vítězem se ziskem 41,29 % hlasů se stala ODS a obdržela tak 22 mandátů, na druhém místě skončila KSČM s počtem 19,90 % hlasů a ziskem 10 mandátů, třetí místo získala ČSSD se ziskem 14,92 % hlasů a 8 mandáty. Dále následovala KDU-ČSL se 7,23 % hlasů a třemi mandáty a také SNK se ziskem 5,19 % hlasů a 2 mandáty.

Zastupitelstvo Plzeňského kraje v roce 2004 tvořilo celkem 5 subjektů poskládaná z ODS, KSČM, ČSSD, KDU-ČSL a SNK. Koalice složená z ODS a KDU-ČSL v tomto případě dosáhla 25 mandátů a opozice 20 mandátů, Rada kraje byla složena ODS ve spolupráci s KDU-ČSL. I pro uvedené období zůstal hejtmanem kraje Petr Zimmermann.

Tabulka č. 16 - Výsledky krajských voleb jednotlivých politických stran, hnutí a koalic v roce 2004 Moravskoslezského kraje (řazeno sestupně)

Strana	Zisk hlasů	Zisk hlasů (%)	Počet mandátů
ODS	102 068	37,87	29
KSČM	59183	21,96	17
ČSSD	41 606	15,43	11
KDU-ČSL	30 576	11,34	8
SNK sdružení nezávislých	12 961	4,80	

Zdroj: www.volby.cz - vlastní zpracování

V roce 2004 se krajských voleb v Moravskoslezském kraji účastnilo celkem 21 politických stran a koalic, přičemž výsledky voleb jasně ukázaly vítěze, kterým se stala ODS s celkovým ziskem 37,87 % hlasů a tedy 29 mandátů, druhá v pořadí skončila KSČM s 21,96 % hlasů a 17 mandátů, třetí místo obsadila ČSSD s 15,43 % a 11 mandátů. Čtvrtou příčku obsadila KDU-ČSL se ziskem 11,34 % hlasů a 8 mandátů. SNK sdružení nezávislých v těchto volbách nepřekonal 5 % hranici potřebnou pro získání mandátů.

Zastupitelstvo Moravskoslezského kraje v roce 2004 tvořilo celkem 4 subjekty poskládané z ODS, KSČM, ČSSD a KDU-ČSL. V krajském zastupitelstvu vznikla tak středopravicová koalice ODS + KDU-ČSL, která dosáhla 37 mandátů a vytvořila tak radu kraje. Zbylá opozice v tomto roce získala poté 28 mandátů. Hejtmanem kraje byl znovu zvolen Evžen Tošenovský.

9.3.3 Výsledky krajských voleb 2008

Tabulka č. 17 - Výsledky krajských voleb jednotlivých politických stran, hnutí a koalic v roce 2008 Plzeňského kraje (řazeno sestupně)

Strana	Zisk hlasů	Zisk hlasů (%)	Počet mandátů
ČSSD	65 066	36,37	19
ODS	47 879	26,76	14
KSČM	31 369	17,53	9
Koalice pro Plzeňský kraj	12 899	7,21	3

Zdroj: www.volby.cz - vlastní zpracování

Do krajských voleb v roce 2008 se celkem zapojilo 17 politických stran, hnutí a koalic, oproti předchozím volbám do zastupitelstva kraje zvítězila levicově orientovaná strana ČSSD s celkovým počtem 36,37 % hlasů a ziskem 19 mandátů. Druhou příčku zde obsadila ODS se ziskem 26,76 % hlasů a 14 mandáty. Třetí místo zde patřilo KSČM, které obdrželo 17,53 % hlasů a 9 mandátů. Na další pozici se umístila Koalice pro Plzeňský kraj s celkovým výsledkem 7,21 % hlasů a 3 mandáty.

V zastupitelstvu Plzeňského kraje v roce 2008 byly celkem 4 subjekty tvořené zástupci stran ČSSD, ODS, KSČM a hnutím Koalice pro Plzeňský kraj, přičemž 28 mandátů získala vládnoucí ČSSD podporovaná KSČM a 17 mandátů zbylo na opozici. Do rady kraje zasedli zastupitelé ČSSD a KSČM. Hejtmankou kraje se stala Milada Emmerová.

Tabulka č. 18 - Výsledky krajských voleb jednotlivých politických stran, hnutí a koalic v roce 2008 Moravskoslezského kraje (řazeno sestupně)

Strana	Zisk hlasů	Zisk hlasů (%)	Počet mandátů
ČSSD	162 410	42,63	31
ODS	94 869	24,90	18
KSČM	60 672	15,92	11
KDU-ČSL	27 053	7,10	5

Zdroj: www.volby.cz - vlastní zpracování

V roce 2008 se do krajských voleb v Moravskoslezském kraji zapsalo 15 politických stran, hnutí a koalic, největší počet hlasů zde získala ČSSD s celkovým počtem 42,63 % hlasů a tedy 31 mandátů pro zastupitele, druhou příčku obsadila ODS s celkovým ziskem 24 % hlasů, za které dostala 18 mandátů. Třetí místo podržela KSČM 15,92 % hlasů se ziskem 11 mandátů. Čtvrtá v pořadí skončila KDU-ČSL se 7,10 % hlasů a obdržela tak pouhých 5 mandátů.

V zastupitelstvu Moravskoslezského kraje v roce 2008 byly celkem 4 subjekty stávající z ČSSD, ODS, KSČM a KDU-ČSL, Díky vítězství ČSSD a KSČM vznikla v kraji levicová koalice, která získala 42 mandátů a opozice poté 23 mandátů. Do rady kraje zasedla ČSSD s podporou KSČM. Hejtmanem kraje se stal lídr vítězné strany ČSSD Josef Palas.

9.3.4 Výsledky krajských voleb 2012

Tabulka č. 19 - Výsledky krajských voleb jednotlivých politických stran, hnutí a koalic v roce 2012 Plzeňského kraje (řazeno sestupně)

Strana	Zisk hlasů	Zisk hlasů (%)	Počet mandátů
ODS	44 160	26,48	15
ČSSD	41 519	24,89	15
KSČM	34 919	20,93	12
TOP 09 a Starostové pro Plzeňský kraj	9 175	5,50	3

Zdroj: www.volby.cz - vlastní zpracování

Ve volbách do zastupitelstva kraje v roce 2012 se utkalo celkem 16 politických stran a koalic, první v pořadí v tomto volebním období skončila ODS se ziskem 26,48 % hlasů a 15 mandáty. Druhé místo obsadila ČSSD s celkovým počtem 24,89 % hlasů a stejným počtem 15 mandátů jako vítězná ODS. Třetí místo obhájila opět KSČM se ziskem 20,93 % hlasů a 12 mandátů. Na čtvrtou příčku se dostali TOP 09 a Starostové pro Plzeňský kraj s celkovým počtem 5,50 % hlasů a 3 mandáty.

Zastupitelstvo v Plzeňském kraji v roce 2012 bylo složeno ze 4 subjektů, které představovaly zástupci ODS, ČSSD, KSČM a TOP 09 s podporou STAN. Členové zastupitelstva kraje byli tvořeni z koalice ČSSD a KSČM, která dosáhla 27 mandátů a opozice tvořenou ODS a TOP 09 s podporou STAN s celkovým počtem 18 mandátů. Rada kraje byla složena ze zastupitelů ČSSD a KSČM. Hejtmanem kraje byl v tomto období Milan Chovanec.

Tabulka č. 20 - Výsledky krajských voleb jednotlivých politických stran, hnutí a koalic v roce 2012 Moravskoslezského kraje (řazeno sestupně)

Strana	Zisk hlasů	Zisk hlasů (%)	Počet mandátů
ČSSD	87 688	27,40	24
KSČM	72 912	22,78	20
ODS	31 744	9,92	9
KDU-ČSL	27 536	8,60	7
NEZÁVISLÍ	18 311	5,72	5

Zdroj: www.volby.cz - vlastní zpracování

V Moravskoslezském kraji v roce 2012 se v krajských volbách utkalo 21 politických stran a koalic, vítěznou stranou se zde stala ČSSD s celkovým počtem 27,40 % hlasů a 24 mandáty, Druhý místo získalo KSČM se ziskem 22,78 % hlasů a 20 mandáty. Třetí příčku obsadila ODS s 9,92 % hlasů a celkem 9 mandáty. Jako další v pořadí se umístila strana KDU-ČSL se ziskem 8,60 % hlasů a celkem 7 mandáty, Nezávislí s 5,72 % hlasů a 5 mandáty.

Zastupitelstvo v Moravskoslezském kraji v roce 2012 bylo složeno z 5 subjektů, které představovaly ČSSD, KSČM, ODS, KDU-ČSL a NEZÁVISLÍ. Členové zastupitelstva kraje byli tvořeni opět levicovou koalicí ČSSD a KSČM, která zároveň vytvořila radu kraje ze svých členů. Zastupitelstvo ovládly většinou 44 mandátů, naproti tomu opozice složená z ODS, KDU-ČSL a NEZÁVISLÍCH s celkovým počtem 21 mandátů. Radu kraje tvořili zastupitelé složený z ČSSD a KSČM, v čele rady stál hejtman Miroslav Novák.

9.3.5 Výsledky krajských voleb 2016

Tabulka č. 21 - Výsledky krajských voleb jednotlivých politických stran, hnutí a koalic v roce 2016 Plzeňského kraje (řazeno sestupně)

Strana	Zisk hlasů	Zisk hlasů (%)	Počet mandátů
ANO 2011	34 506	21,52	11
ČSSD	27 829	17,35	9
ODS	23 461	14,63	8
KSČM	18 567	11,58	6
STAN, Patrioti, Svobodní, SsČR	13 066	8,15	4
TOP 09	11 369	7,09	3
Koalice SPD a SPO	8 559	5,33	2
Koalice pro Plzeňský kraj	8 196	5,11	2

Zdroj: www.volby.cz - vlastní zpracování

V krajských volbách Plzeňského kraje v roce 2016 se účastnilo celkem 17 politických stran, hnutí, popř. koalic, které s převahou 21,52 % hlasů ovládlo politické hnutí ANO 2011 a obdrželo tak 11 mandátů, na druhém místě se umístila ČSSD s celkovým počtem 17,35 % hlasů a ziskem 9 mandátů. Třetí v pořadí skončila ODS s 14,63 % hlasů a 8 mandáty. Čtvrté místo patřilo KSČM s 11,58 % hlasů a 6 mandáty. Pátou příčku obsadilo sdružení STAN, Patriotů, Svobodných a SsČR s celkovým ziskem 8,15 % hlasů a 4 mandáty. Na další pozici se dostala TOP 09 s 7,09 % hlasů a třemi mandáty. Poté následovala koalice subjektů SPD a SPO a Koalice pro Plzeňský kraj se stejným počtem 2 mandátů, ale o jen několik setin nižším ziskem hlasů rozhodujícím pro umístění.

V zastupitelstvu Plzeňského kraje v roce 2016 bylo celkem 8 politických subjektů, které tvořilo hnutí ANO 2011, ČSSD, ODS, KSČM, Starostové a Patrioti s podporou Svobodných a Soukromníků, TOP 09, Koalice SPD a SPO a KDU-ČSL. Vládu kraje utvořila koalice ČSSD, ODS, Koalice pro Plzeňský kraj společně se Starosty a Patriots se ziskem 24 mandátů, zbylé strany a hnutí skončily opozici, která dosáhla jen 21 mandátů. Radu kraje vytvořila ČSSD, ODS, Koalice pro Plzeňský kraj společně se Starosty a Patriots. Hejtmanem kraje se stal Josef Bernard.

Tabulka č. 22 - Výsledky krajských voleb jednotlivých politických stran, hnutí a koalic v roce 2016 Moravskoslezského kraje (řazeno sestupně)

Strana	Zisk hlasů	Zisk hlasů (%)	Počet mandátů
ANO 2011	76 768	25,70	22
ČSSD	49 752	16,66	14
KSČM	34001	11,38	9
KDU-ČSL	30 383	10,17	8
Koalice SPD a SPO	20 973	7,02	6
ODS	20 719	6,93	6
STAN	12 828	4,29	
TOP 09	10 261	3,43	

Zdroj: www.volby.cz - vlastní zpracování

V krajských volbách Moravskoslezského kraje v roce 2016 usilovalo o hlasy voličů 25 politických stran, hnutí a koalic. Absolutním vítězem se v tomto volebním období stalo hnutí ANO 2011 s nejvyšším počtem hlasů 25,70 % a ziskem 22 mandátů. Druhé místo získalo ČSSD s 16,66 % hlasů a 14 mandáty. Na třetí příčce skončila KSČM s celkovým počtem 11,38 % hlasů a 9 mandátů. Čtvrtou pozici si zasloužila KDU-ČSL s 10,17 % hlasů a 8 mandátů. Na posledních místech v tabulce, se umístila Koalice SPD a SPO 7,02 % hlasů a politická strana ODS 6,93 % hlasů, které obdržely shodný počet mandátů celkem 2.

V zastupitelstvu Moravskoslezského kraje v roce 2016 bylo celkem 6 subjektů, které se skládalo ze zástupců hnutí ANO 2011, ČSSD, KSČM, KDU-ČSL, SPD a SPO a ODS. Vládnoucí koalici v radě kraje vytvořilo hnutí ANO 2011, KDU-ČSL a ODS, kteří zastupitelstvo ovládly 36 mandáty. Členové zastupitelstva kraje ČSSD, KSČM, SPD a SPO tvořili opozici, celkově dosáhli 29 mandátů. Hejtmanem kraje se stal v tomto volebním období Ivo Vondrák.

9.3.6 Výsledky krajských voleb 2020

Tabulka č. 23 - Výsledky krajských voleb jednotlivých politických stran, hnutí a koalic v roce 2020 Plzeňského kraje (řazeno sestupně)

Strana	Zisk hlasů	Zisk hlasů (%)	Počet mandátů
ANO 2011	39 091	22,50	12
ODS s podp. TOP 09 a nez. star.	36 890	21,23	11
STAN, Zelení, PRO PLZEŇ	25 881	14,90	7
Česká pirátská strana	23 566	13,56	7
SPD	10 736	6,18	3
ČSSD	10 174	5,85	3
KSČM	9 518	5,48	2
KDU-ČSL, ADS a Nezaníci	7 588	4,36	

Zdroj: www.volby.cz - vlastní zpracování

V krajských volbách Plzeňského kraje v roce 2020 kandidovalo celkem 16 politických stran, hnutí a koalic, vítěznou stranou se opět stalo hnutí ANO 2011 s celkovým výsledkem 22,50 % hlasů a 12 mandáty. Druhou příčku s jen o pár setin nižším počtem hlasů obsadila ODS s podporou TOP 09 a nezávislími starosty se ziskem 21,23 % hlasů a 11 mandáty. Třetí místo získalo sdružení STAN, Zelení, PRO PLZEŇ s 14,90 % hlasů a ziskem 7 mandátů. Stejný počet mandátů obdržela Česká pirátská strana ziskem 13,56 % hlasů. Po třech mandátech shodně získaly další dvě strany, a to SPD se ziskem 6,18 % hlasů a ČSSD s 5,85 % hlasů. Poslední místo obsadila KSČM se ziskem 5,48 % hlasů a ziskem 2 mandátů.

Zastupitelstvo Plzeňského kraje od roku 2020 je složeno ze sedmi subjektů, mezi které se řadí hnutí ANO 2011, ODS s podporou TOP, STAN s podporou Zelených, Česká pirátská strana, Svoboda a přímá demokracie, ČSSD a KSČM. V současné době vládne zastupitelstvu kraje koalice složená z 12 členů hnutí ANO 2011, 6 nezávislých, 7 zástupců STAN, Zelení, PRO PLZEŇ a 6 členů České pirátské strany, která má 31 mandátů a opozice, která drží 14 mandátů. Rada kraje se skládá ze zastupitelů tvořenými hnutí ANO 2011, STAN, Zelenými, PRO PLZEŇ a České pirátské strany. Hejtmankou kraje od roku 2020-2022 byla Ilona Mauritzová z ODS, kterou poté nahradil Rudolf Špoták z České pirátské strany.

Tabulka č. 24 - Výsledky krajských voleb jednotlivých politických stran, hnutí a koalic v roce 2020 Moravskoslezského kraje (řazeno sestupně)

Strana	Zisk hlasů	Zisk hlasů (%)	Počet mandátů
ANO 2011	95 339	30,24	24
Koalice ODS a TOP 09	43 637	13,84	10
Česká pirátská strana	37 413	11,86	9
KDU-ČSL	30 190	9,57	7
SPD	24 235	7,68	6
ČSSD	21 927	6,95	5
KSČM	18 577	5,89	4
Koalice STAN, Zelení, NEZ	13 575	4,30	

Zdroj: www.volby.cz - vlastní zpracování

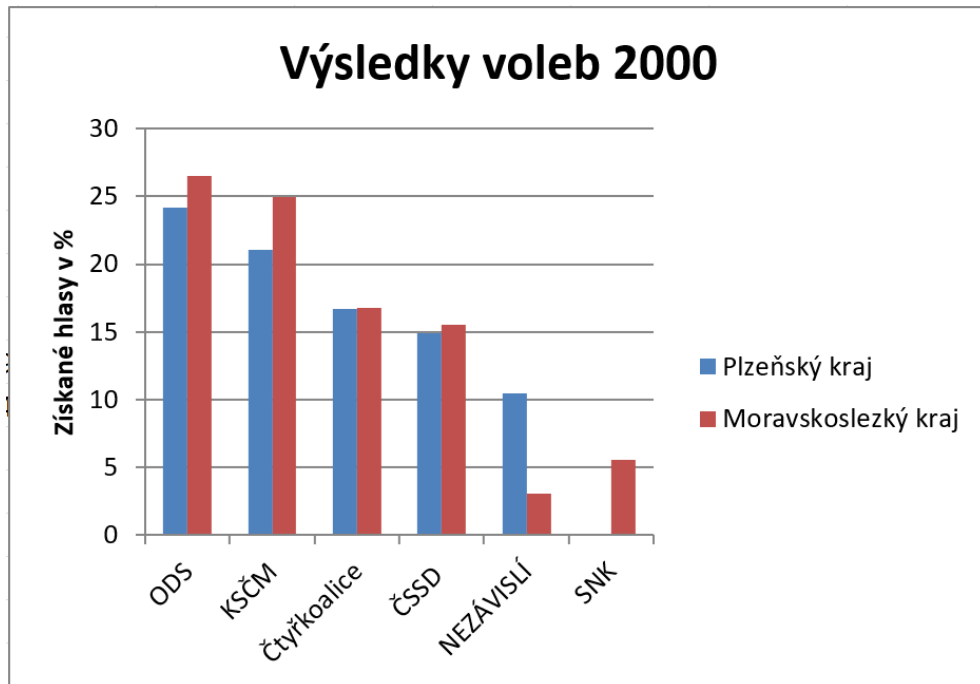
Do krajských voleb Moravskoslezského kraje se v roce 2020 zapojilo celkem 20 politických stran, hnutí a koalic. I v tomto volebním období se na první příčce umístilo hnutí ANO 2011 s celkovým počtem 30,24 % hlasů a 24 mandáty, v jasné převaze nad ostatními stranami. Druhé místo náleželo koalici ODS a TOP 09 s pouhými 13,84 % hlasů a 10 mandáty. Na třetí pozici skončila Česká pirátská strana s 11,86 % hlasů a 9 mandáty. Čtvrtý v pořadí skončila KDU-ČSL s 9,57% hlasy a 7 mandáty. Svého postavení dosáhli v žebříčku i další strany jako SPD 7, 68 % hlasů, 6 mandátů, ČSSD 6,95 % hlasů, 5 mandátů a KSČM s 5,89 % hlasů a 4 mandáty.

Zastupitelstvo Moravskoslezského kraje od roku 2020 skládá ze sedmi subjektů, mezi které se řadí hnutí ANO 2011, ODS s podporou TOP, Česká pirátská strana, KDU-ČSL, SPD, ČSSD a KSČM. Dohromady koalice hnutí ANO 2011, ODS, KDU-ČSL a ČSSD disponovala celkem 46 hlasy v krajském zastupitelstvu, v červnu 2023 se tento počet snížil na 42. Hejtmanem kraje zůstal nadále Ivo Vondrák, kterého v roce 2023 po rozkolu v hnutí ANO2011 vystřídal Jan Krkoška. Rada kraje se skládá z členů hnutí ANO 2011, ODS, KDU-ČSL a ČSSD.

9.4 Porovnání výsledků voleb 2000-2020

V této kapitole jsou graficky porovnány výsledky voleb do zastupitelstev pro kraj Moravskoslezský a Plzeňský, které se konaly v letech 2000-2020. Uvedené strany v grafu získaly největší počet hlasů od voličů a tím si zasloužily posty v zastupitelstvu kraje.

Graf č. 3 Porovnání výsledků voleb Plzeňského a Moravskoslezského kraje 2000

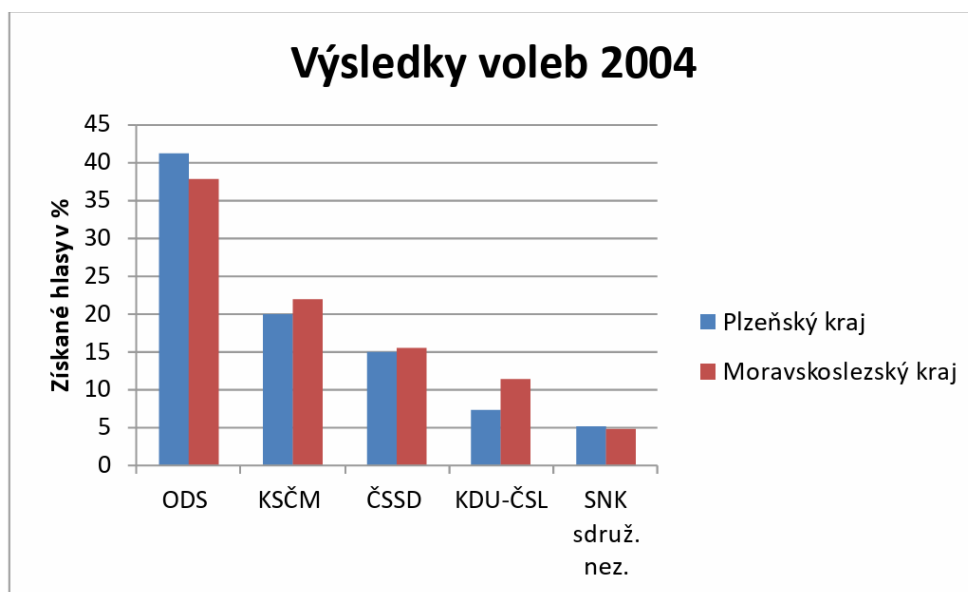

Zdroj – vlastní zpracování

Z provedené sumarizace výsledků voleb lze konstatovat, že mandáty v obou krajích ve volbách v roce 2000 získaly shodné tradiční politické subjekty. Zajímavostí je výrazný volební zisk nezávislých kandidátů, což se odrazilo v počtu 5 získaných mandátů Plzeňském kraji a 4 v Moravskoslezském kraji.

Porovnáním výsledků voleb v Plzeňském a Moravskoslezském kraji za rok 2000 jasně vyplynulo, že v obou krajích vyhrála ODS, která měla v Moravskoslezském kraji 26,51 % hlasů a v Plzeňském kraji získala tato politická strana 24,17 % hlasů. Na druhém místě shodně v obou krajích skončila KSČM, která zaznamenala v Moravskoslezském kraji 24,98 % hlasů a v kraji Plzeňském 21,02 % hlasů. Třetí v pořadí se umístila Čtyřkoalice, která měla minimální rozdíl ve volebním zisku, jak Moravskoslezském kraji s celkovým počtem 16,77 % získaných hlasů, tak Plzeňském kraji tato hodnota činila 16,69 % získaných hlasů. ČSSD obdržela v Moravskoslezském kraji 15,56 % hlasů a v kraji Plzeňském obdržela tato strana 14,94 % hlasů. Své zastoupení v obou krajích našla i sdružení NEZÁVISLÝCH, které dosáhlo v Moravskoslezském kraji 5,54 % hlasů a v kraji Plzeňském 10,49 % hlasů. Zastupitelstva v krajích obsadily 3 tradiční politické strany ODS, ČSSD, KSČM, společně se Čtyřkoalicí a sdružením nezávislých kandidátů.

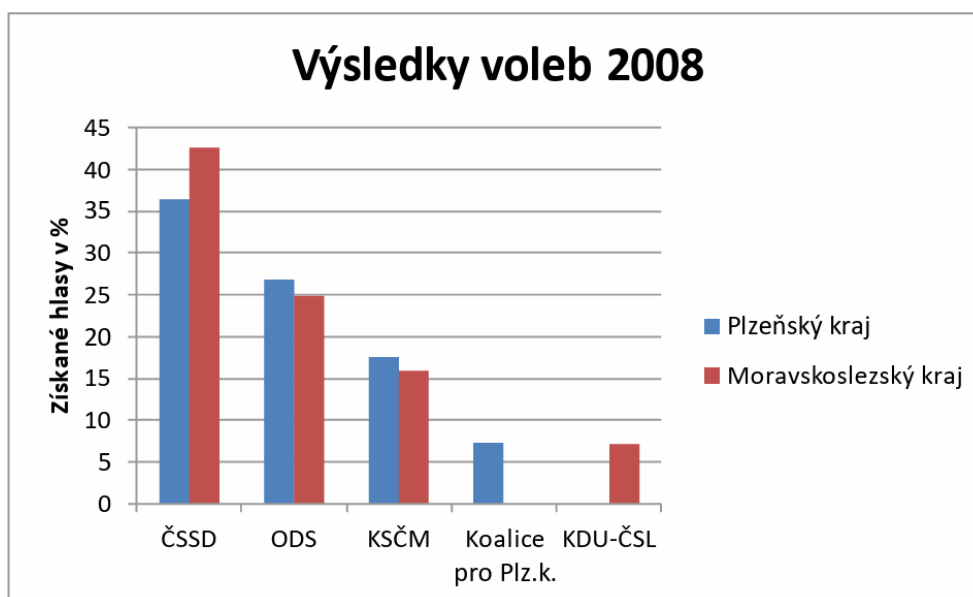
Graf č. 4 Porovnání výsledků voleb Plzeňského a Moravskoslezského kraje 2004

Zdroj – vlastní zpracování

Do zastupitelstva se shodně v kraji Plzeňském a Moravskoslezském dostaly 4 tradiční politické strany a jedno sdružení nezávislých kandidátů. V obou krajích ve volbách konaných v roce 2004 opět zvítězila ODS, která i v tomto případě zaznamenala v Plzeňském kraji vyšší počet získaných hlasů s celkovou hodnotou 41,29 % hlasů, což bylo zhruba o 3 % hlasů více než v Moravskoslezském kraji. Druhé místo v krajích obsadila KSČM s celkovým ziskem 19,90 % obdržených hlasů v kraji Plzeňském a 21,96 % získaných hlasů v kraji Moravskoslezském. ČSSD dosáhla vyššího počtu získaných hlasů v kraji Moravskoslezském se ziskem 15,43 % hlasů, oproti 14,92 % hlasů dosažených v Plzeňském kraji. KDU-ČSL dosáhla celkového počtu 11,34 % získaných hlasů v Moravskoslezském kraji, který vykazoval vyšší hodnoty o 4 % oproti kraji Plzeňskému. Nejméně hlasů potřebných pro vznik mandátů získalo SNK sdružení nezávislých, jenž dosáhlo pouze dvou mandátů v kraji Plzeňském. SNK sdružení nezávislých se v Moravskoslezském kraji ziskem 4,80 % nedostalo do zastupitelstva.

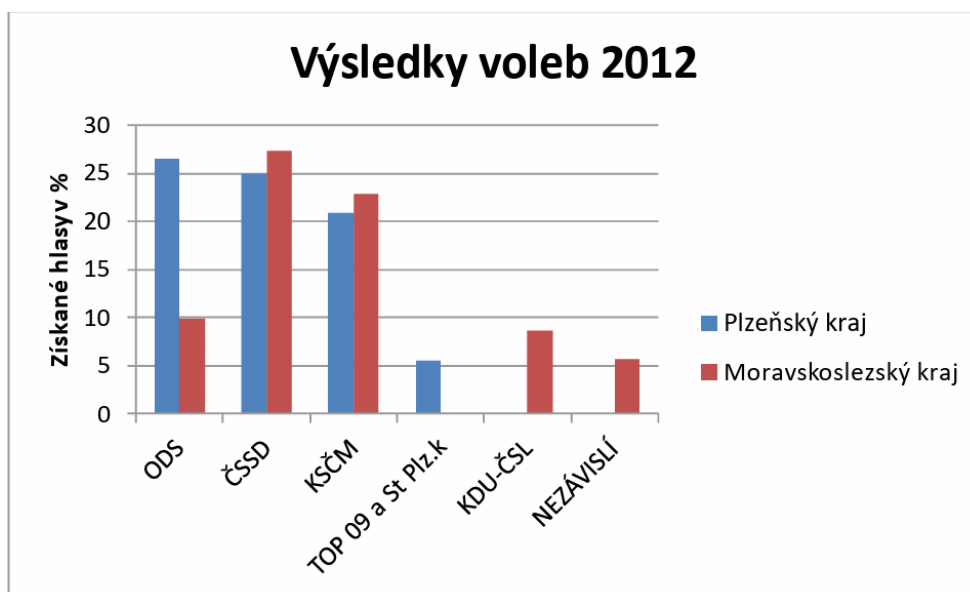
Graf č. 5 Porovnání výsledky voleb Plzeňského a Moravskoslezského kraje 2008

Zdroj – vlastní zpracování

Pokud porovnáme výsledky voleb v Moravskoslezském a Plzeňském kraji v roce 2008, dojdeme k závěru, že absolutním vítězem v obou krajích se nově stala levicová ČSSD, která v Moravskoslezském kraji získala 42,63 % hlasů, což bylo zhruba o 6,26 % víc než v Plzeňském kraji, která dosáhla celkového zisku 36,37 % hlasů. Druhá v pořadí skončila ODS, která dosáhla 24,90 % hlasů v Moravskoslezském kraji a 26,76 % hlasů v Plzeňském kraji. KSČM se umístila v obou krajích na třetím místě, kde v Plzeňském kraji dosáhla zisku 17,53 % hlasů, v Moravskoslezském kraji získala 15,92 %. Další tradiční politická strana KDU-ČSL, která obdržela jako čtvrtá nejvíce získaných hlasů 7,10 % v Moravskoslezském kraji. V Moravskoslezském kraji si tradiční politické strany ODS, ČSSD, KSČM a KDU-ČSL udržely přízeň voličů, oproti Plzeňskému kraji, ve kterém mimo tradičních politických stran ODS, ČSSD, KSČM, uspěla také koalice složená z KDU-ČSL, SZ a Nezaníků se ziskem 7,21 % hlasů.

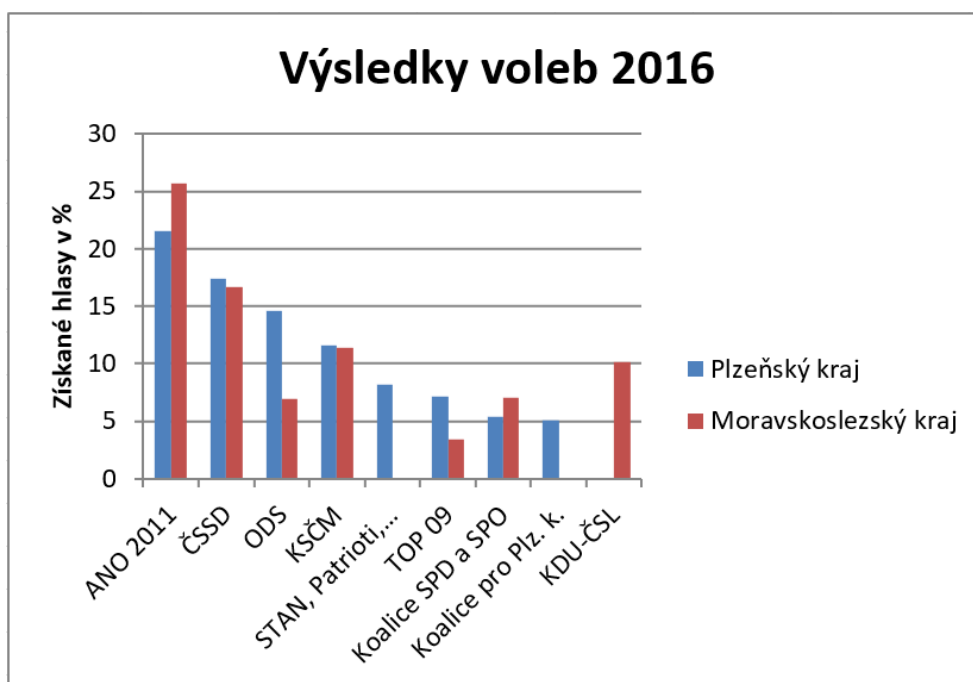
Graf č. 6 Porovnání výsledků voleb Plzeňského a Moravskoslezského kraje 2012

Zdroj – vlastní zpracování

Porovnáním výsledků voleb za rok 2012 v obou krajích lze pozorovat rozdíly ve vítězných stranách, v Plzeňském kraji se vítěznou stranou stala pravicová strana ODS, s celkovým počtem 26,48 % hlasů, a levicová strana ČSSD v Moravskoslezském kraji, která dosáhla celkového zisku 27,40 % hlasů. Druhé místo obsadila v kraji Plzeňském ČSSD, která měla 24,89 % hlasů, naopak v Moravskoslezském pak KSČM s celkovým ziskem 22,78 % hlasů. Třetí v pořadí se v Plzeňském kraji umístila KSČM s 20,93 % hlasů a v kraji Moravskoslezském ODS s 9,92 % hlasů, jako čtvrtá skončila v Plzeňském kraji koalice TOP 09 a Starostové pro Plzeňský kraj 5,50 % hlasů. V Moravskoslezském kraji pak dosáhli ještě vyššího počtu hlasů strany KDU-ČSL se ziskem 8,60 % a NEZÁVISLÍ s 5,72 % hlasů.

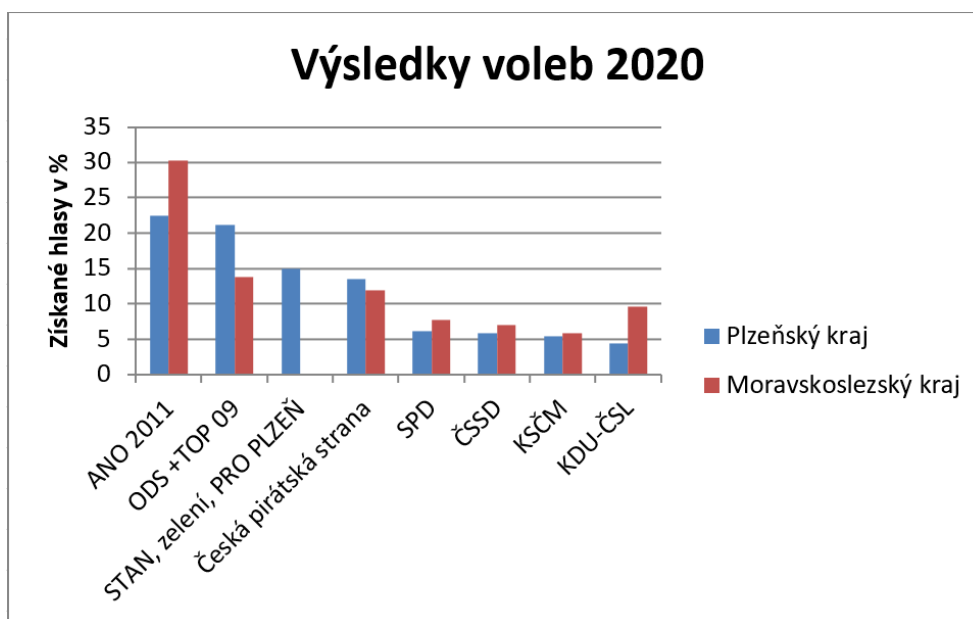
Graf č. 7 Porovnání výsledků voleb Plzeňského a Moravskoslezského kraje 2016

Zdroj – vlastní zpracování

Porovnání výsledků voleb v Moravskoslezském a Plzeňském kraji ukázalo, že vítěznou stranou v roce 2016 se v krajích stalo populistické hnutí ANO 2011, které dosáhlo v kraji Plzeňském 21,52 % hlasů, v kraji Moravskoslezském dosáhlo zisku 25,70 % hlasů. Na druhém místě v obou krajích skončila ČSSD, která získala v Plzeňském kraji 17,35 % hlasů a v kraji Moravskoslezském 16,66 % hlasů. Třetí příčku v Plzeňském kraji obsadila ODS se ziskem 14,63 % hlasů a v kraji Moravskoslezském KSČM s celkovým počtem 11,38 % hlasů. Nadalších místech v Plzeňském kraji skončilo KSČM, následované koalicí STAN a Patriotů, TOP 09, koalicí SPD+SPO a sdružením Koalice pro Plzeňský kraj. V kraji Moravskoslezském se na dalších příčkách umístila KDU-ČSL, koalice SPD+SPO, dále ODS s výrazně nižším počtem hlasů 6,93 % oproti zisku ODS v Plzeňském kraji. V Moravskoslezském kraji se dařilo KDU-ČSL s 10,17 % hlasů na rozdíl od Koalice pro Plzeňský kraj, která byla složena z KDU ČSL společně se SZ a Nestraníky, která obdržela 5,11 % hlasů.

Graf č. 8 Porovnání výsledků voleb Plzeňského a Moravskoslezského kraje 2020

Zdroj – vlastní zpracování

Po porovnání výsledků voleb za 2020 lze upozornit na jasnou vítězi, kterým se stalo jako v předchozím volebním období hnutí ANO 2011 v obou krajích, přičemž v Moravskoslezském kraji získalo toto hnutí 30,24 % hlasů a v kraji Plzeňském 22,50 % hlasů. Na druhém místě skončila v krajích ODS+TOP 09 včetně nezávislých starostů, která v Moravskoslezském kraji dosáhla zisku 13,84 % hlasů a v kraji Plzeňském 21,22 % hlasů. Třetí místo v Plzeňském kraji obsadilo STAN, zelení, PRO PLZEŇ 14,90 % hlasů a v kraji Moravskoslezském pak Česká pirátská strana, která zaznamenala zhruba 11,86 % hlasů. V Plzeňském kraji se tato strana zařadila na čtvrtou pozici s celkovým ziskem 13,56 % hlasů. Na další příčce v Plzeňském kraji se umístila SPD s 6,18 % hlasů, což bylo méně než v kraji Moravskoslezském, ve kterém tato strana dosáhla 7,68 % hlasů. Levicové strany ČSSD, KSČM výrazně ve volbách propadly, neboť jejich voliči přešli k populistickému hnutí ANO 2011. V Moravskoslezském kraji se KDU-ČSL udržela na čtvrtém místě se ziskem 9,57 % hlasů voličů.

9.5 Vyhodnocení výsledků voleb 2000-2020

Z výsledků voleb do zastupitelstev krajů, které se konaly v letech 2000-2020 pro Moravskoslezský a Plzeňský kraj lze vyvodit, že do vedení zastupitelstev krajů se za všechna období dostaly pouze 3 politické strany, koalice nebo hnutí.

Roku 2000 se vítěznou stranou pro oba kraje stala pravicová strana ODS. Vítězství v krajských volbách dosáhla ODS i v roce 2004. Zlom přišel v roce 2008, v kterém se do vedení zastupitelstev v obou krajích dostala levicově orientovaná strana ČSSD, a to díky změně přístupu ke KSČM v důsledku větší ideologické propojenosti obou politických stran. V roce 2012 byly vítězné strany rozdílné, v kraji Plzeňském vyhrála pravicově orientovaná strana ODS, naproti tomu v kraji Moravskoslezském si vedoucí postavení udržela levicová ČSSD. Další předěl nastal roku 2016, ve kterém se poprvé do vedení zastupitelstev obou krajů dostalo středo pravicově orientované populistické hnutí ANO 2011 miliardáře Andreje Babiše, které se podílelo na vládě v ČR. Svou pozici si hnutí ANO 2011 udrželo v zastupitelstvu obou krajů i v roce 2020, oproti tradičním levicově orientovaným stranám ČSSD a KSČM, které hnutí ANO 2011 sice ve vládě a parlamentu v letech 2012-2020 podporovaly, ale zároveň nedokázaly si své voliče udržet a nabídnout jim akceschopný ideologický program, což vyústilo v postupný přechod voličů k populistickému hnutí ANO 2011. Zejména v Moravskoslezském kraji byl výraznou osobností hnutí ANO 2011 Ivo Vondrák, což hnutí ANO 2011 umožnilo ovládnout volby v letech 2016 a 2020. V hnutí ANO 2011 došlo k názorovému rozkolu, což způsobilo sesazení Ivo Vondráka z pozice hejtmána. Bude zajímavé sledovat úspěch hnutí ANO 2011 v Moravskoslezském kraji ve volbách do zastupitelstva kraje v roce 2024, neboť osobnost Ivo Vondráka bude hnutí postrádat.

10. Dotazníkové šetření

Dotazníkové šetření jsem zaměřila na povědomí občanů o krajských volbách. V rámci mého zaměření diplomové práce bylo dotazníkové šetření provedeno pouze u voličů z Plzeňského nebo Moravskoslezského kraje. Dotazník byl zcela anonymní, respondenti se mohli sami rozhodnout o jeho vyplnění. Dotazník byl vytvořen jak v tištěné verzi, tak elektronické podobě, tento byl přístupný přes webovou stránku Survio.

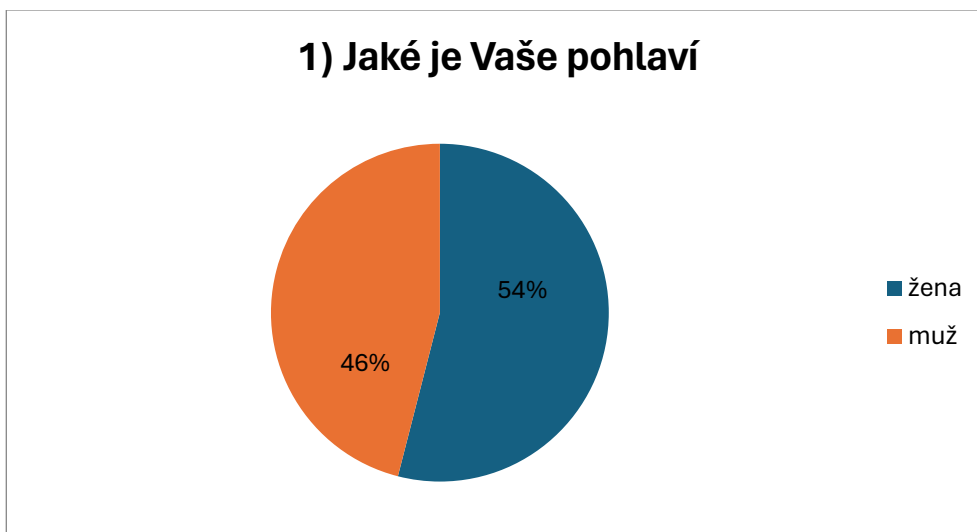
Dotazník obsahoval celkem 20 otázek, které byly zaměřeny na základní údaje o voličích, jejich volební účast, povědomí občanů o krajských volbách, pořádání předvolební kampaně v jejich kraji a také na výběr preferencí při hlasování ve volbách do zastupitelstev krajů. V dotazníku se objevila i otázka týkající se doručování hlasovacích lístků do schránek v místě bydliště respondenta, zapojení občanů do krajských voleb, ovlivnění pandemií covid - 19, účasti na jednání zastupitelstva a zájmu a podílu na dění v kraji.

Výsledkem dotazníkového šetření bude zjištění, zda občané mají povědomí o krajských volbách a do jaké míry jsou o volbách do zastupitelstev informovaní, resp. jak se na ní podílí. Získaná data poté budou zpracovány v grafické podobě, ke které bude připojeno krátké slovní vyhodnocení. V závěru této části bude celkové vyhodnocení analýzy povědomí občanů o krajských volbách.

10.1 Analýza povědomí občanů o krajských volbách

V této kapitole jsou graficky znázorněny výsledky dotazníkového šetření a ke každému z nich je připojen stručný komentář.

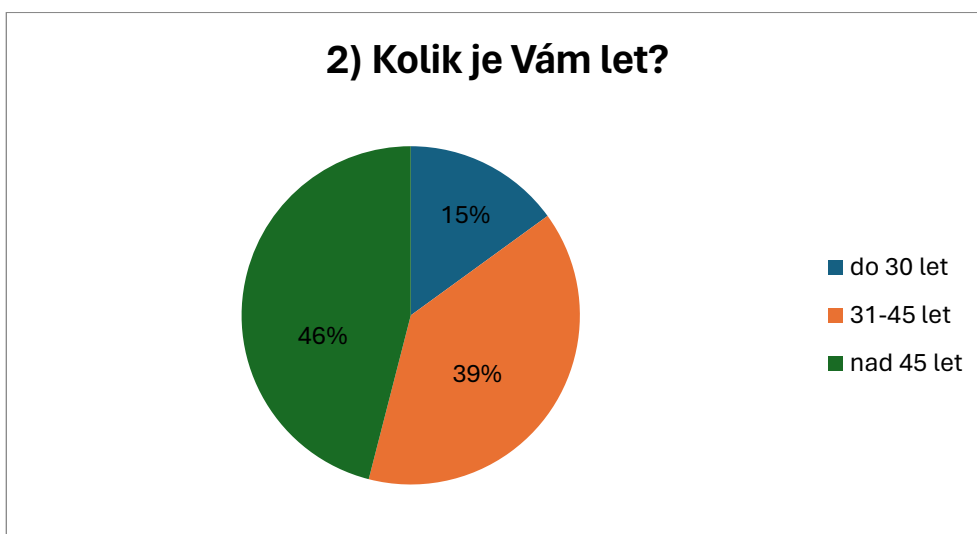
Graf č. 9 Pohlaví

Zdroj – vlastní zpracování

Z celkového počtu dotazovaných respondentů 100 %, bylo v průzkumu zastoupeno 54 % žen a zbylých 46 % dotazovaných tvořili muži.

Graf č. 10 Věk

Zdroj – vlastní zpracování

Převážnou většinu dotazovaných voličů zastoupili respondenti starší 45 let, kterých bylo 46 %, skupinu dotazovaných ve věku 31-45 let tvořilo z celkového počtu 39 % respondentů. Nejméně zastoupenou skupinou voličů byli zástupci voličů ve věku do 30 let, kterých bylo 15 %.

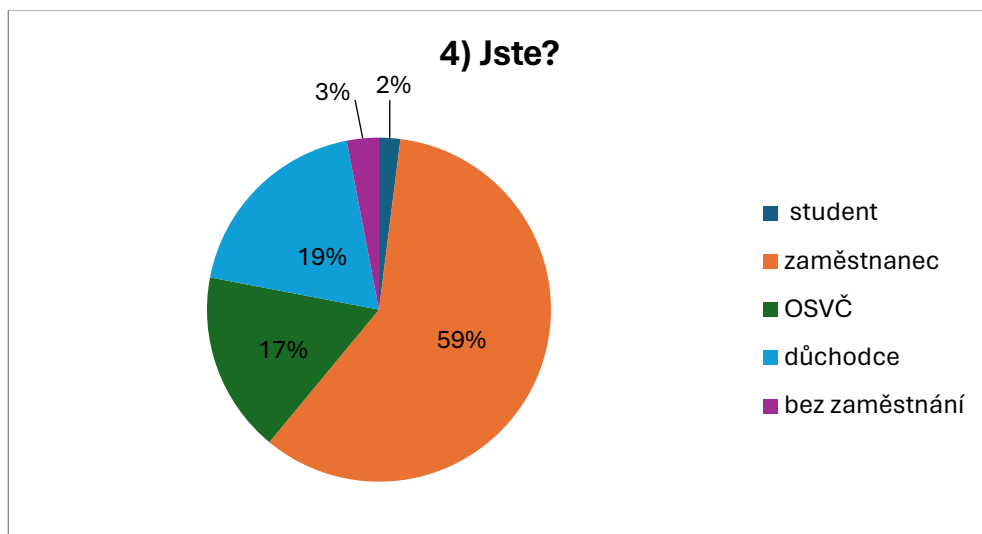
Graf č. 11 Vzdělání

Zdroj – vlastní zpracování

Z celkového počtu 100 % dotazovaných nejvíce respondentů vystudovalo SŠ nebo SOŠ s počtem 31 %. Vysokou školu jako nejvyšší dosažené vzdělání v dotazníku uvedlo 30 % respondentů. Další početnou skupinu tvořili respondenti se středoškolským vzděláním (absolventi gymnázií) 19 %, poté následovali dotazovaní, kteří ukončili střední odborné učiliště 17 %, dále dotazovaných voličů s ukončeným základním vzděláním byli 3 % všech respondentů, kteří se zúčastnili průzkumu.

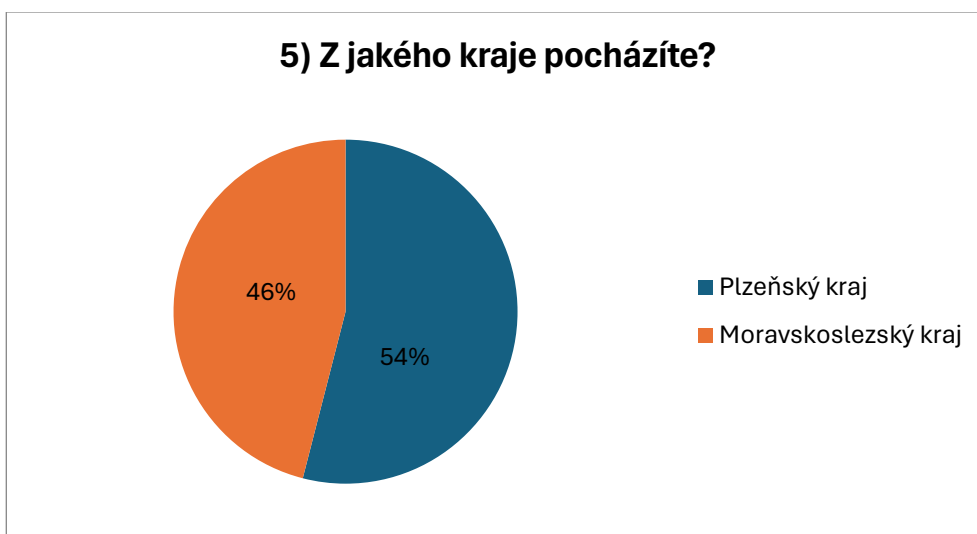
Graf č. 12 Současná pozice

Zdroj – vlastní zpracování

Z celkového počtu dotazovaných voličů 100 % byli nejpočetnější skupinou zaměstnanci 59 %, druhou skupinu tvořili s 19% důchodci, osoby samostatně výdělečně činné byly zastoupeny 17 %. Nejméně zastoupenou skupinou byli nezaměstnaní s 3 % a studenti, kteří ze všech dotazovaných představovali jen 2 %.

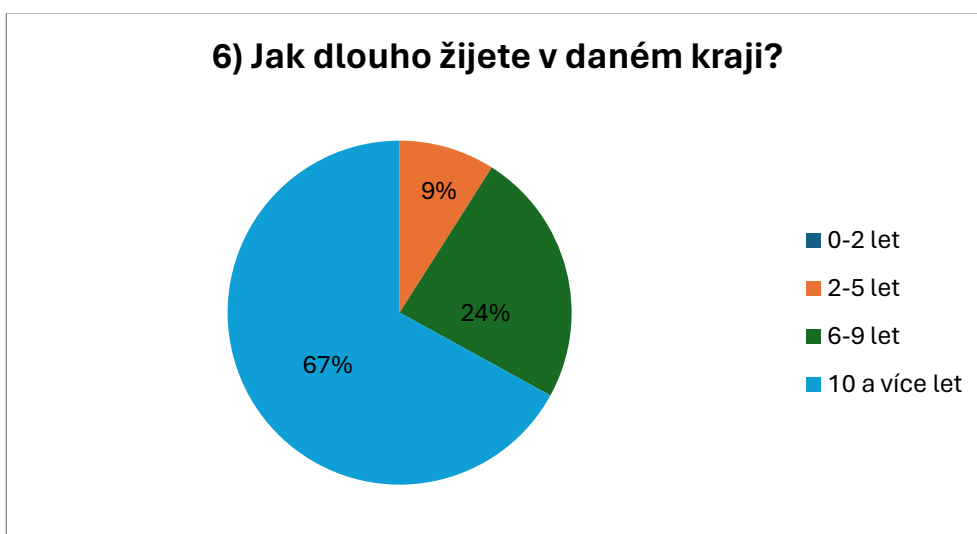
Graf č. 13 Příslušnost ke kraji

Zdroj – vlastní zpracování

Obyvatel pocházejících z Plzeňského kraje bylo 54% dotazovaných a zástupce kraje Moravskoslezského tvořilo 46% ze všech dotazovaných respondentů.

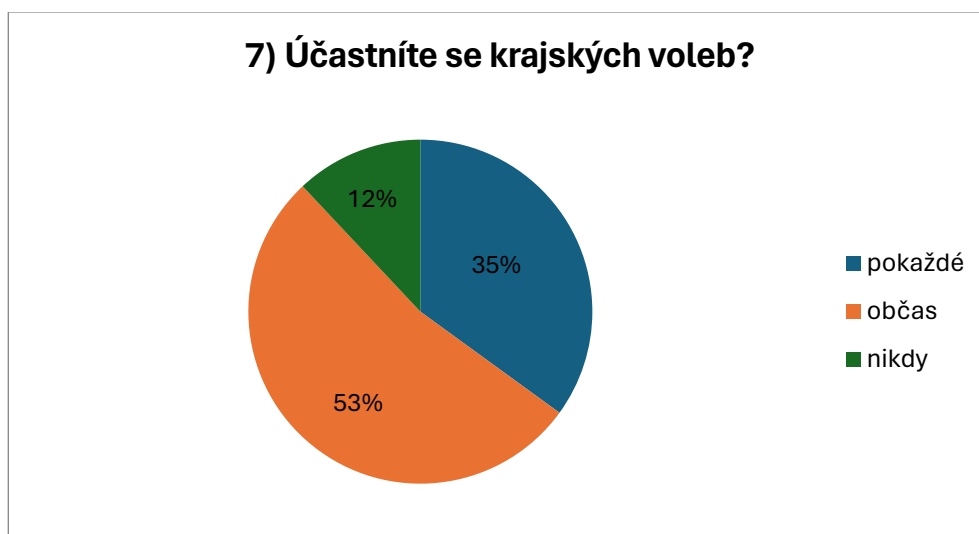
Graf č. 14 Délka pobytu v kraji

Zdroj – vlastní zpracování

Z celkového počtu 100 % zúčastněných v rámci dotazníkového šetření žije ve svém kraji 67 % dotazovaných 10 let a více, zástupců, kteří žijí v kraji 6-9 let celkem tvořilo 24 %. Nejnižší skupinou voličů byli respondenti, kteří v kraji žijí 2-5let. Dotazníkového šetření se nezúčastnil žádný respondent, který by žil ve sledovaných méně než 2 roky.

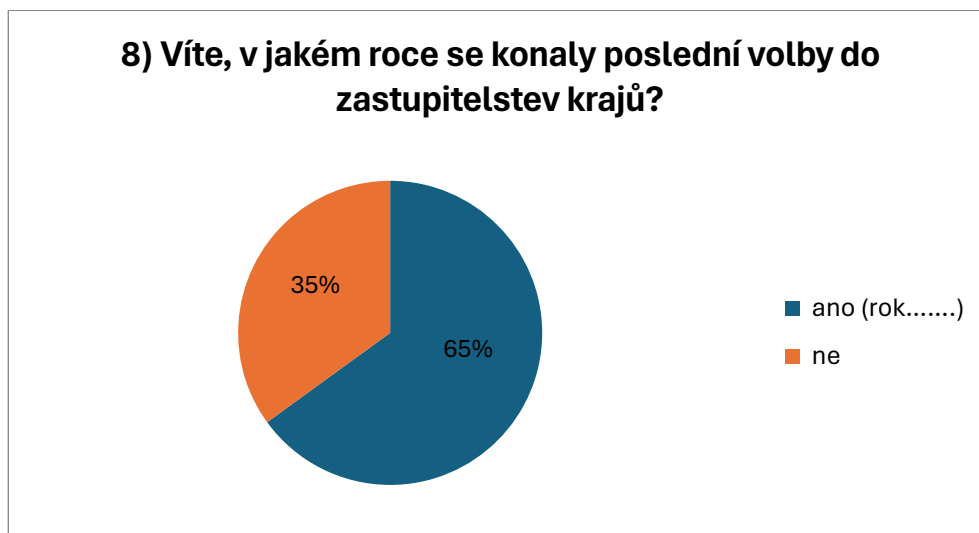
Graf č. 15 Účast v krajských volbách

Zdroj – vlastní zpracování

Z celkového počtu 100 % dotazovaných odpovědělo 52% voličů, že chodí ke krajským volbám jen občas, 35 % dotazovaných se krajských voleb do zastupitelstev krajů účastnilo pokaždé. Nejméně zastoupenou skupinou 12 % byly osoby, které se těchto voleb vůbec neúčastní.

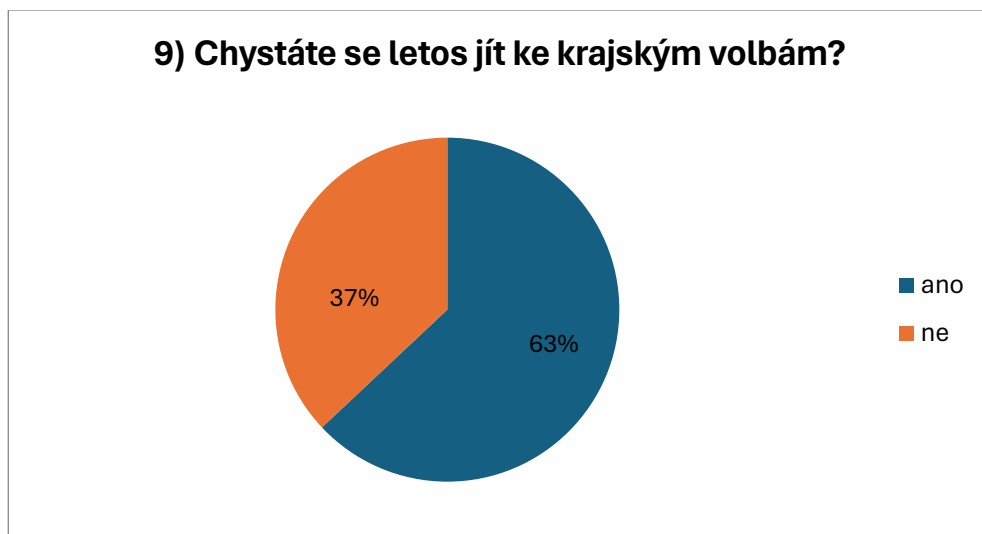
Graf č. 16 Konání posledních voleb

Zdroj – vlastní zpracování

Z celkového počtu 100 % dotazovaných 65 % vědělo, v kterém roce se konaly poslední volby do zastupitelstev krajů. Zbylých 35 % osob nevědělo, ve kterém roce tyto volby proběhly.

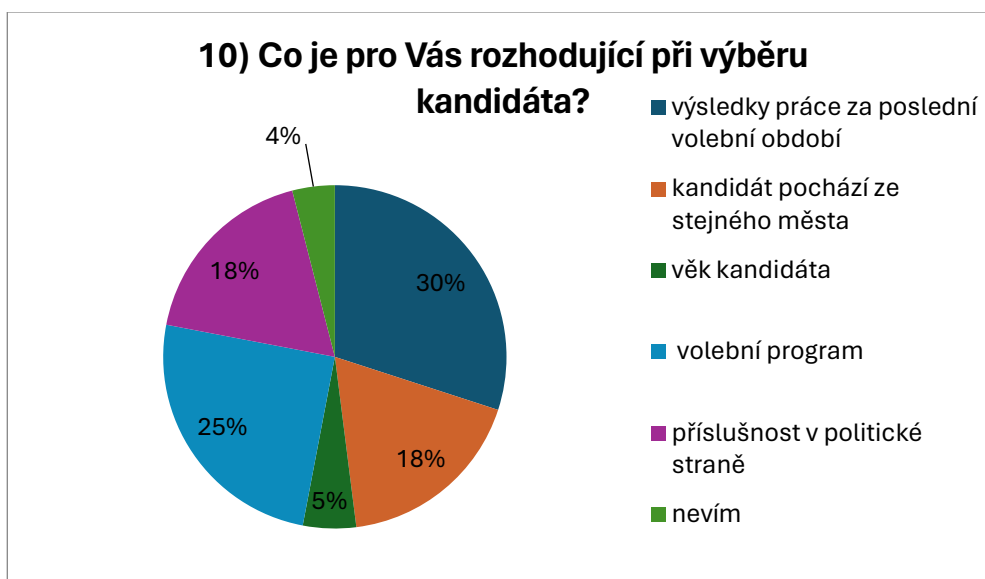
Graf č. 17 Letošní účast ve volbách

Zdroj – vlastní zpracování

Ze všech 100 % respondentů se 63 % voličů chystá jít k letošním volbám do zastupitelstev krajů, zbývajících 37 % dotazovaných se letos voleb nezúčastní.

Graf č. 18 Rozhodnost při výběru kandidáta

Zdroj – vlastní zpracování

Ze všech dotázaných voličů, 30 % prohlásilo, že při výběru kandidáta jsou pro ně rozhodující výsledky jeho práce za poslední volební období. Další početná skupina, která činila 25 %, odpověděla, že je pro ně rozhodující volební program. Pro voliče s celkovým počtem 18 % byla hlavním a rozhodujícím argumentem pro výběr zastupitele příslušnost k politické straně, stejně tak byla pro ně rozhodující skutečnost, že kandidát pochází ze stejného kraje jako daný občan, který se voleb účastní. Nejméně rozhodující je pro voliče věk kandidáta 5 %. Mezi voliči se našli i respondenti, kteří nevědí, dle čeho se rozhodnout 4 %.

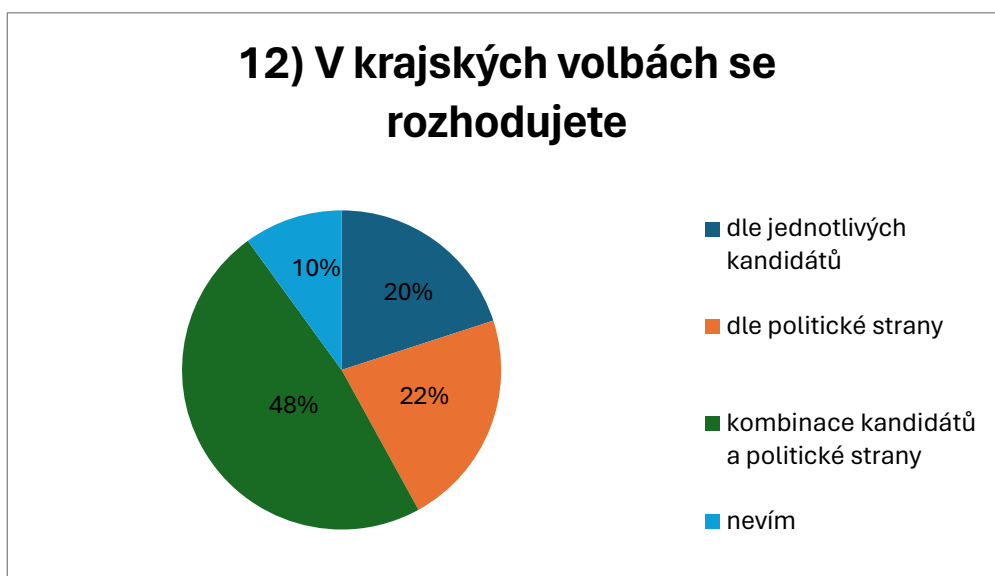
Graf č. 19 Vítězná strana v posledních volbách

Zdroj – vlastní zpracování

Ze všech 100 % dotazovaných respondentů vědělo 60 % voličů, která strana získala nejvíce hlasů v posledních volbách do zastupitelstva krajů. Zbýlých 40 % voličů zodpovědělo, že neví, která strana dostala nejvíce hlasů.

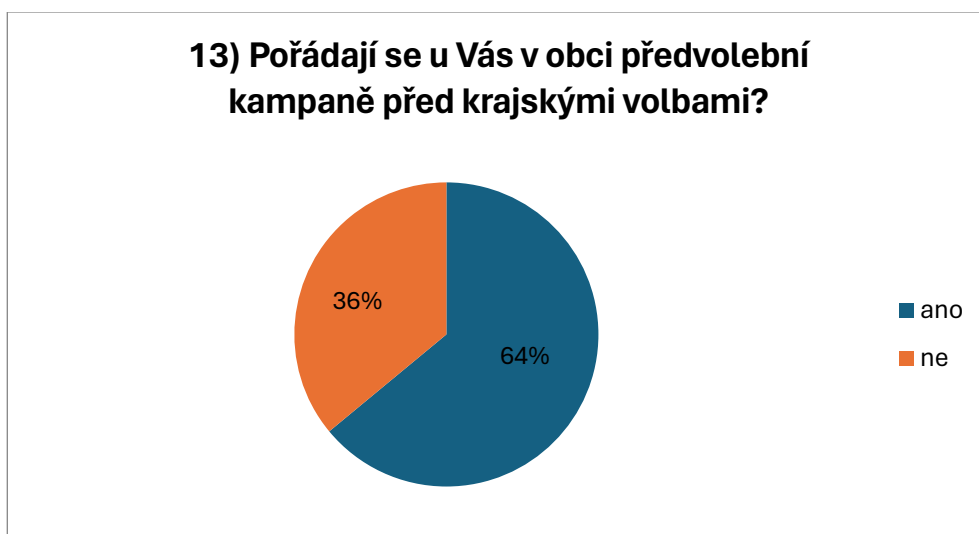
Graf č. 20 Rozhodování při volbách

Zdroj – vlastní zpracování

Ze všech 100 dotazovaných se 48 % v krajských volbách rozhoduje na základě kombinace kandidátů a politické strany, 22 % voličů dle politické strany, 20 % dle jednotlivých kandidátů, kdy politická strana nerozhoduje. Mezi respondenty se našli i takoví, kteří nevěděli, dle čeho se rozhodují, a to v celkovém počtu 10 % všech dotazovaných.

Graf č. 21 Pořádání voleb v obci

Zdroj – vlastní zpracování

Z celkového počtu 100 % dotazovaných, odpovědělo 64 % voličů, že se u nich v obci pořádají volební kampaně před krajskými volbami, zbývajících 36 % uvedlo, že se u nich volební kampaně nepořádají.

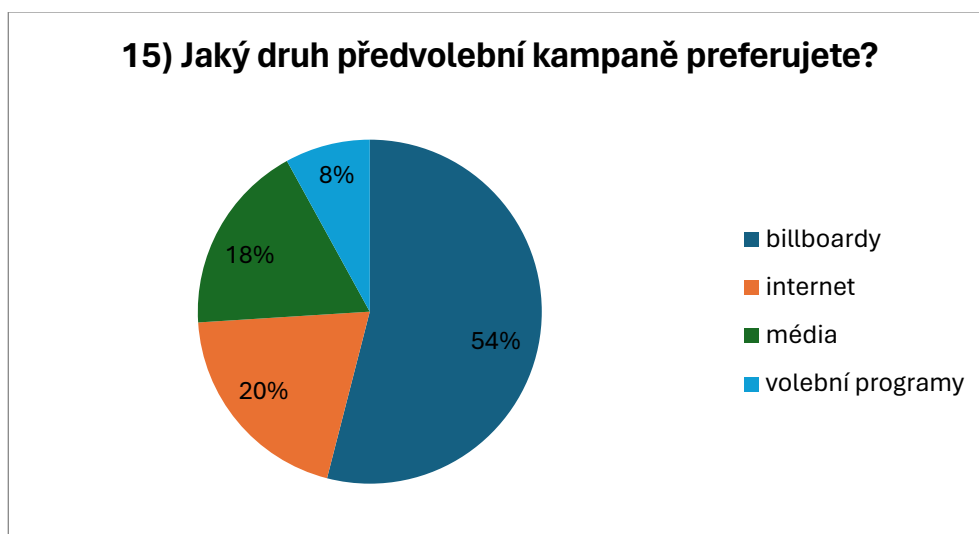
Graf č. 22 Podílení na volební kampani

Zdroj – vlastní zpracování

Ze všech 100 respondentů zodpovědělo celkově 91 % voličů, že se osobně nepodílí na předvolební kampani do krajských voleb, pouhých 9 % uvedlo, že se na předvolební kampani podílí.

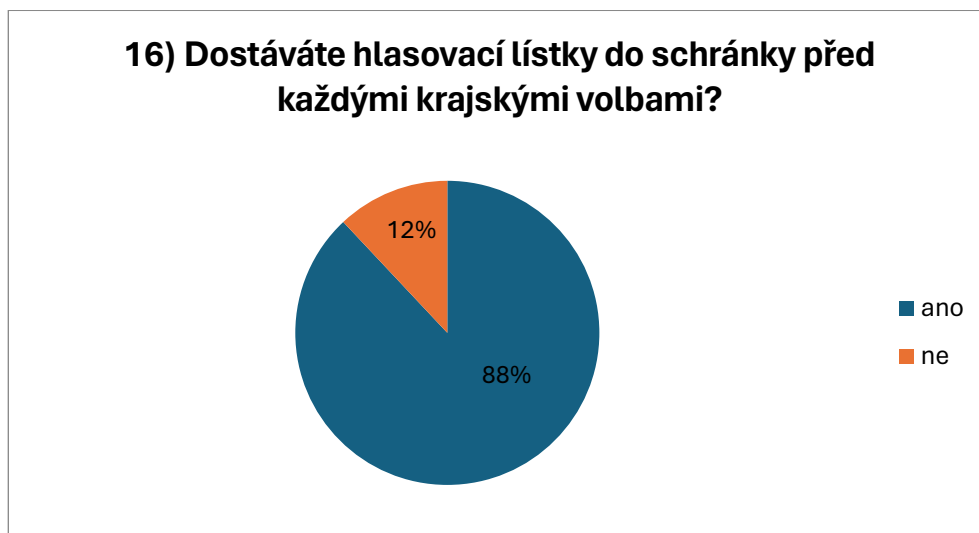
Graf č. 23 Preference předvolební kampaně

Zdroj – vlastní zpracování

Z celkového počtu 100 respondentů uvedlo 54 % voličů, že jako druh předvolební kampaně preferují billboardy, 20 % dává přednost internetu, 18 % se o předvolební kampaně výhradně zajímá za pomoci médií. Nejnižší preference získaly volební programy s celkovým počtem 8 %.

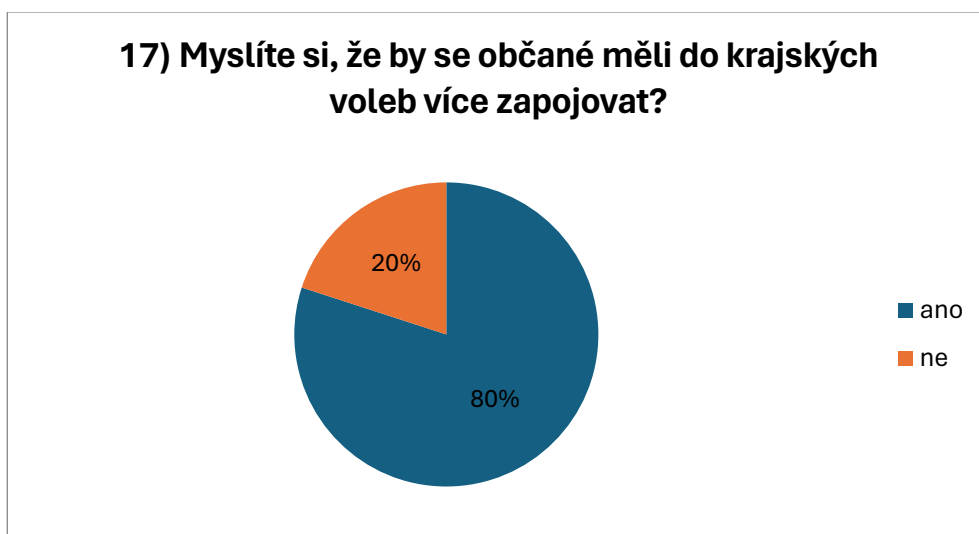
Graf č. 24 Dostání hlasovacích lístků

Zdroj – vlastní zpracování

Z celkového počtu 100 % respondentů, uvedlo 88 % voličů, že dostávají hlasovací lístky před každými krajskými volbami, zbylých 12 % dotázaných poté hlasovací lístky před každými volbami nedostávají.

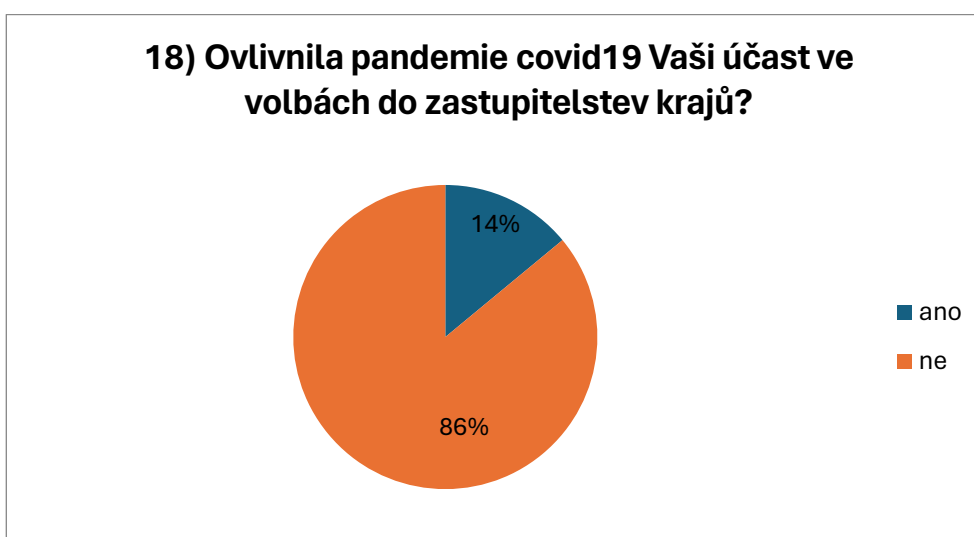
Graf č. 25 Zapojení do krajských voleb

Zdroj – vlastní zpracování

Ze všech 100 % dotazovaných poznamenalo 80 % voličů, že by se občané měli do krajských voleb více zapojovat, zbývajících 20 % respondentů si naopak myslí, že by se občané do voleb více zapojovat neměli.

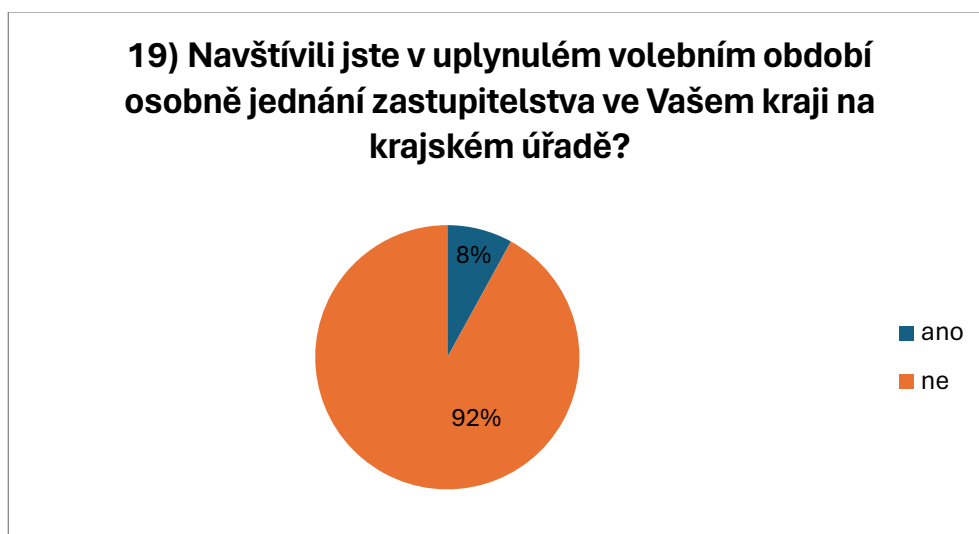
Graf č. 26 Ovlivnění účasti v krajských volbách při pandemii

Zdroj – vlastní zpracování

Z celkového počtu tázaných voličů odpovědělo 86 %, že pandemie covid-19 žádným způsobem nepoznamenala jejich účast ve volbách do zastupitelstva kraje, 14 % voličů poté odpovědělo, že byli pandemií ovlivněni, přičemž jako své důvody uvedli nošení roušek a hodně lidí na jednom místě.

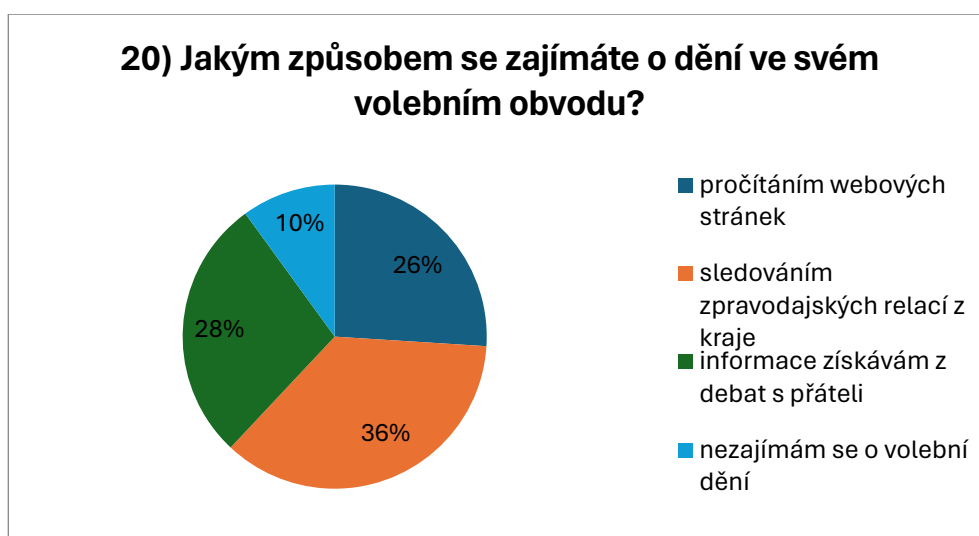
Graf č. 27 Účast na jednání zastupitelstva kraje

Zdroj – vlastní zpracování

Ze všech 100 respondentů uvedla většina voličů 92 %, že v uplynulém volebním období nenavštívilo osobně jednání zastupitelstva v kraji, zbylých 8 % voličů podotklo, že takové jednání navštívili.

Graf č. 28 Zájem o volební dění

Zdroj – vlastní zpracování

Z celkového počtu 100 dotázaných 36 % sleduje zpravodajské relace zaměřené na svůj kraj, ve kterém žijí, 28 % v tomto případě získává a porovnává informace z debat s přáteli, 26 % voličů dává přednost pročítání webových stránek, provozovaných krajem. Zbývajících 10 % se o volební dění ve svém obvodu vůbec nezajímá.

10.2 Vyhodnocení dotazníkového šetření

Dotazníkového šetření se celkem zúčastnilo 100 voličů, z Plzeňského a Moravskoslezského kraje, kteří se chtěli podílet na mém výzkumu týkajícího se analýzy povědomí občanů o volbách do zastupitelstev krajů, jenž ovlivňují dění v kraji. Nejvíce (70) respondentů zvolilo elektronickou formu vyplnění přes Survio, 30 dotázaných dalo přednost písemné formě.

Jak už bylo zmíněno v úvodu, dotazník obsahoval celkem 20 otázek, které se soustředily na různé okruhy souvisejícími s krajskými volbami a zájmem o kraj. Tyto okruhy se zaměřily zejména na základní informace o respondentech, jejich informovanosti o krajských volbách, pořádání předvolební kampaně v jejich kraji a na výběr preferencí při hlasování. Nechyběly ani otázky zaměřené na dostání hlasovacích lístků, ovlivnění pandemií či účasti na jednání zastupitelstva kraje, nebo zájem o dění ve volebním obvodu.

Prvních šest otázek sloužilo k vymezení sociálních skupin, které se dotazníkového šetření zúčastnily. Většinu dotazovaných tvořily ženy 54 %, a to v mírné převaze nad muži, kterých se šetření zúčastnilo 46 %. Nejvíce respondentů bylo zastoupeno ve věkové kategorii nad 45 let, z čehož vyplývá, že zejména starší lidé se zajímají o politické dění. Zhruba 1/3 z celkového počtu respondentů mělo jako nejvyšší dosažené vzdělání SŠ nebo SOŠ. Další otázka se týkala současné pozice v zaměstnání, ke které zhruba 2/3 respondentů uvedlo, že jsou zaměstnanci. Pátá otázka rozdělila dotazované voliče dle kraje, ve kterém žijí, přičemž přes polovinu respondentů tvořili 54 % občané z Plzeňského kraje. Nejvíce respondentů žije v krajích 10 a více let.

Sedmá až devátá otázka se soustředila na volební účast a povědomí občanů o krajských volbách. Celkově zhruba polovina respondentů odpověděla, že se účastní občas, 65 % všech dotazovaných věděla, kdy se konaly poslední volby do zastupitelstev krajů a zároveň uvedli jako rok konání 2020. Ze všech dotázaných se 2/3 občanů letos chystá jít ke krajským volbám. Při výběru kandidáta jsou pro voliče rozhodující, výsledky práce za poslední volební období. Celkově 60 % voličů uvedlo jako vítěznou stranu v posledních volbách hnutí ANO 2011, které získalo nejvíce hlasů v obou krajích. Pro zhruba polovinu voličů je v krajských volbách rozhodující kombinace kandidátů a politické strany.

Následující otázky zjišťovaly informace týkající se předvolebních kampaní – jejich pořádání, podílu voličů na nich a druh preference média, které ovlivňuje rozhodnutí voliče při kampaních. Přes 2/3 respondentů uvedlo, že ve městech, v kterých tito občané žijí, se předvolební kampaně pořádají. Celkově 91 % dotázaných se osobně na předvolebních kampaních nepodílí. Většina respondentů jako druh předvolební kampaně, který je významně ovlivňuje, uvedla, že preferuje billboardy.

Hlasovací lístky před každými volbami dostává 88 % voličů. Ze všech dotázaných voličů si 80 % myslí, že by se občané měli do voleb více zapojovat. Poslední tři otázky sledovaly ovlivnění účasti v posledních volbách při pandemii covid-19, návštěvnost na jednání zastupitelstva a také zájem o volební dění. Celkově 88 % všech voličů odpovědělo, že pandemie jejich účast ve volbách neovlivnila, zbylí respondenti se těchto voleb neúčastnili, přičemž nejčastějším důvodem bylo nošení roušek a shlukování mnoho lidí na jednom místě. Přes 90 % všech respondentů nenavštívilo v uplynulém volebním období osobně jednání zastupitelstva. Největší zájem voličů o dění v jejich volebním období poté zaznamenalo sledování zpravodajských relací z kraje.

11. Závěr

Má diplomová práce si kladla za cíl přiblížit problematiku krajských voleb nejprve z teoretického hlediska a následně také praktickou částí, která se podrobně zabývala porovnáním volební účasti a dosažených výsledků voleb do zastupitelstev krajů konaných v letech 2000-2020 pro Plzeňský a Moravskoslezský kraj. V druhé sekci praktické části jsem hodnotila povědomí občanů výše zmíněných krajů a jejich podílu na krajských volbách.

V teoretické části jsem kompletně shrnula historický vývoj krajských zřízení od počátku až po současnost, právní úpravu, samosprávu a její rozdělení, ÚSC, obecnou charakteristiku krajů, jejich orgány, působnost, dozor a kontrolu nad výkonem samostatné a přenesené působnosti. Tato část také rozebrala charakteristické znaky voleb obecně, volebních systémů, volebních kampaní a samotných voleb do zastupitelstev krajů a s tím i pojmy související.

Na základě spojnicového grafu, který byl zpracován po vyhodnocení volební účasti v krajích, jsem došla k závěru, že ve všech zatím uskutečněných volbách byla vyšší volební účast v Plzeňském kraji oproti Moravskoslezskému. Nejnižší volební účast v krajích jsem zaznamenala v roce 2004, naproti tomu nejvyšší účast byla hned v následujících krajských volbách, které se konaly v roce 2008. V dalších letech lze vyzorovat stabilní volební účast, která se pohybovala zhruba kolem 33 %, což je vzhledem k počtu obyvatel v obou krajích v nižší rovině.

Po celkovém vyhodnocení výsledků voleb v obou krajích lze konstatovat, že za všechny konané volby do zastupitelstev krajů v letech 2000-2020 vítězství dosáhly prvního místa pouze 3 politické strany, hnutí nebo koalice. V prvních dvou volebních obdobích v roce 2000 a 2004 se do vedení zastupitelstev krajů dostala pravicově orientovaná ODS. Naproti tomu ve volbách konaných v roce 2008 v obou krajích dosáhla vítězství levicová strana ČSSD, která se opírala o KSČM. Další volební rok 2012, ve kterém proběhly krajské volby, byl od těch předchozích specifický, protože došlo k rozdílnému vítězství politických stran v porovnávaných krajích. Zastupitelstvo Plzeňského kraje ovládla ODS a v Moravskoslezském kraji se opět vítěznou stranou stala i nadále ČSSD podporovaná KSČM. V posledních dvou volebních obdobích v letech 2016 a 2020 dosáhlo vítězství, co do počtu mandátů zastupitelstev krajů nové populistické hnutí ANO 2011 ovládané miliardářem Andrejem Babišem.

Dotazníkového šetření se zúčastnilo více žen než mužů, ze všech voličů převážnou většinu respondentů tvořili lidé nad 45 let. Nejvýše dosaženým vzděláním byla SŠ nebo SOŠ. Většina dotazovaných pocházela z Plzeňského kraje a vzhledem k tomu, že nejčastější 114 odpovědí voličů na délku pobývání bylo 10 a více let, lze vyvodit možný závěr, že občané se cítí spokojeně v krajích, ve kterých žijí.

Tato kvalifikační práce poukázala také na skutečnost, že dotazovaní respondenti z Plzeňského a Moravskoslezského mají povědomí o krajských volbách, neboť se jich účastní ve většině případů. Zhruba přes polovinu voličů vědělo, v kterém roce se konaly poslední krajské volby a také v letošním roce se chystají podpořit své kandidáty v krajských volbách. Nejvíce rozhodujícím faktorem pro výběr kandidáta jsou výsledky práce za poslední volební období. Většina dotazovaných voličů (60 %) znalo vítěznou stranu v jejich kraji při zatím poslední volbě v roce 2020, kterou se stalo hnutí ANO 2011.

Další otázky směřované k účasti na předvolebních kampaních a podílu dotazovaných na ní, bylo zjištěno, že 8 % všech dotazovaných voličů se osobně podílí na předvolební kampani a nejvíce byli ovlivněni billboardy.

Ve většině případů občané dostávají před každými volbami hlasovací lístky do schránek. Zhruba 80 % všech respondentů si myslelo, že i přes dosaženou volební účast by se i nadále měli občané do krajských voleb více zapojovat. Účast dotazovaných ve volbách do zastupitelstev krajů v minulém volebním období nebyla pandemií covid-19 nikterak omezena. Většina respondentů (92 %) uvedla, že nenavštěvuje osobně jednání zastupitelstva kraje. Největší zájem o volební dění u respondentů zaznamenalo sledování zpravodajských relací z kraje.

Nízká účast v krajských volbách evokuje otázku, zda jsou vyšší územní samosprávné celky, kraje, potřeba a zda není vhodné, chceme-li zachovat dvoustupňovou samosprávu, snížit počet krajů. Osobně se domnívám, že 14 krajů je na území ČR mnoho a samospráva zastoupená vyššími územními celky by měla zeštíhlet na 7 krajů v rozdělení odpovídajícímu roku 1960, případně rozdělení na území o velikosti NUTS 2, což by přineslo úspory na výdajové straně rozpočtu ČR s ohledem na její současné zadlužení.

Bude velice zajímavé sledovat krajské volby konané v roce 2024 v obou krajích, neboť naznačí, jak si u voličů vedou jednotlivé politické strany koalice a hnutí s ohledem na blížící se parlamentní volby konané v roce 2025. Domnívám se, že volby v Moravskoslezském kraji výrazně ovlivní skutečnost, že hnutí ANO 2011 muselo v kraji už potřetí měnit hejtmana a také přišlo o výraznou postavu krajské politiky Ivo Vondráka, který nyní sympatizuje s koalicí Spolu.

Další událostí, která ovlivní krajské volby v Moravskoslezském kraji, bude fakt, jak se politické strany koalice a hnutí postaví k záměru vybudovat gigafactory na Karvinsku v Dolní Lutyni a zda tuto skutečnost využijí ve svém volebním programu. Například v Plzeňském kraji politické strany, koalice a hnutí problematiku stavby gigafactory v rámci svých volebních programů řešily intenzivně. Nakonec se však záměr postavit gigafactory v Líních neuskutečnil.

Doufám, že letošní rok 2024 přinese hojnou účast voličů v krajských volbách konaných v Plzeňském a Moravskoslezském kraji, neboť obyvatelé porovnávaných krajů by měli přijmout odpovědnost za budoucím dění a směřování ve svých krajích.

Resume

My diploma thesis deals with the regional elections held in the years 2000-2020. The first part of the work is focused on theoretical features related to the issue of elections to regional councils, which include, for example, the history of regional institutions, legal regulations, the general characteristics of regions and (the above) elections. In this part, space is then devoted to the characteristics of the Pilsen and Moravian-Silesian regions.

The second part of the work is focused on the comparison and subsequent evaluation of the voting participation of citizens and the achieved election results of individual political parties, movements and coalitions, which are processed in tables and subsequently graphically for better clarity. The next part analyzes the own social research, which was conducted on the basis of a questionnaire survey of citizens of the Pilsen and Moravian-Silesian regions.

Based on the knowledge gained, the comparison of election results and the subsequent analysis of citizens' awareness of regional elections, I think that voter participation in these elections is very important, especially for regular regions, citizens can contribute to a better life in the region and modernize it thanks to their own innovations.

In the future, one can only hope that regional elections will retain the favor of voters and that they will continue to participate in these elections and will be more interested in regional events.

Seznam použité literatury

ANTOŠ, Marek. *Principy voleb v České republice: [doplněno o srovnání se státy Evropské unie]*. Praha: Linde, 2008. ISBN 978-80-7201-734-8.

BALÍK, Stanislav. *Krajské volby 2012*. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, Mezinárodní politologický ústav, 2013. ISBN 978-80-210-6641-0.

COGAN, Rudolf. *Krajské zřízení*. Praha: ASPI, 2004. ISBN 80-7357-041-6

COGAN, Rudolf. *Zákon o krajích: komentář*. 2. vydání. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). Praha: Wolters Kluwer, 2018. ISBN 978-80-7598-070-0.

GERLOCH, Aleš; HŘEBEJK, Jiří a ZOUBEK, Vladimír. *Ústavní systém České republiky*. 5. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-423-7.

HEIDLER, Jan. *Volební systémy: teorie a praxe*. Archy. Praha: Lidové noviny, 1990. ISBN 80-7106-007-0.

HLEDÍKOVÁ, Zdeňka, Jan JANÁK a Jan DOBEŠ. *Dějiny správy v českých zemích od počátku státu po současnost*. Praha: Lidové noviny, 2007, ISBN 978-80-7106-906-5.

CHYTILEK, Roman. *Volební systémy*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-548-6.

JIRÁSEK, Jiří. *Ústavní základy organizace státu*. Student (Leges). Praha: Leges, 2013. ISBN 978-80-87576-57-1.

KÁŇA, Pavel. *Základy veřejné správy: vybrané kapitoly veřejné správy pro studium žáků středních škol*. 4., aktualiz. vyd. Ostrava: Montanex, 2014. ISBN 978-80-7225-407-1.

KLÍMA, Karel. *Ústavní právo*. 5. aktualizované vydání. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk). Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016. ISBN 978-80-7380-606-4.

KOCOUREK, Ludomír. *Správa v českých zemích a v Československu v letech 1848-2005: historický přehled*. Eupress. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2007. ISBN 978-80-86754-75-8.

KOPECKÝ, Martin. *Správní právo: obecná část*. Beckovy právnícké učebnice. V Praze: C.H. Beck, 2019. ISBN 978-80-7400-727-9.

LEBEDA, Tomáš. *Volební systémy poměrného zastoupení – mechanismy, proporcionalita a politické konsekvence*. V Praze: Karolinum, 2008. ISBN 978-80-246-1523-3.

MATUŠKOVÁ, Alena, a kol. *Geografie Plzeňského kraje*. Plzeň. 2014. ISBN 978-80-261-0461-2.

STARÝ, Marek. *Vývoj veřejné správy v českých zemích do roku 1848*. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2007. ISBN 978-80-86754-79-6.

VALEŠ, Lukáš. *Politologické aspekty veřejné správy*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006. ISBN 80-7380-010-1.

Elektronické zdroje

Český statistický úřad. *Charakteristika kraje* [online]. [cit. 2024-03-12]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/11252/17840049/charakteristika_kraj.pdf/69b5df83-6174-4024-871c-6ae89d2c474b?version=1.33

Český statistický úřad. *Charakteristika kraje a jeho postavení v rámci České republiky* [online]. [cit. 2024-03-12]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20536372/13-811307a1.pdf/85b82c02-8ca5-43c6-a1eb-724ef80d4ddf?version=1.0>

Český statistický úřad. *Charakteristika Moravskoslezského kraje* [online]. [cit. 2024-03-12]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/xt/charakteristika_moravskoslezskeho_kraje

Český statistický úřad. *Sídelní struktura a způsob bydlení* [online]. [cit. 2024-03-12]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20533800/32413513k2.pdf/8a257398-4154-47ac-afc5-df19a4949d69?version=1.0>

Český statistický úřad. *Statistická ročenka Plzeňského kraje: Charakteristika Plzeňského kraje* [online]. [cit. 2024-03-12]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/7f004c4002>

Frank bold. *Samostatná a přenesená působnost* [online]. [cit. 2024-03-18]. Dostupné z: <https://frankbold.org/poradna/fungovani-obci-a-uradu/cinnost-obce-a-kraje/cinnost-obce-a-kraje/rada/samostatna-a-prenesena-pusobnost>

Ministerstvo vnitra České republiky. *Volby do zastupitelstev krajů - základní informace pro kandidující subjekty a jejich kandidáty* [online]. [cit. 2024-03-12]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/volby/clanek/volby-do-zastupitelstev-kraju-zakladni-informace-pro-kandidujici-subjekty-a-jejich-kandidaty.aspx>

Ministerstvo vnitra České republiky. *Volební kampaň* [online]. 2021 [cit. 2024-03-12]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/volby/clanek/volebni-kampan>

Moravskoslezský kraj. *Výroční zpráva 2022: Poznejte moravskoslezský kraj* [online]. [cit. 2024-03-12]. Dostupné z: https://www.msk.cz/assets/kraj/zivot_v_kraji/msk_ep_vz_2022_final_b.pdf

Moravskoslezský kraj. *Život v kraji: Poznejte moravskoslezský kraj* [online]. [cit. 2024-03-12]. Dostupné z: https://www.msk.cz/cs/kraj/zivot_v_kraji/poznejte-moravskoslezsky-kraj-119/

Plzeňský kraj. *Otevřený kraj: Projekt otevřený kraj* [online]. [cit. 2024-03-12]. Dostupné z: <https://plzensky-kraj.cz/otevreny-kraj>

Plzeňský kraj. *Život v kraji: Základní informace o kraji* [online]. [cit. 2024-03-12]. Dostupné z: <https://plzensky-kraj.cz/plzensky-kraj>

SYROVÁTKOVÁ. TURBO: *Úvod do problematiky veřejné správy. Vyšší územní samosprávné celky* [online]. [cit. 2024-03-18]. Dostupné z: <https://turbo.cdv.tul.cz/mod/book/view.php?id=5959&chapterid=6115>

SYROVÁTKOVÁ. TURBO: *Úvod do problematiky veřejné správy. Vyšší územní samosprávné celky: Orgány kraje* [online]. [cit. 2024-03-18]. Dostupné z: <https://turbo.cdv.tul.cz/mod/book/view.php?id=5959&chapterid=6118>

SYROVÁTKOVÁ. TURBO: *Úvod do problematiky veřejné správy. Vyšší územní samosprávné celky: Působnost kraje* [online]. [cit. 2024-03-18]. Dostupné z: <https://turbo.cdv.tul.cz/mod/book/view.php?id=5959&chapterid=6119>

Volební systémy [online]. [cit. 2024-03-18]. Dostupné z: <http://old.gis.zcu.cz/studium/dbg2/Materialy/html/ch11s03.html>

Zákonná úprava

prováděcí vyhláška ministerstva vnitra č. 152/2000 Sb., o provedení některých ustanovení zákona č. 130/2000 Sb., o volbách do zastupitelstev krajů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

směrnice Ministerstva financí č. j. 1034/2022/1203-34

ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů

ústavní zákon č. 176/2001 Sb. kterým se mění ústavní zákon č. 347/1997 Sb., o vytvoření vyšších územních samosprávných celků a o změně ústavního zákona České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

ústavní zákon č. 347/1997 Sb., o vytvoření vyšších územně samosprávných celků a o změně ústavního zákona České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

zákon č. 51/2020 Sb. o územním správním členění státu

zákon č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení)

zákon č. 130/2000 Sb., o volbách do zastupitelstev krajů a o změně některých zákonů

zákon č. 350/2020 Sb., o zvláštních způsobech hlasování ve volbách do zastupitelstev krajů a do Senátu

zákon č. 411/2022 Sb., o zvláštním způsobu hlasování

Seznam zkratk

apod. - a podobně

atd. – a tak dále

č. - číslo

čl. - článek

ČNB – Česká národní banka

ČR – Česká republika

ČSSD – Česká strana sociálně demokratická

ČSÚ – Český statistický úřad

EU – Evropská unie

Hl. m. – hlavní město

Kč – koruna česká

KDU-ČSL – Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová

KNV – krajský národní výbor

KSČM – Komunistická strana Čech a Moravy

LZPS – Listina základních práv a svobod

MF – Ministerstvo financí

MS – mezinárodní smlouva

např. - například

NSS – Nejvyšší správní soud

obr. - obrázek

ODS – Občanská demokratická strana

odst. - odstavec

ORP – obce s rozšířenou působností

OÚ – obecní úřad

OZV – obecně závazná vyhláška

popř. - popřípadě

POÚ – pověřený obecní úřad

PS – Poslanecká sněmovna

resp. - respektive

Sb. - Sbírka

SNK – sdružení nezávislých kandidátů

SPD – Svoboda a přímá demokracie

SPO – Strana Práv Občanů

STAN – Starostové a nezávislí

stol. - století

tj. – to je

TOP 09 – Tradice, Odpovědnost, Prosperita 2009

tzv. - takzvaně

USA – Spojené státy americké

ÚS – Ústavní soud

ÚSC územní samosprávné celky

VB – Velká Británie

VS – veřejná správa

VÚSC – vyšší územní samosprávné celky

z. - zákon

ZÚSC – základní územní samosprávné celky

ŽP – životní prostředí

Seznam grafů, obrázků a tabulek

Grafy

Graf č. 1 Volební účast 2000-2020

Graf č. 2 Porovnání volební účasti 2000-2020

Graf č. 3 Porovnání výsledků voleb Plzeňského a Moravskoslezského kraje 2000

Graf č. 4 Porovnání výsledků voleb Plzeňského a Moravskoslezského kraje 2004

Graf č. 5 Porovnání výsledky voleb Plzeňského a Moravskoslezského kraje 2008

Graf č. 6 Porovnání výsledků voleb Plzeňského a Moravskoslezského kraje 2012

Graf č. 7 Porovnání výsledků voleb Plzeňského a Moravskoslezského kraje 2016

Graf č. 8 Porovnání výsledků voleb Plzeňského a Moravskoslezského kraje 2020

Graf č. 9 Pohlaví

Graf č. 10 Věk

Graf č. 11 Vzdělání

Graf č. 12 Současná pozice

Graf č. 13 Příslušnost ke kraji

Graf č. 14 Délka pobytu v kraji

Graf č. 15 Účast v krajských volbách

Graf č. 16 Konání posledních voleb

Graf č. 17 Letošní účast ve volbách

Graf č. 18 Rozhodnost při výběru kandidáta

Graf č. 19 Vítězná strana v posledních volbách

Graf č. 20 Rozhodování při volbách

Graf č. 21 Pořádání voleb v obci

Graf č. 22 Podílení na volební kampani

Graf č. 23 Preference předvolební kampaně

Graf č. 24 Dostání hlasovacích lístků

Graf č. 25 Zapojení do krajských voleb

Graf č. 26 Ovlivnění účasti v krajských volbách při pandemii

Graf č. 27 Účast na jednání zastupitelstva kraje

Graf č. 28 Zájem o volební dění

Obrázky

Obr. č. 1 Mapa současných krajů

Obr. č. 2 Administrativní členění Plzeňského kraje

Obr. č. 3 Administrativní členění Moravskoslezského kraje

Tabulky

Tabulka č. 1 – Počet voličů, volební účast, platné hlasy v jednotlivých okresech Plzeňského kraje ve volbách do krajského zastupitelstva v roce 2000 (řazeno abecedně dle názvu okresu)

Tabulka č. 2 – Počet voličů, volební účast, platné hlasy v jednotlivých okresech Ostravského kraje ve volbách do krajského zastupitelstva v roce 2000 (řazeno abecedně dle názvu okresu)

Tabulka č. 3 – Počet voličů, volební účast, platné hlasy v jednotlivých okresech Plzeňského kraje ve volbách do krajského zastupitelstva v roce 2004 (řazeno abecedně dle názvu okresu)

Tabulka č. 4 – Počet voličů, volební účast, platné hlasy v jednotlivých okresech Moravskoslezského kraje ve volbách do krajského zastupitelstva v roce 2004 (řazeno abecedně dle názvu okresu)

Tabulka č. 5 – Počet voličů, volební účast, platné hlasy v jednotlivých okresech Plzeňského kraje ve volbách do krajského zastupitelstva v roce 2008 (řazeno abecedně dle názvu okresu)

Tabulka č. 6 - Počet voličů, volební účast, platné hlasy v jednotlivých okresech Moravskoslezského kraje ve volbách do krajského zastupitelstva v roce 2008 (řazeno abecedně dle názvu okresu)

Tabulka č. 7 – Počet voličů, volební účast, platné hlasy v jednotlivých okresech Plzeňského kraje ve volbách do krajského zastupitelstva v roce 2012 (řazeno abecedně dle názvu okresu)

Tabulka č. 8 – Počet voličů, volební účast, platné hlasy v jednotlivých okresech Moravskoslezského kraje ve volbách do krajského zastupitelstva v roce 2012 (řazeno abecedně dle názvu okresu)

Tabulka č. 9 – Počet voličů, volební účast, platné hlasy v jednotlivých okresech Plzeňského kraje ve volbách do krajského zastupitelstva v roce 2016 (řazeno abecedně dle názvu okresu)

Tabulka č. 10 – Počet voličů, volební účast, platné hlasy v jednotlivých okresech Moravskoslezského kraje ve volbách do krajského zastupitelstva v roce 2016 (řazeno abecedně dle názvu okresu)

Tabulka č. 11 – Počet voličů, volební účast, platné hlasy v jednotlivých okresech Plzeňského kraje ve volbách do krajského zastupitelstva v roce 2020 (řazeno abecedně dle názvu okresu)

Tabulka č. 12 – Počet voličů, volební účast, platné hlasy v jednotlivých okresech Moravskoslezského kraje ve volbách do krajského zastupitelstva v roce 2020 (řazeno abecedně dle názvu okresu)

Tabulka č. 13 - Výsledky krajských voleb jednotlivých politických stran, hnutí a koalic v roce 2000 Plzeňského kraje

Tabulka č. 14 - Výsledky krajských voleb jednotlivých politických stran, hnutí a koalic v roce 2000 Ostravského kraje

Tabulka č. 15 - Výsledky krajských voleb jednotlivých politických stran, hnutí a koalic v roce 2004 Plzeňského kraje

Tabulka č. 16 - Výsledky krajských voleb jednotlivých politických stran, hnutí a koalic v roce 2008 Plzeňského kraje

Tabulka č. 17 - Výsledky krajských voleb jednotlivých politických stran, hnutí a koalic v roce 2008 Moravskoslezského kraje

Tabulka č. 18 - Výsledky krajských voleb jednotlivých politických stran, hnutí a koalic v roce 2012 Plzeňského kraje

Tabulka č. 19 - Výsledky krajských voleb jednotlivých politických stran, hnutí a koalic v roce 2012 Moravskoslezského kraje

Tabulka č. 20 - Výsledky krajských voleb jednotlivých politických stran, hnutí a koalic v roce 2016 Plzeňského kraje

Tabulka č. 21 - Výsledky krajských voleb jednotlivých politických stran, hnutí a koalic v roce 2016 Moravskoslezského kraje

Tabulka č. 22 - Výsledky krajských voleb jednotlivých politických stran, hnutí a koalic v roce 2020 Plzeňského kraje

Tabulka č. 23 - Výsledky krajských voleb jednotlivých politických stran, hnutí a koalic v roce 2020 Moravskoslezského kraje

Přílohy

Dotazník

Mé jméno je Karolína Blažková a jsem studentkou Západočeské univerzity v Plzni na právnické fakultě - obor Veřejná správa. V současné době jsem v závěrečném ročníku, ve kterém zpracovávám diplomovou práci na téma: Krajské volby 2000-2020. V souvislosti s tím bych Vás ráda požádala o vyplnění krátkého dotazníku. Dotazník se zabývá povědomím o krajských volbách, pořádáním předvolební kampaně v kraji a také výběrem preferencí při hlasování. Poskytnuté informace v žádném případě nebudou zneužity proti Vám, dotazník je anonymní a shromážděná data budou výhradně použita pro zpracování mé diplomové práce. Předem velice děkuji za Váš čas a ochotu při vyplnění

1) Jaké je Vaše pohlaví?

- a) žena
- b) muž

2) Kolik je Vám let?

- a) do 30 let
- b) 31-45 let
- c) nad 45 let

3) Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

- a) základní
- b) střední odborné učiliště
- c) SŠ nebo SOŠ
- d) gymnázium
- e) vysokoškolské

4) Jste?

- a) student
- b) zaměstnanec
- c) OSVČ
- d) důchodce
- e) bez zaměstnání

5) Z jakého kraje pocházíte

- a) Plzeňský
- b) Moravskoslezský

6) Jak dlouho žijete v daném kraji?

- a) 0-2 let
- b) 2-5 let
- c) 6-9 let
- d) 10 a více let

7) Účastníte se krajských voleb?

- a) vždy
- b) občas
- c) nikdy

8) Víte, v jakém roce se konaly poslední volby do zastupitelstev krajů?

- a) ano (rok.....)
- b) ne

9) Chystáte se letos jít ke krajským volbám?

- a) ano
- b) ne

10) Co je pro Vás rozhodující při výběru kandidáta?

- a) výsledky práce za poslední volební období
- b) skutečnost, že kandidát pochází ze stejného města jako Vy
- c) věk kandidáta
- d) volební program
- e) příslušnost v politické straně
- f) nevím

11) Víte, která strana získala nejvíce hlasů ve Vašem kraji?

- a) ano (jaká?.....)
- b) ne

12) V krajských volbách se rozhodujete

- a) dle jednotlivých kandidátů (politická strana nerozhoduje)
- b) dle politické strany
- c) na základě kombinace kandidátů a politické strany
- d) nevím

13) Pořádají se u Vás v obci předvolební kampaně před krajskými volbami?

- a) ano
- b) ne

14) Podílíte se na předvolební kampani do krajských voleb Vy osobně?

- a) ano
- b) ne

15) Jaký druh předvolební kampaně preferujete?

- a) billboardy
- b) internet
- c) média
- d) volební programy

16) Dostáváte hlasovací lístky do schránky před každými krajskými volbami?

- a) ano
- b) ne

17) Myslíte si, že by se občané měli do krajských voleb více zapojovat?

- a) ano
- b) ne

18) Ovlivnila pandemie covid19 Vaši účast ve volbách do zastupitelstev krajů?

- a) ano (jak?.....)
- b) ne

19) Navštívili jste v uplynulém volebním období osobně jednání zastupitelstva ve Vašem kraji na krajském úřadě?

- a) ano
- b) ne

20) Jakým způsobem se zajímáte o dění ve svém volebním obvodu?

- a) pročitáním webových stránek
- b) sledováním zpravodajských relací z kraje
- c) informace získávám z debat s přáteli
- d) nezajímám se o volební dění